

Nr 100.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående försäljning av mark från vissa kronoegendomar m. m.; givna Stockholms slott den 1 mars 1940.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt under punkterna 1:o—29:o.

GUSTAF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 mars 1940.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ.

Efter gemensam beredning med chefen för försvarsdepartementet beträffande ärendet under 5:o här nedan anhåller chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, att få underställa Kungl. Maj:ts prövning vissa ärenden angående försäljning av mark från kronoegendomar m. m., vilka ärenden synts böra föranleda framställning till riksdagen, samt anför härom följande.

1:o.

Kronoparken Lovö i Stockholms län.

I en den 18 november 1938 dagtecknad skrift anhöll K. F. U. M:s scoutkår i Bromma hos domänstyrelsen att få med äganderätt förvärva ett område om omkring 1,800 kvadratmeter av kronoparken Lovö i Lovö socken av

Stockholms län, vars läge framgick av en framställningen bifogad kartskiss. Området, som var beläget i närheten av en kronan tillhörig, av scoutkåren sedan år 1930 arrenderad tomt, å vilken fanns en kåren tillhörig sportstuga, avsågs att av kåren bebyggas och användas för scoutändamål.

Efter att ha inhämtat yttranden över framställningen från vederbörande jägmästare och överjägmästare, vilka avstyrkte bifall till densamma, meddelade domänstyrelsen scoutkåren i skrivelse den 1 december 1938, att kronoparken Lovö utgjorde ett i Stockholms omedelbara närhet beläget naturområde, som borde bevaras för sådant allmänt ändamål, som det i framtiden kunde anses böra tjäna, att av denna anledning försäljning av mark från kronoparken hittills icke skett, och nya upplåtelser med nyttjanderätt icke heller medgivits under senare år, samt att styrelsen ansåge önskvärt, att kronoparken alltjämt bibehölls helt obeskuren i kronans hand. Med hänsyn till det ändamål, för vilket upplåtelse nu ifrågasatts, vore styrelsen emellertid villig att till scoutkåren mot nyttjanderätt under längre tid, förslagsvis 30 år, upplåta det område, som avsåges i ansökningen, mot en i förhållande till övriga arrendeavgälder å Lovön reducerad årlig avgäld.

I en till Kungl. Maj:t ställd, den 9 februari 1939 dagtecknad skrift, som överlämnades av domänstyrelsen med utlåtande den 13 februari 1939, anhöll härefter scoutkåren, med instämmande av Kristliga föreningen av unge män i Bromma, att Kungl. Maj:t måtte förordna om försäljning av området till kåren eller föreningen. I framställningen och en vid densamma fogad promemoria anfördes i huvudsak följande.

Då det värdefullaste scoutarbetet vanligen kunde bedrivas under friluftsliv i samband med gemensamma övernattningar, vore det för kåren av utomordentligt stor vikt att för sin verksamhet ha tillgång till en stuga med lämpligt läge. Frågan om den planerade stugans förläggning hade ingående prövats från utgångspunkten att den skulle ligga å fri och egen grund, då lån i så fall eventuellt skulle kunna erhållas till högre belopp än köpeskillingen, varigenom det bleve möjligt att göra stugan bättre och möjligen större än eljest. Förläggningen å Lovö kronopark hade befunnits vara snart sagt den enda, som kunde ifrågakomma, därest stugan skall tjäna sitt syfte; å ena sidan finge platsen ej vara alltför avlägsen från Bromma och å andra sidan borde den kunna utgöra centrum för ett verkligt friluftsliv under alla årstider för hundratals pojkar. Man hade därför vågat ifrågasätta, huruvida ej här ett allmänt intresse av sådan valör kunde anses föreligga, att en upplåtelse med äganderätt å Lovön vore möjlig.

En dylik förläggning skulle kunna direkt tjäna skogsvården å Lovön, då scoutregeln om naturens skyddande otvivelaktigt skulle kunna omsättas i ett direkt positivt intresse för skogen och dess vård — innefattande även viss tillsyn och kontroll å området och förhindrande av andras skadegörelse — därest domänstyrelsen en eller annan gång ville ställa till förfogande någon yngre skogstjänsteman för att meddela instruktioner och anvisningar rörande skogsvårdens enklare begrepp. Någon risk för att kåren skulle spekulera i en eventuell jordvårdstegring funnes ej, då stugan skulle bli inredd för sitt särskilda syfte och få mindre värde för annat ändamål.

Då det syntes vara tvivelaktigt, huruvida scoutkåren vore att anse som juridisk person, borde föreningen Kristliga föreningen av unge män i Bromma, vilken otvivelaktigt vore juridisk person, stå såsom områdets köpare och

framtida ägare. Detta syntes innebära garanti för att tomten allt framgent användes för det avsedda ändamålet. Det hade även ifrågasatts, att i förevarande sammanhang föreningen skulle i förhållande till den stiftelse, som ägde de medel, varmed inköpet skulle bekostas, förbinda sig att allt framgent ha tomten med därå uppförd stuga upplåten endast för scoutändamål.

Domänstyrelsen anförde i sitt utlåtande i huvudsak följande.

Styrelsen inser, att förvärv av ifrågavarande tomt med äganderätt kan i vissa avseenden för scoutkåren vara fördelaktigare än upplåtelse med nyttjanderätt, men är tveksam, huruvida fördelarna för scoutkåren kunna vara av den betydelse för föreningens verksamhet, att de, ur allmän synpunkt sett, böra föranleda avsteg i vidare mån än styrelsen ifrågasatt från det restriktiva upplåtelseförfarande, styrelsen av anförda skäl ansett böra tillämpas för Lovön. Ur de synpunkter, styrelsen närmast har att företräda, synes upplåtelsen lämpligen böra ske med nyttjanderätt. Därest Kungl. Maj:t skulle finna skäl förordna om åtgärder för försäljning av området, synes böra övervägas, huruvida icke försäljningen med hänsyn till de föreliggande förhållandena lämpligen bör ske med återköpsrätt.

Kungl. Maj:t anbefalldes den 24 mars 1939 domänstyrelsen att på föreningens bekostnad vidtaga åtgärder för kartläggning och värdering av berörda område, varvid borde undersökas om den angivna avgränsningen av detsamma vore lämplig vid en försäljning. Bland köpevillkoren skulle uppställas att försäljningen skedde med ständig återköpsrätt för kronan.

Efter det att saluvärdering av ifrågavarande område numera verkställtts av extra ordinarie skogstaxatorn S. Hilde, har domänstyrelsen med överlämnande av det vid förrättningen förda protokollet jämte övriga till ärendet hörande handlingar och en av Hilde år 1939 upprättad karta, varå området be-tecknats A—B—C—D—A, ånyo underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning.

Av handlingarna i ärendet inhämtas i huvudsak följande.

Området är beläget vid Mälaren, 25 kilometer från Stockholm, 10 kilometer från Lovö kyrka och 2 kilometer från allmän väg. Utfartsväg saknas. Det utgöres av skogsmark och lämpar sig väl för tomtändamål. Virkesförrådet har uppskattats till omkring 30 kubikmeter äldre barrskog av god beskaffenhet. Området är obebyggt.

Förrättningsmannen, som inhämtat, att Kristliga föreningen av unge män i Bromma, vilken sedan flera år bedrivit scoutövningar å Lovön, hade för avsikt att i huvudsak för friluftsåndamål å området uppföra kårbyggnad för föreningens scouter, har ansett detsamma vara för nämnda ändamål lämpligt och så beläget, att den planerade bebyggelsen icke komme att inverka störande på omgivande natur. Området har åsatts ett saluvärde av 2,050 kronor. Någon nedsättning av saluvärdet på grund av att försäljningen skulle förbindas med villkor om återköpsrätt har ej ansetts böra ifrågakomma. Vissa närmare angivna villkor borde iakttagas vid eventuell försäljning av området.

Vederbörande *jägmästare* och *överjägmästare* ha icke haft något att erinra mot saluvärderingen.

Överlantmätaren har anført, att området vore beläget å oskiftad mark samfäld för Norrby 1¹, 2¹ och 3¹ samt att hinder icke syntes möta för områdets avstyckning.

Föreningen har förklarat sig önska inköpa området på föreslagna villkor.

För egen del har *domänstyrelsen* anfört följande.

Styrelsen har icke något att erinra emot det området åsatta saluvärdet och övriga försäljningsvillkor. Styrelsen har denna dag avkrävt föreningen kostnaderna för värderingen, utgörande 50 kronor. I sitt utlåtande den 13 februari 1939 yttrade styrelsen, att styrelsen, ur de synpunkter styrelsen närmast hade att företräda, funne att ifrågavarande upplåtelse lämpligen borde ske med nyttjanderätt. Därest Kungl. Maj:t likväl anser att området bör försäljas till föreningen, synes ärendet — med hänsyn till föreslaget villkor om ständigt återköpsrätt — vara av beskaffenhet att icke kunna avgöras utan riksdagens medverkan.

*Departements-
chefen.*

Med hänsyn till vad i ärendet förekommit anser jag mig böra tillstyrka, att Kristliga föreningen av unge män i Bromma beredes tillfälle att med äganderätt förvärva ifrågavarande för scoutkårens verksamhet behövligen område av kronoparken Lovön. Försäljningen bör emellertid ske under villkor om skyldighet för innehavaren att använda området för scoutverksamhet samt med förbehåll om rätt för kronan att köpa området åter enligt lagen om återköpsrätt. Mot de av domänstyrelsen föreslagna närmare villkoren för försäljningen har jag intet att erinra. Därest försäljningsförslaget bifalles, har föreningen att i vanlig ordning ansöka om tillstånd att förvärva området.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att av oskiftad mark samfälld för kronohemmanen Norrby 1^a, 2^a och 3^a under kronoparken Lovö i Lovö socken av Stockholms län ett område om omkring 1,800 kvadratmeter, som å en av extra ordinarie skogstaxatorn S. Hilde år 1939 upprättad karta betecknats med A—B—C—D—A, må för en köpeskilling av 2,050 kronor försäljas till Kristliga föreningen av unge män, Bromma, under villkor, att området må tillträdas i befintligt skick vid köpets avslutande, då köpeskillingen kontant skall erläggas till länsstyrelsen i länet, som har att utfärda köpebrev å området, att köparen är skyldig att dels omedelbart efter köpets avslutande föranstalta om avstyckning av området, dels ensam vidkännas kostnaderna för nämnda avstyckning ävensom för lagfart å fånget och andra med köpet förenade utgifter, dels ock tåla de jämkningar i områdets gränser och eljest, vilka kunna komma att bestämmas vid berörda avstyckning, att med området följer rätt att såsom utfartsväg nyttja befintliga vägar över stamfastigheten eller de vägar, som framdeles kunna komma att ersätta dessa, att köparen ensam svarar för alla å området efter tillträdesdagen belöpande onera och utskyl-der, samt att försäljningen sker under villkor om skyldighet för innehavaren att använda området för scoutverksamhet och med förbehåll om rätt för kronan att köpa området åter enligt lagen om återköpsrätt.

2:o.

Vallby nr 1 och 2 i Uppsala län.

Kronoegendomen Vallby nr 1 litt. B och nr 2 litt. C (Vallby 1¹ och 2¹) om tillsammans 1 mantal i Viksta socken av Uppsala län är genom domänstyrelsens den 18 juli 1930 upprättade kontrakt utarrenderad för tiden 14 mars 1931—14 mars 1941 mot en årlig avgäld av 1,700 kronor. Uppskattningsförrättning å egendomen har i vederbörlig ordning hållits under åren 1938 och 1939. Förstnämnda år verkställdes värdering av egendomens inägor, och under år 1939 värderades den egendomen tillhörande skogsmarken med skog.

Av det vid 1938 års uppskattning förda instrumentet med därtill hörande handlingar samt en år 1929 av distriktslantmätaren S. von Otter över egendomen upprättad karta med beskrivning inhämtas i huvudsak följande.

Egendomen, som är belägen 30 kilometer från Uppsala, har en areal av cirka 101.289 hektar, därav 51.285 hektar tomt och åker, 1.685 hektar äng och 48.319 hektar avrösningsjord. Egendomen är förlagd i två skiften. Å egendomen finnas inga torp eller lägenheter.

Åkerjorden består till hälften av lerjord och till hälften av svartmylla och är av god beskaffenhet. Den lättare jorden är delvis i behov av avdikning. Skogen å utskiftet har under senare år genomhuggits, varför kvarvarande skog till större delen utgöres av synnerligen värdefulla och utvecklingsbara träd. Egendomen har del i Norunda häradsallmänning.

Därest egendomen skall bibehållas i kronans ägo för fortsatt utarrendering, tarvas ny- eller ombyggnad av manbyggnaden samt nybyggnad av mjölkkrum, vedbod, svinhus och gödselstadsbotten med urinbrunn.

Egendomen är taxeringsvärderad till 42,300 kronor, därav 35,200 kronor utgöra jordbruksvärde och 7,100 kronor skogsvärde.

Uppskattningsnämnden har föreslagit, att egendomen skulle försälgas i en lott. Under förutsättning, att egendomen överlåtes i befintligt skick, har nämnden värderat inägora till 39,137 kronor samt — med begagnande av dels en av vederbörande revirförvaltare verkställd preliminär uppskattning av skogs- och skogsmarksvärdet, i vilken detta upptagits till 20,000 kronor, och dels av revirförvaltaren beräknat värde å egendomens andel i häradsallmännigen, 2,500 kronor — åsatt egendomen ett saluvärde av 61,637 kronor. Nämnden har förordat, att egendomen skulle till nämnda värde, avrundat till 61,600 kronor, hembjudas nuvarande arrendatorn av egendomen, Daniel Johansson, vilken innehaft arrendet från 1914 och under hela sin arrendetid väl hävdad egendomen.

Vid sedermera under år 1939 i vederbörlig ordning verkställd värdering å egendomens skog och skogsmark har värdet därå beräknats till 25,300 kronor.

Överjägmästaren har ansett, att skogen och skogsmarken borde värderas till 28,500 kronor.

I skrivelse den 16 januari 1940 har *domänstyrelsen* underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning och därvid anfört i huvudsak följande.

Styrelsen anser, att egendomen bör avyttras, då bibehållande av densamma i kronans ägo för vidare utarrendering nödvändiggör en kostnadskrä-

vande komplettering av dess byggnadsbestånd och då någon sådan förhöjning av arrendeavgälden icke torde kunna påräknas, att byggnadskostnaderna därigenom kunna på ett tillfredsställande sätt amorteras och förräntas. Efter granskning av de utförda beräkningarna av värdet av egendomens skogsmark och skog har styrelsen ansett sig böra biträda överjägmästarens uppskattning, till följd varav totalvärdet av egendomen kommer att uppgå till 70,137 kronor eller i runt tal 70,000 kronor.

Arrendatorn Johansson har i skrivelse den 8 januari 1940 förklarat sig vilja inköpa egendomen för 60,000 kronor men den 12 januari 1940 återtagit sitt anbud och samtidigt meddelat, att han avsåg sig eventuell hembuds rätt till egendomen. Styrelsen anser vid detta förhållande hinder icke böra möta att utbjuda egendomen i allmänna marknaden.

Styrelsen tillstyrker sålunda, att egendomen utbjudes under hand till ett saluvärde av 70,000 kronor. Egendomen bör överlåtas med full och oinskränkt äganderätt och med tillträde i befintligt skick den 14 mars 1941. Köparen bör tillförbindas att gälda vad kronan eventuellt kommer att utgiva till egendomens arrendator dels för av denne å egendomen verkställd höstplöjning, trädesbruk och sådd, dels ock för å egendomen befintlig, arrendatorn tillhörig elektrisk installation.

Departements-
chefen.

Ifrågavarande kronoegendom torde enligt vad jag under hand inhämtat hos egnahemsstyrelsen icke vara lämplig att upplåtas för arrendeegnahemsändamål. Då jag ej heller i övrigt funnit någon anledning till erinran mot domänstyrelsens förslag och då arrendatorn icke ens reflekterar på egendomen till det av honom själv angivna lägre priset, anser jag mig böra tillstyrka bifall till förslaget och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronoegendomen Vallby nr 1 litt. B och nr 2 litt. C (Vallby 1¹ och 2¹) om tillhoppa 1 mantal i Viksta socken av Uppsala län må mot ett saluvärde av 70,000 kronor utbjudas under hand enligt 15 § i förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m., under villkor i övrigt, att egendomen försäljes i befintligt skick med tillträdesrätt för köpare den 14 mars 1941, att i försäljningen ingå endast kronan tillhöriga byggnader och anläggningar, att därest kronan nödgas till egendomens arrendator utgiva ersättning dels för av denne å egendomen verkställd höstplöjning, trädesbruk och sådd, dels ock för å egendomen varande, arrendatorn tillhörig elektrisk anläggning, egendomens köpare skall tillförbindas gottgöra kronan för vad kronan i berörda hänseenden erlagt, samt att innehavare av över egendomen med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska ledningar förbehålles rätt att ha ledningarna kvarstående och nyttja desamma utan rätt för egendomens köpare till annan ersättning än av ledningarnas innehavare för skada till följd av reparation, förändring eller tillsyn av ledningarna, ävensom för skada som förorsakas å kreatur.

3:o.

Ede nr 1 i Södermanlands län.

Kronoegendomen 1 mantal Ede nr 1 i Västra Vingåkers socken av Södermanlands län är enligt särskilda kontrakt utarrenderad till Anders Corneliusson för tiden till den 14 mars 1940 i två lotter, den ena omfattande huvudgården och den andra torpet Strömsnäs, vilket är beläget å den under domänstyrelsens skogsförvaltning ställda delen av egendomen. För arrendåret 14 mars 1938—14 mars 1939 uppgick avgälden för huvudgården till 1,231 kronor 85 öre och för torpet till 85 kronor. Domänstyrelsen har vidtagit åtgärder för lotternas utarrendering till den 14 mars 1941.

Uppskattningsförrättning har under år 1936 hållits å egendomen. Av det vid förrättningen förda protokollet jämte övriga till ärendet hörande handlingar samt en av förste lantmätaren A. W. Lodén år 1895 över egendomens inägor upprättad karta med beskrivningar inhämtas bland annat följande.

Egendomen är naturskönt belägen vid sjön Kolsnaren cirka 2 kilometer från allmänna landsvägen Katrineholm—Österåker, 14 kilometer från Vingåkers järnvägsstation och 16 kilometer från Katrineholm. Den har en areal av cirka 159 hektar, varav omkring 36 hektar inägor och 123 hektar utmark. Åkern, som ej är täckdikad, består huvudsakligast av lermylla. Skogsmarken är god. Egendomen har del i Oppunda häradsallmanning. Årliga utdelningen därifrån har uppgått till 40 kronor.

Vid huvudgården utgöras kronans hus av ett nyare och ett äldre boningshus samt av nödiga ekonomibyggnader. Vid torpet äger kronan en stuga med uthus. Fyra mindre byggnader å egendomen, med ett brandförsäkringsvärde av 1,280 kronor, tillhöra arrendatorn av egendomen, A. Corneliusson. Enligt uppgift av domänintendenten äro dessa byggnader icke av den beskaffenhet att de kunna förordas till inlösen.

Egendomen är elektrifierad. Anläggningen äges av Corneliusson. Telegrafstyrelsen och Gropptorpsortens elektriska distributionsförening u. p. a. ha elektriska ledningar framdragna över egendomen. Jakten är medelgod. Fisket i Kolsnaren är av Corneliusson utarrenderat mot en årlig avgäld av cirka 20 kronor. Egendomen är delaktig i Kolsnaren—Virens regleringsföretag, men häftar icke i skuld till företaget.

Taxeringsvärdet utgör å huvudgården 29,400 kronor och å torpet 2,000 kronor, allt jordbruksvärde.

Uppskattningsnämnden har förordat försäljning av egendomens inägor, däribland torpet Strömsnäs, med viss av vederbörande överlantmätare föreslagen skogsmarkstilldelning; salulotten är å förut omförmälda karta utmärkt medelst röda kritlinjer. Nämnden har åsatt salulotten ett saluvärde av 50,200 kronor, därav 25,520 kronor för inägorna, 23,800 kronor för skogen och skogsmarken — som i areal beräknats innehålla cirka 26.49 hektar — 300 kronor såsom kapitaliserat värde av fisket samt 600 kronor såsom dylikt värde av utdelningen från allmanningen. Under framhållande att arrendatorn Corneliusson väl hävdat egendomen, har nämnden förordat förköpsrätt för denne vid lottens försäljning, oaktat han innehafte egendomen endast sedan den 14 mars 1935. För den händelse emellertid Corneliusson icke skulle önska inköpa lotten, har nämnden förordat lottens utbudande till salu enligt 15 § i försäljningsförrordningen av den 6 juni 1929.

Vederbörande *överjägmästare* har förklarat sig icke ha något att erinra mot lottens försäljning till det av nämnden föreslagna priset.

I skrivelse den 25 januari 1940 har *domänstyrelsen* underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning och därvid anfört följande.

Styrelsen biträder uppskattningsnämndens förslag att försälja egendomen med behållande i kronans ägo av större delen av skogsmarken och har ej funnit anledning till erinran mot den av nämnden verkställda saluvärderingen. Då arrendatorn endast brukat egendomen sedan år 1935, äger han icke hembuds rätt enligt 1929 års försäljningsförordning; styrelsen har emellertid icke något att erinra mot att arrendatorn mot det uppskattade saluvärdet medgives rätt förvärva lotten utan konkurrens med andra, sedan lotten genom avstyckning fränskilt egendomen. Vid förda underhandlingar med arrendatorn i detta hänseende vid dennes besök hos styrelsen under december 1939 har arrendatorn emellertid förklarat sig icke vilja erlægga det uppskattade saluvärdet; därefter har han icke skriftligen låtit sig avhöra. Då det uppskattade värdet med hänsyn till egendomens belägenhet och förhållandena i övrigt måste anses fullt skäligt och spekulanter helt säkert vid ett utbudande av lotten skulle komma att uppträda, anser sig styrelsen böra förorda, att lotten utbudades till salu. För den händelse arrendatorn under den närmaste tiden emellertid skulle komma till ändrad uppfattning, bör enligt styrelsens mening hinder icke möta mot att anstånd till den 1 april 1940 medgives honom med att lämna besked, huruvida han vill förvärva lotten till fastställt pris; styrelsen har delgivit arrendatorn denna sin mening genom att tillställa honom en avskrift av förevarande skrivelse. För att möjliggöra att lotten försäljes direkt till arrendatorn torde Kungl. Maj:t sälunda jämväl böra utverka riksdagens bemyndigande att medgiva lottens försäljning till arrendatorn samt att fastställa villkoren härför.

I fråga om de arrendatorn tillhöriga byggnaderna och anläggningarna vid egendomen är att märka, att jordägaren är skyldig inlösa den elektriska anläggningen. Såsom förut antytts äro de arrendatorn tillhöriga byggnaderna icke av sådan beskaffenhet, att de böra göras till föremål för inlösen. Enligt av domänintendenten under hand lämnad uppgift har arrendatorn icke utfört sådana förbättringsarbeten vid egendomen, att han skäligen bör erhålla särskild ersättning härför av kronan.

*Departements-
chefen.*

Mot ifrågavarande försäljningsförslag, vilket synes behörigen tillgodose arrendatorns intressen, har jag icke något att erinra. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

ej mindre att — sedan den lott av kronoegendomen 1 mantal Ede nr 1 i Västra Vingåkers socken av Södermanlands län, som å en av förste lantmätaren A. W. Lodén år 1895 över egendomen upprättad karta utmärkts inom röda kritlinjer, blivit genom avstyckning skild från egendomen — lotten må med ett saluvärde av 50,200 kronor utbudades till salu under hand enligt 15 § i förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m., under villkor, att lotten försäljes i befintligt skick med tillträdesrätt för köpare den 14 mars 1941, att endast kronan tillhöriga hus och anläggningar ingå i försäljningen,

att förbehåll göres för de jämkningar i gränser och areal, som kunna befinnas erforderliga vid salulottens avskiljande från stamfastigheten, att köpare tillförbindes att övertaga allt ansvar för egendomens delaktighet i Kolsnaren—Virens regleringsföretag, att, därest kronan nödgas till egendomens arrendator utgiva ersättning för av denne å egendomen utförd elektrisk anläggning samt verkställd höstplöjning, trädesbruk och sådd, köparen skall gottgöra kronan vad kronan i sådant hänseende erlagt, att innehavare av över lotten framdragna elektriska ledningar förbehålles rätt att ha ledningarna kvarstående och nyttja desamma utan rätt för köparen till annan ersättning än av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation och tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som förorsakas å kreatur, samt att kronan förbehålles rätt att uppbära den husröteersättning, som må påsynas egendomen vid avträdet,

än även att Kungl. Maj:t må, för den händelse arrendatorn A. Corneliusson före den 1 april 1940 skulle förklara sig villig förvärva lotten till angivna saluvärde, medgiva lottens försäljning till Corneliusson och fastställa villkoren härför.

4:o.

Alboga nr 2 i Östergötlands län.

Kronoegendomen 1 $\frac{1}{2}$ mantal Alboga nr 1 med de därunder lydande fastigheterna Finnlyckan 1¹, Kalvtäppan 1¹, Klockaretäppan 1¹, Kvarntäppan 1¹, Ladugårdstorpet 1¹, Ladugårdstäppan 1¹, Stenhagstorpet Lilla 1¹ och Stenhagstorpet 2¹ i Drothems socken av Östergötlands län är för tiden intill den 14 mars 1941 utarrenderad till Östergötlands läns sinnesslöanstalt i två arrendelotter, nämligen dels huvudgårdsloten mot en årlig avgäld av 3,050 kronor och dels en från egendomen genom en den 1 juli 1931 fastställd lantmåteriförrättning avstyckad lott Alboga 1³ (Längelöt) mot en årlig avgäld av 250 kronor. Efter vederbörliga sammanläggningar redovisas för närvarande kronoegendomen i dess helhet i jordregistret under beteckningen 1 $\frac{1}{2}$ mantal Alboga 2¹.

Med hänvisning till det alltmer framträdande behovet för sinnesslöanstalten att för framtiden kunna disponera över egendomen har Östergötlands läns landstings förvaltningsutskott i skrivelse till vederbörande domänintendent den 29 september 1936 förhört sig angående möjligheterna för landstinget att få förvärva egendomen med äganderätt. Med anledning härav förordnade domänstyrelsen — efter hörande av styrelsens lokalförvaltning — om saluvärdering av egendomen på landstingets bekostnad. Uppskatt-

ningsförrättning å egendomen har i vederbörlig ordning hållits den 9 juli 1937. Av det vid förrättningen förda protokollet jämte övriga till ärendet hörande handlingar inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen cirka 3 kilometer från Söderköping, har enligt ett av lantmäterikontoret den 18 januari 1940 utfärdat jordregisterutdrag i areal 218.140 hektar, därav 60.766 hektar utgöra tomt och åker, 0.285 hektar äng och 157.089 hektar avrösningsjord. Åkerjorden består av dels lerjord och dels dungjord. Ängen utgöres av dikesrenar och gärdesbackar. Betes- och skogsmarken lämnar tillräckligt bete.

Av de kronan tillhöriga byggnaderna å egendomen är en arbetarbostad för två familjer nybyggd. Arrendatorsbostaden och magasinet äro i medelgott stånd. Ladugården, logen och övriga byggnader äro gamla samt i behov av om- eller nybyggnad. En del anläggningar å egendomen tillhöra sinnesslöanstalten. Egendomen äger andel i Hammarkinds häradsallmänning.

Enligt särskilda bestämmelser i det för egendomen gällande arrendeavtalet har C. W. Svensson förbehållits rätt bruka och bebo lägenheten Stenhagen mot erläggande till arrendatorn av egendomen av en årlig avgäld av 10 kronor. Byggnaderna å lägenheten, boningshus och uthus, tillhöra Svensson.

Taxeringsvärdet å egendomen utgör 92,800 kronor, därav 70,000 kronor utgöra jordbruksvärde och 22,800 kronor skogsvärde.

Uppskattningsnämnden har föreslagit egendomens försäljning i två lotter, av vilka den ena ungefärligen motsvarar lägenheten Stenhagen och den andra återstoden av egendomen. Sedan bemålde Svensson hos nämnden gjort framställning om tillstånd att friköpa lägenheten Stenhagen, har uppskattningsnämnden, som ansett framställningen böra bifallas, föranstaltat om erforderlig avstyckning från egendomen, varefter lägenheten vid lantmäteriförrättning den 19 januari 1940, som handlagts av distriktslantmätaren N. Rasmuson, för bostadsändamål avstyckats från egendomen. Styckningslotten, vars läge och gränser närmare framgå av en av Rasmuson år 1937 upprättad avstyckningskarta, har en areal av 0.2521 hektar tomt och åker. Lotten har av uppskattningsnämnden saluvärderats till 285 kronor. Egendomen i övrigt har uppskattningsnämnden i sitt slutliga förslag i ärendet ansett böra försäljas i en salulott till Östergötlands läns landsting. Lotten, som har en areal av cirka 217.8879 hektar, därav 60.5139 hektar tomt och åker, 0.285 hektar äng och 157.089 hektar avrösningsjord, har av uppskattningsnämnden saluvärderats till 120,000 kronor, varav för skogsmark med växande skog 61,300 kronor. Arrendevärdet av till lotten hörande inägor har av nämnden under förutsättning av att erforderliga byggnadsarbeten komme till utförande beräknats till 3,170 kronor.

Svensson har förklarat sig villig att förvärva styckningslotten mot det föreslagna saluvärdet.

Sedan domänstyrelsen i skrivelse till landstinget den 4 september 1939 förhandsvis lämnat landstinget tillfälle inkomma med yttrande över den av uppskattningsnämnden framlagda saluvärderingen av egendomen, har landstinget, som av formella skäl vore förhindrat omedelbart bevilja de för förvärf av egendomen erforderliga medlen, vid sammanträde den 7 september 1939 beslutat bemyndiga förvaltningsutskottet att med kronan träffa preliminär överenskommelse om köp av egendomen inom ramen av de av uppskattningsnämnden för egendomens försäljning föreslagna villkoren. Vid underhandlingar, som i anslutning härtill förts med representant för landstinget, har landstinget förklarat sig villigt att förvärva egendomen med undantag av lägenheten Stenhagen på de av uppskattningsnämnden före-

slagna villkoren samt hemställt, att åtgärder måtte vidtagas av domänstyrelsen för köpets avslutande snarast möjligt.

Sedan sinnesslöanstalten i skrivelse till landstinget den 4 juli 1939 framhållit, att iordningställande av den gamla ladugården å egendomen i sådant skick, att den motsvarade numera uppställda hygieniska krav, icke syntes vara möjligt samt att det ur ekonomisk synpunkt vore av största vikt för landstinget att anstalten fortfarande finge utan hinder från hälsovårdsmyndigheternas sida fullgöra de avsevärda mjölkleveranser till landstinget, som för närvarande ägde rum från egendomen, har landstinget anslagit 30,000 kronor av lånemedel att disponeras för uppförande av ny ladugård å egendomen. Härefter har sinnesslöanstalten i framställning till domänstyrelsen den 19 december 1939 under åberopande av att uppgörelse förhandsvis kunnat träffas om landstingets förvärv av egendomen hemställt, att domänstyrelsen måtte snarast möjligt medgiva utsyning från egendomens skogsmark av för uppförande av ladugårdsbyggnaden erforderligt virke, så att byggnadsarbetena kunde igångsättas under år 1940.

I skrivelse den 27 januari 1940 har *domänstyrelsen* underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning samt därvid anfört följande.

Med hänsyn till vad i ärendet förekommit anser styrelsen egendomen böra försäljas på sätt av uppskattningsnämnden föreslagits. De beräknade saluvärdena för bostadslägenheten Stenhagen och egendomen i övrigt kunna av styrelsen lämnas utan erinran. Då riksdagens medverkan torde vara erforderlig för genomförande av försäljningen till landstinget, synes försäljningsärendet lämpligen böra i ett sammanhang avgöras av statsmakterna. Styrelsen får meddela, att styrelsen medgivit landstinget att i avvaktan på försäljningens genomförande erhålla utsyning från egendomens skogsmark för uppförande av den nya ladugårdsbyggnaden å egendomen intill 1,200 kubikmeter, rotstående skog, under förutsättning att landstinget, därest försäljning av egendomen på föreslagna villkor icke skulle komma till stånd, ersätter kronan värdet av de utsynade virkeskvantiteterna.

Domänstyrelsen har sedermera överlämnat ett utdrag av landstingets förvaltningsutskotts protokoll, varav inhämtas att förvaltningsutskottet den 22 januari 1940 beslutat för landstingets del godkänna det med domänstyrelsen preliminärt träffade försäljningsavtalet. Vidare har styrelsen överlämnat en av distriktslantmätaren Rasmuson upprättad karta över förut omförmälda styckningslott, enligt vilken denna har en areal av 0.2521 hektar samt införts i jordregistret under beteckningen Alboga 2².

Mot ifrågavarande försäljningsförslag har jag ingen anledning till erinran. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, *Departementets-
chefen.*

att kronoegendomen 1 1/2 mantal Alboga nr 2 i Drothems socken av Östergötlands län må i befintligt skick med tillträdesrätt för köpare räknat från den 14 mars 1940 försäljas i följande två lotter, nämligen

dels jämlikt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. den från egendomen avstyckade fastigheten Alboga 2² (Stenhagen) om 0.2521 hektar mot ett saluvärde av 285 kronor, var-

av 35 kronor utgöra å lotten belöpande avstyckningskostnader, med hembuds rätt enligt 10 § i förordningen för Carl Wiktor Svensson,

dels ock egendomen i övrigt mot ett saluvärde av 120,000 kronor till Östergötlands läns landsting, för vilken försäljning i övrigt skola gälla följande villkor, nämligen *att* endast kronan tillhöriga å salulotten befintliga byggnader och anläggningar ingå i försäljningen, *att*, därest — i enlighet med av domänstyrelsen lämnat medgivande — utsyning av för uppförande av ny ladugård å egendomen erforderligt virke erhållits av landstinget från egendomens skogsmark, nämnda virkesparti skall ingå i försäljningen, *att* det mellan kronan och Östergötlands läns sinnesslöanstalt gällande arrendeavtalet om egendomen skall upphöra att gälla från och med tillträdesdagen, därvid samtliga på arrendekontraktet grundade rättsanspråk mellan kronan och arrendatorn, med undantag för eventuella anspråk på oguldna arrendeavgälder och skatter, skola anses vara reglerade genom försäljningen, *att* köpeskillingen må av landstinget erläggas enligt bestämmelserna i 21 § och 22 § B i förordningen den 6 juni 1929 (nr 176), *att* i övrigt föreskrifterna i samma förordning i tillämpliga delar skola gälla vid försäljningen, *samt att* köparen såsom ägare av den försålda fastigheten medgiver vattenfallsstyrelsen för Kungl. Maj:t och kronan såsom ägare av strömfallsfastigheten Ekenäs 2² rätt att dels kostnadsfritt för all framtid bibehålla en över den försålda fastigheten framdragen högspänningsledning, dels borttaga för ledningen hinderliga för ledningens säkerhet farliga träd och buskar med skyldighet för vattenfallsstyrelsen att ersätta därvid uppkommande skada och intrång, dels ock för vattenfallsstyrelsens personal erhålla obehindrat tillträde till den försålda fastigheten för ledningens tillsyn och underhåll samt reparation av densamma, därvid möjligen uppkommande skada skall av vattenfallsstyrelsen ersättas; skolande i fråga om sagda rättigheter vidare gälla, att de träd och buskar, som fällas för ledningens bibehållande, skola tillhöra ägaren av den försålda fastigheten och få av denne tillvaratagas, att till säkerhet för nämnda upplåtelse inteckning må meddelas i den försålda fastigheten, ävensom att, innan sådan inteckning meddelats, ägaren av den försålda fastigheten är skyldig att vid överlåtelse av fastigheten eller del därav alltid göra förbehåll om beståndet härav och förbinda ny ägare att vid överlåtelse även göra enahanda förbehåll.

5:o.

Stadsägorna nr 1795 och 2225 i Linköpings stad.

Förutvarande hospitalslägenheten Tredje jordskiftet, numera motsvarande stadsägorna nr 1795 och 2225, i Linköpings stad är utarrenderad till den 14 mars 1943 mot en avgäld, som för arrendeåret 14 mars 1938—14 mars 1939 uppgick till 1,914 kronor 33 öre.

Sedan drätselkammaren i Linköping förhört sig hos domänstyrelsen rörande möjligheten att få inköpa lägenheten samt jämväl dennas arrendator sedan den 14 mars 1919, G. Arfelt, hos styrelsen anhållit att efter taxeringsvärdet få förvärva lägenheten i dess helhet eller ock ett område om cirka 1 hektar av densamma, har lägenheten på domänstyrelsens föranstaltande saluvärderats av vederbörande uppskattningsnämnd den 23 maj 1939. Av det vid förrättningen förda protokollet jämte övriga till ärendet hörande handlingar ävensom en av extra lantmätaren J. Stånggren år 1915 över lägenheten upprättad karta med åtecknad arealbeskrivning inhämtas bland annat följande.

Lägenheten har efter expropriation från densamma av mark till statens järnvägar för framdragande av ett dubbelspår en areal av 21.1188 hektar, huvudsakligen åker. Åkerjorden är täckdikad samt befinner sig i god växtkraft.

Kronan äger icke några byggnader å lägenheten. Arrendatorn Arfelt äger å lägenheten följande hus, nämligen ladugård, loge, redskapshus med vagnbod med mera, hemlighus och vedbod, samtliga i gott stånd. Brandförsäkringsvärdet å byggnaderna utgör 24,000 kronor.

Lägenheten är åsatt ett taxeringsvärde av 70,000 kronor, därav 40,000 kronor jordbruksvärde samt 30,000 kronor tomt- och industrivärde.

Uppskattningsnämnden har föreslagit, att lägenheten i sin helhet försålles till Linköpings stad. Nämnden har därvid åsatt lägenheten ett saluvärde av 370,000 kronor, i runt tal motsvarande ett pris av 1 krona 75 öre per kvadratmeter, samt ansett skäligt att, därest lägenheten bleve försåld till staden, kronan gottgjorde arrendatorn Arfelt med 5,000 kronor för en av honom å lägenheten upptagen vattenbrunn samt för verkställd täckdikning, brytning och bortforsling av sten ävensom för det till följd av arrendets upphörande minskade värdet av Arfelts byggnader å lägenheten.

Sedan domänstyrelsen i skrivelse till drätselkammaren i Linköping den 19 augusti 1939 tillkännagivit, att styrelsen vore villig dels att förhandla med Arfelt angående ersättning till denne i de av nämnden uppräknade hänseendena och att själv bestrida härav föranledda utgifter, dels ock att hos statsmakterna hemställa om försäljning av lägenheten till staden för en köpeskilling av 370,000 kronor och på vissa i skrivelsen angivna villkor i övrigt, ha *stadsfullmäktige* i Linköping vid sammanträde den 31 oktober 1939 godtagit de av styrelsen föreslagna försäljningsvillkoren.

I ett mellan vederbörande domänintendent och Arfelt under förutsättning av domänstyrelsens godkännande träffat avtal har Arfelt — mot det att han vid arrendetidens slut den 14 mars 1943 skulle av styrelsen äga bekomma 5,000 kronor — av sagt sig rätten att gentemot styrelsen eller staden framställa anspråk på ytterligare ersättning i av uppskattningsnämnden berörda hänseenden.

I skrivelse den 20 december 1939 har *domänstyrelsen* underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning och därvid hemställt om medgivande att försälja lägenheten till Linköpings stad på i huvudsak förut angivna villkor.

Med anledning av att arméförvaltningens fortifikationsstyrelse i skrivelse till Kungl. Maj:t den 5 december 1939 ifrågasatt, att för kronans räkning skulle för utvidgning av Svea trängkärs kasernområde i Linköping förvärfvas viss del av den staden tillhöriga stadsägorna nr 2122 för ett pris beräknat efter 2 kronor 50 öre per kvadratmeter, har domänstyrelsen sedermera med skrivelse den 13 februari 1940 överlämnat en till styrelsen den 9 februari 1940 inkommen handling, varav framgår, att drätselkammaren i Linköping beslutat föreslå stadsfullmäktige i staden att till kronan försälja ifrågavarande markområde för nämnda pris. Under hänvisning härtill har domänstyrelsen icke ansett hinder möta mot bifall till en av fortifikationsstyrelsen gjord hemställan, att stadens godkännande av berörda försäljning till kronan föreskrevs såsom villkor vid försäljning till staden av stadsägorna nr 1795 och 2225.

Departements-
chefen.

Mot den av domänstyrelsen föreslagna försäljningen till Linköpings stad av stadsägorna nr 1795 och 2225 i staden har jag intet att erinra. Att till försäljningen knyta ett särskilt villkor rörande det ifrågasatta markförvärvet i Linköpings stad för kronans räkning anser jag icke erforderligt. Jag förutsätter emellertid, att nämnda markförvärv låter sig genomföras enligt de grunder, som föreslagits av arméförvaltningens fortifikationsstyrelse och som tillstyrkts av drätselkammaren i staden.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förutvarande hospitalslägenheten Tredje jordskiftet, numera motsvarande stadsägorna nr 1795 och 2225, i Linköpings stad må försäljas till staden för en köpeskillning av 370,000 kronor samt under villkor i övrigt, att lägenheten överlåtes i befintligt skick med tillträdesrätt den 14 mars 1943 eller den tidigare dag, varom överenskommelse kan träffas mellan staden och lägenhetens arrendator, att köpeskillningen vid tillträdet kontant erlägges till vederbörande länsstyrelse, som har att utfärda köpebrev å lägenheten, att staden genom köpet inträder i kronans rättigheter och skyldigheter gentemot vederbörande nyttjanderättshavare, dock att staden fritages från skyldighet att till egendomens arrendator, G. Arfelt, utgiva ersättning för en av honom å lägenheten upptagen vattenbrunn samt för täckdikning, brytning och bortforsling av sten ävensom för det till följd av arrendets upphörande minskade värdet av Arfelt tillhöriga byggnader å lägenheten, att staden ansvarar för alla på lägen-

heten efter tillträdesdagen belöpande onera och utskylder, samt att staden ensam skall vidkännas kostnaderna för lagfart å fånget och andra med köpet förenade utgifter.

6:o.

Stadsägorna nr 2272—2274 m. m. i Linköpings stad.

I skrivelse den 27 januari 1940 har domänstyrelsen underställt Kungl. Maj:ts prövning uppkommen fråga angående ordnandet av vissa rättsförhållanden mellan kronan och Linköpings stad med avseende å ett antal områden i staden. På uppdrag av Linköpings stad har distriktslantmätaren S. Wolke verkställt viss utredning i ärendet, vars resultat sammanfattats i en den 4 maj 1934 dagtecknad »Utredning rörande äganderätten till stadsägorna n:ris 2271, 2272, 2273, 2274 och 2275, s. k. vederlagsjordar, inom kvarteren Egypten och Eddan inom Domkyrkoförsamlingen i Linköpings stad». Över utredningen ha yttranden avgivits till domänstyrelsen av andre domänfiskalen i tjänstememorial den 8 augusti 1938 och av kammarkollegiet den 29 december samma år. Kammarkollegiet har bland annat åberopat ett av kollegiets arkiv avgivet tjänstememorial.

Av handlingarna i ärendet inhämtas i huvudsak följande.

På av magistraten i Linköpings stad i skrivelse den 29 juli 1850 gjord ansökan fastställde Kungl. Maj:t den 21 augusti 1850 ny stadsplan för staden i enlighet med en av förste lantmätaren C. Wiman år 1850 upprättad plankarta. För stadsplanens genomförande erfordrades utbyte av åtskilliga områden mellan staden och vederbörande tomtägare. En betydande del av den jord, som enligt den nya stadsplanen skulle utgöra tomter, gator och torg, tillhörde Linköpings hospital. Omfattningen av hospitalets mark framgår emellertid icke av den av Wiman upprättade beskrivningen till plankartan.

Kammarkollegiets arkiv har angående omfattningen av hospitalets markområden upplyst följande.

Då klostren vid reformationstiden indrogos till kronan, blevo i många fall deras fasta egendom och inkomster av tionde anslagna till hospitalen. I Linköping hade redan omkring år 1300 funnits ett hospital. Dettas räkenka-per från 1570- och början av 1600-talet upptaga såsom »spetalens ägor» vissa markområden, vilka emellertid äro oklart angivna, exempelvis såsom »9 åkrar i Munkgårdet»; ej heller med ledning av äldre kartor är det möjligt att klart utsäga, vilka ägor som tillhörde hospitalet. Under tidernas lopp lära en del ägor ha frångått och andra tillkommit hospitalet. En den 21 juli 1809 upprättad uppgift å hospitalets ägor finnes tillgänglig, vilken hänför sig till en karta, som upprättats i samband med storskifte åren 1773—1779 å Linköpings stadsjord. Nämda karta låg till grund även för den extra båtsmansroteringen å privilegierad jord inom stadens rågång. Vid denna upp-togs arealen av hospitalsjorden till 141 tunnland 29 ¹/₂ kappland, därav 46

tunnland 6 $\frac{1}{2}$ kappland åker, 35 tunnland 14 kappland äng och 60 tunnland 9 kappland hagmark.

Förrättning, avseende »reglering, så väl av vederlagsrätten för utvidgning och anläggning av gator och allmänna platser i enlighet med nädigst fastställda plankarta, som indelning av tomter på den genom samma karta bestämda nya stadsdelen», påbörjades efter vederbörligt förordnande den 21 november 1854 av Wiman samt fortgick med åtskilliga avbrott under en följd av år. Härunder träffades avtal såväl mellan staden och vederbörande tomtägare som mellan dessa inbördes om utbyte av jord för stadsplanens genomförande. Beträffande ordnandet av rättsförhållandet mellan staden och hospitalet framgår av handlingarna i ärendet i huvudsak följande.

För att bereda staden mark till ett mindre torg och till vissa gator samt för att giva hospitalets nya tomter mera regelbundna områden framlade Wiman vid ett sammanträde den 24 januari 1860 förslag om vissa jordbyten mellan staden och hospitalet. Enligt förslaget skulle å ena sidan hospitalet till staden avstå de lotter, som å en av Wiman åren 1854 och 1855 upprättad karta med beskrivning funnos upptagna under litt. t, u, x, y och z och som hade en sammanlagd areal av 18,628 kvadratalnar, och å andra sidan staden till hospitalet överlämna de å samma karta med litt. ae, bc, ce, hb och de betecknade lotterna, hela nya tomten nr 79 i S:et Kors kvarter och en del av tomten nr 64 i samma kvarter, eller tillhopa 19,628 kvadratalnar; tomten nr 64 ingick visserligen även tidigare bland hospitalets ägor, men besittningsrätten till densamma hade under form av stadfästad äganderätt tillhört enskilda personer mot erläggande av tomtören och i samband med stadsplanens genomförande exproprierats av staden. Genom att stadens bytesområden hade en 1,000 kvadratalnar större areal än hospitalets skulle staden anses ha erlagt såväl löseskilling för befrielse från erläggande av den årliga tomtöresavgiften för tomten nr 64, en RD 40 öre RMt, som full ersättning för att några smärre tomt- och gatudelar icke genast utan först i mån av nya gators öppnande och gamla byggnaders undanröjande kunde få tillträdas av hospitalet. I händelse förslaget genomfördes skulle hospitalet bland annat komma att äga 10 tomter, nr 70—79, om tillhopa 66,220 kvadratalnar eller 4 tunnland 23 $\frac{9}{25}$ kappland. Förslaget godkändes för Linköpings stads vidkommande av magistraten i staden den 8 februari 1860. Härefter underställdes detsamma för hospitalets räkning Kungl. Maj:ts prövning, därvid hospitalssysslomannen, med vilken serafimerordensgillet instämde, tillika föreslog att, då med tomtinnehavet enligt stadens byggnadsordning följde skyldighet att stensätta de nya gatorna och att ha de nya tomterna bebyggda inom viss tid samt fullgörandet av dessa skyldigheter syntes bli förenat med stora kostnader för hospitalsfonden, tomterna skulle försäljas på offentlig auktion under full äganderätt, men mot skyldighet för ägarna att i all framtid till hospitalsfonden erlägga två kappar säd årligen, hälften råg och hälften korn, för varje 1,000 kvadratalnar i areal samt för större eller mindre delar i förhållande därtill. Sedan yttrande över förslaget inhämtats från domkapitlet — som endast påyrkade sådan ändring i detsamma, att den årliga spannmålsavgiften skulle lösas efter medelmarkegångspris för länet — biföll Kungl. Maj:t den 13 mars 1863 förslaget med den av domkapitlet förordade ändringen.

Wiman erhöll jämväl vederbörligt förordnande att beträffande vissa äldre, på hospitalets grund belägna gårdstomter dels å marken utvisa de gräns-

regleringar, som dessa tomter behöfve undergå så snart vissa i den nya stadsplanen förutsatta gatuföretag komme till utförande, dels ock utvisa och rörlägga de vederlagsdelar, som gårdarna eventuellt kunde få tillträda genast för att underlätta gränsregleringarnas genomförande. Vid ett inför Wi-man med anledning härav den 7 december 1863 hållet sammanträde förklarade hospitalssysslomannen, att hinder icke mötte för ägarna av gårdarna nr 10, 11, 13, 20—23 och 61—63 att omedelbart den 1 januari 1864 tillträda vissa angivna vederlags- eller tillskottsområden till deras gårdar, varvid det skulle åligga dem att, intill dess tomtregleringarna fullbordats, »provisionellt» inbetala vissa tomtören årligen till hospitalskassan.

I detta sammanhang må anmärkas, att de till Kungl. Maj:ts beslut den 13 mars 1863 hörande handlingarna oaktat vidtagna efterforskningar i riksarkivet, Vadstena landsarkiv, domänstyrelsens arkiv och Linköpings läns centralasarets arkiv icke kunnat påträffas.

Linköpings hospital tillhöriga fastigheter ha från 1876 års utgång in-dragits till statsverket. Från vissa av vederlagsjordarna utgöras fortfarande tomtören. Vid fastighetstaxeringarna har domänverket påförts skatt bland annat för vederlagsjordarna.

För att tjäna till ledning vid en definitiv reglering av rättsförhållandena mellan kronan och staden beträffande ifrågavarande områden har distriktslantmätaren Wolke vidtagit utredning rörande verkställigheten av de i Kungl. Maj:ts beslut den 13 mars 1863 samt lantmäteri protokollet den 7 december 1863 avsedda åtgärderna. Av utredningen i denna del framgår bland annat följande.

De mellan staden och hospitalet avtalade jordbytena ha i allmänhet blivit verkställda, varefter de hospitalet tillfallna tomterna försålts. Hospitalet har likväl icke tillträtt området litt. ce om 166.0 kvadratmeter, motsvarande en del av stadsägan nr 2271. Ej heller har staden tillträtt lotterna litt. x och z i deras helhet, sålunda icke vare sig ett område litt. xc om 330.0 kvadratmeter av tomterna nr 22, 23 och 61 eller en del om 209.3 kvadratmeter av området litt. zb, vilket område motsvarar forna tomten nr 9 inom S:et Kors kvarter. Wolke har ansett skäligt att staden beredes ersättning av statsverket för den areal, varmed de av staden icke tillträdde områdena överstiger arealen av det av hospitalet icke tillträdde området, eller alltså för ($[330.0 + 209.3 =] 539.3 - 166.0 =$) 373.3 kvadratmeter, enär statsverket sedan hospitalsjordens indragning förfogat över ifrågavarande areal och alltjämt uppbär tomtöresavgifter för densamma. Wolke har vidare meddelat, att området litt. xb av föreslagna Södra Kyrkogatan, motsvarande stadsägan nr 2275, åtminstone sedan år 1881 nyttjats av ägare till tomten nr 23 men icke veterligen av staden försålts eller upplåtits under nyttjanderätt till denne.

Beträffande omförmälda vederlags- och tillskottsområden av hospitalsjord till vissa gårdar har Wolke ansett, att den av hospitalssysslomannen vid sammanträdet den 7 december 1863 avgivna förklaringen, att desamma skulle överlätas på vederbörande gårdsägare utan annan ersättning än tomtören, uppenbarligen förutsatte, att 1850 års stadsplan skulle genomföras och att gårdsägarna bland annat i fråga om bebyggelsen skulle underkasta sig det omak, som tomtregleringen medförde. Stadsplanen hade emellertid ändrats innan tomtregleringen genomförts eller åtgärder därför vidtagits av gårdsägarna. Sålunda hade tomterna nr 23, 62 och 63 icke reglerats i överensstämmelse med det därom uppgjorda förslaget. På grund härav och då

hospitalssysslomannens förklaring för övrigt icke syntes ha varit föremål för myndighets stadfästelse, syntes de nuvarande ägarna av gårdarna nr 23, 62 och 63 icke vara tillförsäkrade vare sig äganderätt eller ständig besittningsrätt till respektive områden, utan dessa syntes fortfarande höra till hospitalsjorden eller alltså numera statsverket. Ifrågavarande vederlagsjordar hade arealer av respektive 1,842, 523 och 1,070 kvadratalnar och motsvarade numera respektive stadsägorna nr 2274, 2273 och 2272.

Gårdarna nr 23, 62 och 63 motsvaras nu av respektive tomterna nr 2, 4 och 5 i kvarteret Eddan vilka samtliga ägas av Linköpings stad. Enligt nyare arealuppgifter ha stadsägorna nr 2274, 2273 och 2272 arealer av respektive 682, 184 och 386 kvadratmeter.

Beträffande ordnandet av ifrågavarande rättsförhållanden mellan kronan och Linköpings stad har *kammarkollegiet* bland annat anfört, att hinder icke syntes finnas att genom nytt avtal såväl ändra jordbytena som genomföra en reglering enligt nu gällande stadsplan av de oregerade tomterna.

Inom *domänstyrelsen* har härefter upprättats ett förslag till avtal mellan kronan och staden, i vilket — efter en sammanfattning av det här ovan återgivna händelseförloppet rörande utbytet av jord mellan hospitalet och staden (punkterna 1 och 2 i förslaget) — förutsättningarna för och innehållet i överenskommelsen angivas sålunda:

»3.

Med hänsyn till dels den omständigheten att 1850 års stadsplan blivit ändrad, innan tomtregleringen genomförts, och dels önskvärdheten att bringa klarhet i rättsförhållandena med avseende å de vederlagsområden, som beröras av nu erforderlig bebyggelse, skall överenskommelsen mellan Kronan och Staden omfatta följande sålunda beskrivna områden:

Stadsägan nr 2271, omfattande dels ett område av tomten nr 69, som skulle ingå i Järntorgsgatan, dels ett tresidigt område emellan denna gata och Djurgårdsgatan, som ingått i bytet mellan staden och hospitalet, området litt. ce,

stadsägan nr 2272, motsvarande vederlagsjord om 1,070 kvadratalnar till gården nr 63,

stadsägan nr 2273 motsvarande vederlagsjord om 523 kvadratalnar till gården nr 62,

stadsägan nr 2274 motsvarande vederlagsjorden om 1,842 kvadratalnar till gården 23,

stadsägan nr 2275 motsvarande området litt. xb av föreslagna Södra Kyrkogatan.

Enligt en av dåvarande distriktslantmätaren S. Wolke verkställd, den 4 maj 1934 dagtecknad utredning har fastställts

att staden och statsverket äga vissa bestämda områden av stadsägan nr 2271,

att statsverket äger stadsägorna n:ris 2272, 2273 och 2274 samt visst område av Djurgårdsgatan emellan stadsägorna n:ris 2271 och 2272,

att staden äger stadsägan nr 2275 samt

att staden av statsverket har fordran för ej bekomna 330 kvadratmeter av tomterna n:ris 22, 23 och 61 och 209.3 kvadratmeter av forna tomten nr 9 inom S:ct Kors kvarter, samt statsverket av staden för 166 kvadratmeter, område litt. ce.

4.

Kronan överlåter till Staden med den rätt Kronan därtill äger följande områden, vilka från och med 1876 års ingång innehafts och alltjämt innehavas av statsverket, nämligen stadsägorna n:ris 2272, 2273 och 2274 för en köpeskillning, motsvarande de å dessa stadsägor satta taxeringsvärden, respektive 7,700, 3,700 och 10,200 kronor, tillhoppa 21,600 kronor.

Därjämte förklara Kronan och Staden å ömse sidor

dels att de icke påfordra genomförande av det ursprungligen avsedda jordabytet beträffande områdena litt. ce inom stadsägan 2271 och litt. xb, motsvarande stadsägan 2275, *dels* att ifrågavarande båda områden skola helt tillträdas av staden, *dels ock* att staden såsom gottgörelse för icke bekomma områdena litt. xc, motsvarande 330 kvadratmeter av tomterna nr 22, 23 och 61, samt litt. zb, motsvarande 209.3 kvadratmeter av forna tomten nr 9 i S:ct Kors kvarter, vilken tomt redan år 1873 av Serafimerordensgillet försålles, erhåller jämkning i förenämnda köpeskillning med 6,600 kronor, så att det belopp, som staden skall till kronan kontant gälda, kommer att utgöra femtontusen (15,000) kronor.

5.

Staden äger tillträda dessa områden den 1 juli 1940, från vilken dag statsverkets rätt till tomtören skall upphöra och staden skall vara skyldig gälda på områdena belöpande fastighetsskatt.»

Domänstyrelsen har i sin skrivelse, under förmälan att styrelsen hemställt om stadsfullmäktiges i Linköping yttrande över avtalsförslaget, hemställt om bemyndigande att med staden träffa avtal angående ordnandet av ifrågakomna rättsförhållanden i huvudsaklig överensstämmelse med det uppgjorda förslaget. Härför syntes erfordras riksdagens medverkan.

Med skrivelse den 8 februari 1940 har domänstyrelsen härefter överlämnat utdrag av stadsfullmäktiges i Linköping protokoll den 30 januari 1940. Av protokollsutdraget inhämtas, att stadsfullmäktige godkänt omförmälda förslag till avtal mellan kronan och staden.

Även jag finner det önskvärt, att ifrågavarande tämligen oklara rättsförhållanden mellan kronan och Linköpings stad med det snaraste regleras. Detta torde, såsom domänstyrelsen och jämväl kammarkollegiet förutsatt, kunna ske genom nytt avtal, jämväl i den mån ändring härigenom göres i det mellan Linköpings hospital och staden tidigare ingångna och av Kungl. Maj:t den 13 mars 1863 fastställda bytesavtalet. Den av domänstyrelsen förordade regleringen innebär, att å ena sidan staden skulle erhålla äganderätt till området litt. ce av stadsägan nr 2271, vilken till återstående delen redan äges av staden, ävensom till stadsägorna nr 2272—2274, vilka utgöra vederlagsjordar till staden tillhöriga tomterna nr 2, 4 och 5 i kvarteret Eddan, medan å andra sidan staden skulle behålla området litt. xb, som motsvarar stadsägan nr 2275. Då förslagets genomförande synes mig ägnat att befordra ordning i fastighetsförhållandena samt jag icke har någon anledning till erinran vare sig mot den föreslagna köpeskillningen för stadsägorna nr 2272—2274 eller mot det belopp, varmed staden på anförda skäl skulle erhålla

*Departements-
chefen.*

jämkning i densamma, anser jag mig böra tillstyrka, att rättsförhållandena ordnas i huvudsaklig överensstämmelse med vad domänstyrelsen föreslagit. Med hänsyn till osäkerheten i fråga om rättsförhållandena vill jag förorda, att i köpeavtalet intagas uttryckliga förbehåll dels att, därest lagfart å vederlagsjordarna för staden icke skulle kunna beviljas, denna omständighet icke må åberopas såsom grund för talan om åläggande för kronan att tillhandahålla åtkomsthandlingar till desamma samt ej heller för talan om återgång av köpet, avdrag å köpeskillingen eller skadestånd i annan form, dels ock att kronan i övrigt icke ikläder sig annan hemulsskyldighet än återbäring av köpeskillingen. För ärendets avgörande torde, såsom domänstyrelsen förutsatt, erfordras riksdagens medverkan.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att ett ordnande av rättsförhållandena mellan kronan och Linköpings stad med avseende å vissa Linköpings hospital förut tillhöriga och numera till kronan indragna områden i Linköpings stad må ske i huvudsaklig överensstämmelse med omförmälda, av domänstyrelsen uppgjorda avtalsförslag med däri av mig förordade tillägg.

7:o.

Mjärdevi Berggård nr 12 i Östergötlands län.

Kronoegendomen 1 mantal Mjärdevi Berggård 12¹ i Hogstads socken av Östergötlands län är utarrenderad för tiden från den 14 mars 1932 till den 14 mars 1952 mot en årlig avgäld av 2,480 kronor.

I framställning till domänstyrelsen den 7 mars 1939 anhöll egendomens arrendator, Carl Johansson, att få inköpa egendomen. Sedan domänintendenten i länet i avgivet yttrande över framställningen tillstyrkt densamma, bland annat enär ny ladugård måste uppföras å egendomen, anmodade domänstyrelsen den 5 april 1939 domänintendenten att föranstalta om uppskattningsförrättning i vederbörlig ordning för framläggande av fullständigt förslag till försäljning av egendomen till arrendatorn. Dylik förrättning har därefter hållits å egendomen den 16 juni 1939. Av det därvid förda protokollet jämte övriga till ärendet hörande handlingar samt en av kommissionslantmätaren G. W. Müntzing år 1908 över egendomen upprättad karta inhämtas i huvudsak följande.

Egendomen, som är belägen 7 kilometer från Skänninge och 3 kilometer från Hogstads järnvägsstation och vars ägor äro utlagda i fyra skiften, har enligt uppskattningsprotokollet, med undantag av försålda lägenheten Hagtorpet nr 1 (Mjärdevi Berggård 12²), en areal av 59,5060 hektar, varav 35,7980 hektar tomt, trädgård och åker, 0,0150 hektar äng, 22,0710 hektar avrösningsjord samt 1,6220 hektar impediment. Åkerjorden, som är fullständigt täckdikad,

utgöres av dels lermylla, dels vattensjuk mulljord och dels mager sandjord. Såsom framgår av arealuppgiften är ängsmarken obetydlig. Betesmarken är delvis bevuxen med skog. Egendomens skogsmark ingår i arrendeupplåtelsen. Av den årliga skogsavkastningen erhåller arrendatorn för egendomens behov en utsyning av 20 m³ fast mått årligen. Egendomen äger del i häradsallmänning. Å de i arrendet ingående delarna av egendomen finnas icke några torp eller lägenheter.

Av kronan tillhöriga byggnader å egendomen är den gamla längan av det i vinkel uppförda boningshuset i behov av ombyggnad, varjämte ny ladugård måste uppföras å egendomen. Övriga kronan tillhöriga byggnader äro i gott stånd. Den nya längan av boningshuset jämte ytterligare fyra byggnader och tre hönsgrårdar tillhöra arrendatorn. Den elektriska anläggningen å egendomen tillhör likaledes arrendatorn. Vattentillgången är god. Egendomen, som är väl hävdad, har del i »Mjärdevids dikningsföretag av år 1934».

Taxeringsvärdet är 51,900 kronor, varav 48,200 kronor jordbruksvärde och 3,700 kronor skogsvärde.

Uppskattningsnämnden har saluvärderat egendomen till 63,400 kronor, varav ett belopp av 12,000 kronor utgör värdet av skogsmark och växande skog enligt vederbörande jägmästares värdering. Nämnden har tillstyrkt, att egendomen försålles med hembuds rätt för nuvarande arrendatorn.

Domänstyrelsen har den 13 oktober 1939 icke funnit något att erinra emot berörda av jägmästaren verkställda värdering, vari icke ingår ett å styrelsens skogskarta över egendomen med III betecknat skogsskifte.

Arrendatorn Johansson har den 30 november 1939 skriftligen förklarat sig villig inköpa egendomen för 63,400 kronor.

Vederbörande jägmästare och överjägmästare ha i därefter avgivna yttranden icke haft något att erinra emot saluvärderingen. Enligt jägmästaren borde berörda med III betecknade skogsskifte i förra sockenallmännings Gullstigen bibehållas i kronans ägo för att i framtiden ingå i ett större sammanhängande skogsområde.

I skrivelse den 27 januari 1940 har domänstyrelsen underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning samt därvid anfört följande.

Domänstyrelsen biträder uppskattningsnämndens förslag om egendomens försäljning. Vid ett bibehållande av egendomen i kronans ägo måste nämligen betydande kostnader nedläggas för ny- och ombyggnad av egendomens ladugård och boningshus. Vid försäljningen bör emellertid ifrågavarande skogsskifte, vilket å den av Müntzing upprättade kartan är betecknat med ägofigurerna nr 32 och 33, undantagas; styrelsen har under hand från domänintendenten inhämtat, att nämnda i arrendet ingående skogsskifte jämväl enligt nämndens förslag vore avsett att undantagas vid försäljningen samt att arrendatorns skriftligen avgivna förklaring att inköpa egendomen avsåge egendomen med undantag av skogsskiftet. Styrelsen har vidare uppmärksammat, att nämnden vid uppgivandet av egendomens areal icke avdragit arealen av ett från arrendet undantaget område om 596 kvadratmeter, som jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 7 februari 1924 upplåtits till Göstrings härads väghållningsskyldige för vägomläggning. Enär nämnda område enligt kartan utgöres av avrösningsjord och, i likhet med skogsskiftet, icke ingått i den av jägmästaren verkställda värderingen, har styrelsen emellertid icke något att erinra emot det egendomen i övrigt åsatta saluvärdet.

Med hänsyn till den årliga arrendeavgiftens storlek samt den omständigheten, att arrendatorn Johansson endast innehaft egendomen sedan den 14

mars 1932, torde hembud, såsom nämnden föreslagit, i författningsenlig ordning icke kunna beredas arrendatorn. Styrelsen har dock icke något att erinra emot att egendomen med undantag av skogsskiftet försäljes direkt till arrendatorn, vilken väl hävdar densamma. För försäljningens genomförande torde riksdagens medverkan vara erforderlig.

Departements-
chefen.

Jag biträder domänstyrelsens försäljningsförslag och hemställer alltså, att Kungl. Majt måtte föreslå riksdagen medgiva,

att, sedan från kronoegendomen 1 mantal Mjärdevi Berggård 12¹ i Hogstads socken av Östergötlands län genom avstyckning frånskilts ett skogsskifte, vilket å en av kommissionslantmätaren G. W. Müntzing år 1908 över egendomen upprättad karta är betecknat med ägofigurerna nr 32 och 33, egendomen i övrigt må för 63,400 kronor försäljas till egendomens arrendator, Carl Johansson, på följande villkor, nämligen att egendomen försäljes med tillträdesrätt för köpare å dag, som bestämmes av domänstyrelsen, och i det skick, vari egendomen vid tillträdet befinner sig, att endast kronan tillhöriga hus och anläggningar ingå i försäljningen, att, därest Johansson kommer att förvärva egendomen, samtliga på arrendekontraktet grundade rättsanspråk mellan honom och kronan, med undantag av eventuella anspråk på oguldna arrendeavgälder och skatter, skola i och genom försäljningen anses vara reglerade, att köpare ansvarar för de annuiteter och övriga kostnader för egendomen berörande vattenavlednings- och dikningsföretag, vilka belöpa å egendomen för tiden efter tillträdesdagen, samt att bestämmelserna i förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

8:o.

Mörby Kronogård nr 4 i Östergötlands län.

Kronoegendomen $\frac{1}{2}$ mantal Mörby Kronogård 4¹ i Hogstads socken av Östergötlands län är utarrenderad för tiden till den 14 mars 1955 mot ett årligt arrende, som för tiden till den 14 mars 1940 utgår med dels 18 hektoliter vete, 55 hektoliter havre och 42 kilogram smör att lösas med penningar efter senast för länet fastställda pris enligt litt. A i markegångstaxan, och dels därutöver 665 kronor.

I skrivelse till domänstyrelsen den 8 augusti 1939 har egendomens arrendator, Helge Svensson, anhållit att få utföra vissa byggnadsarbeten å egen-

domen eller att — därest styrelsen ansåge det vara förmånligare att försälja egendomen — få inköpa densamma till i orten gängse pris. Sedan domänstyrelsen med anledning härav — efter hörande av domänintendenten i länet och vederbörande skogsstatstjänstemän — den 17 oktober 1939 anmodat domänintendenten att föranstalta om uppskattningsförrättning å egendomen för framläggande av förslag till försäljning av densamma till arrendatorn, har dylik förrättning i vederbörlig ordning hållits den 17 november 1939. Av det vid förrättningen förda protokollet jämte övriga till ärendet hörande handlingar samt en av extra lantmätaren J. Stånggren år 1910 över egendomen upprättad karta inhämtas i huvudsak följande.

Egendomen, som är belägen 8 kilometer från Mjölby, 12 kilometer från Skänninge och 3 kilometer från Hogstads järnvägsstation, har — sedan från densamma försåls dels lägenheten Hagalund nr 1 (Mörby Kronogård 4²) och dels ett område för sammanläggning med lägenheten Fridensborg 1¹ — enligt beskrivningen till nämnda karta en areal av 49.5196 hektar, varav 26.9426 hektar utgöra tomt och åker, 1.4610 hektar äng, 20.1960 hektar avrösningsjord och 0.9200 hektar impediment. Egendomens ägor äro förlagda i två skiften, hemskiftet och det 5 kilometer därifrån belägna s. k. allmänningsskiftet. Åkerjorden, som består av stenbunden sandmylla på dels sand- och dels örbotten, är täckdikad enligt plan. Ängen utgöres av gärdesbackar, vilka delvis uppodlats. Av egendomens skogsmark har ett område om 10.63 hektar utlagts till betesmark. Återstoden av skogsmarken, däribland allmänningsskiftet, är undantagen från arrendeupplåtelsen. Arrendatorn äger för egendomens behov erhålla utsyning av 10 kubikmeter fast mått årligen. Egendomen äger del i häradsallmänning.

Egendomens byggnader, vilka tillhöra kronan, äro i medelgott stånd. Bohningshuset, som efter Mörby bys skifte uppfördes av gammalt virke, kan emellertid icke sägas motsvara nutida fordringar; grunden till detsamma har sjunkit på ena gaveln, och byggnaden behöver ombonas. Beträffande arrendatorns begäran om uppförande av en arbetarbostad må framhållas, att fastighetens inägor endast omfatta omkring 27 hektar. Egendomen är ej elektrifierad.

Taxeringsvärdet är 34,600 kronor, varav 31,900 kronor jordbruksvärde och 2,700 kronor skogsvärde.

Uppskattningsnämnden har tillstyrkt försäljning av egendomen med undantag av allmänningsskiftet till arrendatorn Svensson, vilken väl hävdar densamma. Nämnden har saluvärderat egendomen till 43,700 kronor, varav 9,400 kronor utgör värdet av skogsmark och växande skog enligt vederbörande jägmästares värdering.

Domänstyrelsen har den 3 januari 1940 lämnat berörda av jägmästaren verkställda värdering utan erinran. Allmänningsskiftet, vilket icke ingår i värderingen, vore avsett att bibehållas i kronans ägo för att ingå i ett blivande större skogskomplex.

Arrendatorn Svensson har skriftligen förklarat sig villig att inköpa egendomen för 43,700 kronor.

Vederbörande *jägmästare* och *överjägmästare* ha i yttranden den 8 och 9 februari 1940 icke haft något att erinra emot nämndens försäljningsförslag.

I skrivelse den 15 februari 1940 har *domänstyrelsen* underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning och därvid anfört följande.

Styrelsen biträder uppskattningsnämndens förslag om försäljning av egendomen med undantag av allmänningskiftet, som å kartan betecknats med ägofiguren nr 56 och har en areal av 2.23 hektar. Därest egendomen skulle bibehållas i kronans ägo, torde det bliva nödvändigt att nedlägga betydande kostnader för modernisering av dess byggnader. Det åsatta saluvärdet kan av styrelsen lämnas utan erinran. Styrelsen har icke heller något att erinra emot egendomens försäljning med hembuds rätt enligt 1929 års försäljningsförordning för arrendatorn Svensson, vilken innehåft egendomen sedan år 1924, före vilken tid egendomen alltsedan år 1894 brukats av Svenssons fader och broder. Med hänsyn till arrendeavgiftens storlek torde riksdagens medverkan vara erforderlig för försäljningens genomförande.

Med biträdande av domänstyrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:ts måtte föreslå riksdagen medgiva,

att — sedan från kronoegendomen $\frac{1}{2}$ mantal Mörby Kronogård 4¹ i Hogstads socken av Östergötlands län avstyckats ett skogsskifte, vilket å en av extra lantmätaren J. Stånggren år 1910 över egendomen upprättad karta betecknats med ägofiguren nr 56 — egendomen i övrigt må med ett saluvärde av 43,700 kronor försäljas enligt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m., med hembuds rätt jämlikt 9 § i förordningen för egendomens arrendator, Helge Svensson, samt under villkor i övrigt, att egendomen försäljes med tillträdes rätt å dag, som bestämmes av domänstyrelsen, och i det skick, vari egendomen vid tillträdet befinner sig, att endast kronan tillhöriga hus och anläggningar ingå i försäljningen, att, därest Svensson kommer att förvärva egendomen, samtliga på arrendekontraktet grundade rättsanspråk mellan honom och kronan, med undantag av eventuella anspråk på oguldna arrendeavgälder och skatter, skola i och genom försäljningen anses vara reglerade, samt att köparen ansvarar för å egendomen för tiden efter tillträdesdagen belöpande annuiteter och övriga kostnader för egendomen rörande torrlägningsföretag.

9:o.

Olovstorp nr 1 i Östergötlands län.

Kronoegendomen 1 mantal Olovstorp nr 1 i Viby socken av Östergötlands län är för tiden intill den 14 mars 1956 utarrenderad till Carl Orest mot en arrendeavgift, som utgår med dels 18 hektoliter vete, 50 hektoliter havre och 107 kilogram smör att lösas med penningar efter senast för länet fastställda pris enligt litt. A i markegångstaxan och dels därutöver 655 kronor.

I skrivelse till domänstyrelsen den 12 augusti 1939 har arrendatorn av egendomen dels anmält, att med hänsyn till numera gällande bestämmelser för lantarbetare omedelbart erfordrades tillbyggnad till den nuvarande arbetarbostaden å egendomen jämte uppförande av nytt uthus till bostaden, ävensom att nytt höns hus för arrendatorns behov behövde uppföras, dels och framhållit angelägenheten av att åtgärder vidtoges för tillfredsställande torrläggning av egendomens åkermark. Arrendatorn har tillika — under framhållande av att egendomen under mer än 50 år arrenderats av honom och hans fader — meddelat, att han vore spekulant å egendomen, därest domänstyrelsen vid angivna förhållanden ansåge försäljning av egendomen böra ske.

Sedan domänstyrelsen inhämtat yttranden över berörda framställning från styrelsens lokalförvaltning, förordnade domänstyrelsen i skrivelse till vederbörande domänintendent den 2 september 1939 om uppskattningsförrättning å egendomen, därvid förslag till dennas försäljning till arrendatorn skulle framläggas. Den 17 november 1939 har dylik förrättning i vederbörlig ordning hållits å egendomen. Av det vid förrättningen förda protokollet jämte övriga till ärendet hörande handlingar samt en av extra lantmätaren J. Stånggren år 1914 över egendomen upprättad karta inhämtas i huvudsak följande.

Egendomen är belägen omkring 15 kilometer från Skänninge och 3 kilometer från Mantorps järnvägsstation. Efter det att från kronoegendomen försålts lägenheterna Sjöhall (Olovstorp nr 3), Lilla Rödja och Karlstorp, har densamma en areal av 37.671 hektar, därav 25.739 hektar utgöra tomt och åker, 0.393 hektar äng, 9.82 hektar betesmark, 1.55 hektar skogsmark och 0.169 hektar impediment. Åkerjorden består delvis av sandmylla på syrsandsbotten och delvis av lerblandad sandjord på sandbotten. Ängen utgöres av gärdesbackar. Skogsmarken betas. Skog finnes endast i ringa mängd.

Av kronans byggnader å egendomen äro magasinet och redskapshuset byggda år 1939, boningshuset i gott och övriga byggnader i medelgott stånd. Kronans byggnader äro brandförsäkrade för tillhoppa 77,800 kronor. Ett flertal byggnader ävensom den elektriska anläggningen å egendomen tillhöra arrendatorn.

Egendomen besväras av odlingslån. Torp eller lägenheter finnas icke å egendomen.

Egendomens taxeringsvärde utgör 35,200 kronor, därav 34,900 kronor utgöra jordbruksvärde och 300 kronor värde av skogsmark med växande skog.

Uppskattningsnämnden har i anslutning till av domänstyrelsen meddelade försäljningsdirektiv saluvärderat egendomen till 42,900 kronor, därav 350 kronor motsvarade värdet av skogsmark med växande skog. Nämnden har, under framhållande av att arrendatorn Carl Orest alltid hävdadt egendomen väl, tillstyrkt, att hans framställning om tillstånd att förvärva egendomen måtte tillmötesgå.

Arrendatorn Orest har skriftligen förklarat sig villig att för egendomen erlægga den av nämnden föreslagna köpeskillingen.

Vederbörande jägmästare och överjägmästare ha i avgivna yttranden i ärendet förklarat sig kunna lämna det av uppskattningsnämnden framlagda förslaget om försäljning av egendomen utan erinran.

I skrivelse den 15 februari 1940 har domänstyrelsen underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning och därvid förklarat, att styrelsen i likhet med upp-

skattningsnämnden ansåge, att egendomen borde försäljas med hembuds rätt för egendomens nuvarande arrendator. För försäljningens genomförande vore riksdagens medverkan erforderlig.

Departements-
chefen.

Mot ifrågavarande försäljningsförslag har jag intet att erinra och hemställer alltså,

att kronoegendomen 1 mantal Olovstorp nr 1 i Viby socken av Östergötlands län må med ett saluvärde av 42,900 kronor försäljas enligt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m., med hembuds rätt enligt 9 § i förordningen för egendomens arrendator, Carl Orest, samt under villkor i övrigt, att egendomen försäljes i befintligt skick med tillträdes rätt å dag, som domänstyrelsen bestämmer, därvid det för egendomen löpande arrendeavtalet skall upphöra att gälla från och med tillträdesdagen, att endast kronan tillhöriga hus och anläggningar ingå i försäljningen, att kronan och arrendatorn icke äga rätt att efter tillträdesdagen framställa ersättningsanspråk mot varandra på grund av arrendekontraktet, med undantag dock beträffande eventuellt oguldna arrendeavgälder och skatter för egendomen, att köparen ansvarar för å egendomen för tiden efter tillträdesdagen belöpande utgifter för torrlägningsföretag, samt att innehavare av elektriska ledningar, som med vederbörligt tillstånd framdragits över egendomen, äger rätt att bibehålla desamma utan rätt för köpare till annan ersättning än av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation eller tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som förorsakas å kreatur.

10:o.

Stratomta nr 2 Norrgård i Östergötlands län.

Kronoegendomen 1 mantal Stratomta nr 2 Norrgård i Törnevalla socken av Östergötlands län är för tiden till den 14 mars 1950 utarrenderad till Svea Johansson mot en arrendeavgift, som för närvarande utgår med 2,560 kronor.

Sedan arrendatorn i framställning till domänstyrelsen den 12 juni 1937 framställt yrkande om dels nybyggnad av manbyggnaden dels ock reparation och modernisering av ladugårds- och logbyggnaderna å egendomen, framförde domänintendenten i yttrande i ärendet vissa betänkligheter mot nedläggande av de betydande kostnader, som ett utförande genom kronan av berörda byggnadsarbeten skulle draga, samt föreslog, under förmälan att arrendatorn förklarar sig vara spekulant å egendomen i befintligt skick, att egendomen borde försäljas till arrendatorn. I anslutning härtill förordnade

domänstyrelsen den 31 januari 1938 om saluvärdering av egendomen. Uppskattningsförrättning å egendomen har i vederbörlig ordning hållits den 19 augusti 1938. Av det vid förrättningen förda protokollet jämte övriga till ärendet hörande handlingar samt en av distriktslantmätaren E. C. Blombergsson år 1922 över egendomen upprättad karta inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen cirka 12 kilometer från Linköping och 2 kilometer från Lingshems järnvägsstation och vars ägor äro förlagda i två skiften, har en areal av 84.886 hektar, därav 45.318 hektar åker, 2.498 hektar äng, 35.86 hektar avrösningsjord och 1.21 hektar impediment. Åkerjorden utgöres av dels lermylla och dels sandmylla på ör- och grusbotten. Den är täckdikad dåligt och utan plan. Ängs- och skogsmarken betas. Torp eller lägenheter saknas å egendomen.

Ny manbyggnad erfordras å egendomen, varjämte den byggnad, som inrymmer ladugård och lada, behöver moderniseras. Övriga byggnader å egendomen äro i medelgott stånd. Byggnaderna, vilka tillhöra kronan, äro brandförsäkrade för tillhopp 44,000 kronor.

Den elektriska anläggningen å egendomen tillhör arrendatorn.

Egendomens taxeringsvärde utgör 59,200 kronor, därav 51,100 kronor jordbruksvärde och 8,100 kronor skogsvärde.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 21 juni 1907 har till Stratomta sanatorium från egendomen avsöndrats och försålts ett område, lägenheten Björkliden, omfattande å den av Blombergsson år 1922 över egendomen upprättade kartan ägofiguerna nr 41 och 42 med en areal av 1.15 hektar. Därjämte disponerar Östergötlands läns landsting — vilket driver sanatoriet för obemedlade tuberkulossjuka — ett område av egendomen, som å kartan omfattar ägofiguerna nr 38—40 och 43—50 med en areal av 2.787 hektar och som jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 1 september 1922 upplåtits till landstinget, så länge området användes för sjukhusets behov. Enligt särskilda bestämmelser i gällande arrendeavtal för egendomen har dels sanatoriet för sjukhusets behov förbehållits rätt att nyttja en å egendomen befintlig brunn jämte vatten- och avloppsledning, dels ock patienterna vid sjukhuset under angivna villkor tillförsäkrats tillträde till egendomens skog. Enligt ett av vederbörande jägmästare träffat avtal är ett område å utmarken till egendomen om cirka 0.3 hektar intill den 14 mars 1940 upplåtet till Lingshems sportklubb för anläggning av bandybana mot en årlig avgäld av 15 kronor.

Uppskattningsnämnden har saluvärderat vart och ett av egendomens båda skiften för sig. Skiftet nr 1 eller hemskiftet har saluvärderats till 48,595 kronor, därav för skogsmark med växande skog 5,850 kronor, samt skiftet nr 2 eller södra skiftet till 19,772 kronor, därav för skogsmark med växande skog 9,810 kronor; saluvärdet för egendomen i dess helhet har av nämnden upptagits till 68,370 kronor. Egendomen hade besiktigats av en representant för statens jordnämnd, vilken härefter i skrivelse till domänintendenten förordat överförande av skiftet nr 2 eller södra skiftet till arrendeegnehemsfonden under förutsättning, bland annat, att det hos fonden bokförda värdet av skiftet finge upptagas till ett belopp av högst 12,000 kronor. Arrendatorn Svea Johansson hade emellertid i skrivelse till domänintendenten den 8 november 1938 frambållit, att hon av såväl praktiska som ekonomiska skäl icke vore spekulant å egendomen i styckat skick, utan påyrkade att, därest hennes framställning att få köpa egendomen i dess helhet icke kunde tillmötesgå, få arrendera egendomen intill löpande arrendeperiods utgång, samt att byggnadsbeståndet å egendomen snarast möjligt iordningsställdes genom kro-

nans försorg. Med hänsyn till å ena sidan de villkor, som av jordnämnden uppställts för ett övertagande av skiftet nr 2, och å andra sidan att arrendatorn förklarar sig villig att förvärva egendomen för det föreslagna saluvärdet, ansåge nämnden en försäljning av egendomen i dess helhet till arrendatorn vara ekonomiskt fördelaktigast för kronan och tillstyrkte därför bifall till arrendatorns ansökning. Vederbörande köpare borde tillförbindas att respektera de rättigheter, vilka tillförsäkrats Stratomtans sanatorium.

I skrivelse till domänstyrelsen den 24 november 1939 har *domänintendenten* framhållit önskvärdheten av att, därest egendomen skulle försäljas, överlåtelse till sanatoriet samtidigt komme till stånd av det område, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 1 september 1922 tillsvidare finge disponeras av landstinget såsom utvidgning av sjukhusområdet.

Efter underhandlingar mellan domänstyrelsen och *landstinget* har detta i skrivelse till styrelsen den 11 december 1939 inkommit med köpeanbud å ifrågavarande område, lydande å 500 kronor.

Domänintendenten har härefter med hänsyn till föreliggande omständigheter tillstyrkt, att området försålles till landstinget mot angivna köpeskillning. Samtidigt har domänintendenten meddelat, att enligt inhämtade uppgifter från vederbörande förrättningslantmätare hinder enligt jorddelningslagen icke syntes möta mot områdets avstyckning.

Vederbörande *jägmästare* har i yttranden i ärendet med instämmande av *överjägmästaren* vitsordat de av arrendatorn anförda motiven mot en uppstyckning av egendomen samt förordat försäljningen av egendomen i dess helhet till arrendatorn på sätt av uppskattningsnämnden föreslagits. Vid försäljningen borde förbehåll göras om rätt för köparen av ett av kronan utstämplat och försålt virkesparti (auktionspost nr 88/1938) att intill den 1 juni 1941 avverka och bortföra virkespartiet.

I skrivelse den 18 januari 1940 har *domänstyrelsen* underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning samt därvid anført följande.

För egen del anser domänstyrelsen, att egendomen bör försäljas. I samband därmed synes Stratomtans sanatoriums behov av det till utvidgning av sjukhusområdet jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 1 september 1922 tillsvidare upplåtna området av egendomen böra för framtiden säkerställas, vilket med hänsyn till vad i ärendet förekommit lämpligen bör ske genom områdets försäljning till landstinget mot den för området erbjudna köpeskillningen. I likhet med uppskattningsnämnden finner styrelsen nuvarande arrendatorn Svea Johansson, som sedan år 1932 arrenderat egendomen, och vilkens boskilde make Birger Johansson dessförinnan sedan 1923 brukat densamma, i enlighet med sin framställning i ärendet böra beredas möjlighet att förvärva egendomen i övrigt med äganderätt. För genomförande av en dylik försäljning i anslutning till bestämmelserna i 9 § i förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. läver riksdagens medverkan vara erforderlig.

*Departements-
chefen.*

Ehuru det syntes önskvärt, att en del av ifrågavarande kronoegendom funnit användning för upplåtelser till arrendeegnahem, vill jag med hänsyn till byggnadsfrågans läge och vad i övrigt förekommit i ärendet icke motsätta mig bifall till ifrågavarande försäljningsförslag. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronoegendomen 1 mantal Stratomta nr 2 Norrgård i Törnevalla socken av Östergötlands län må i befintligt skick med tillträdesrätt räknat från den 14 mars 1940 försäljas i två lotter, nämligen

dels till Östergötlands läns landsting mot en köpeskilling av 500 kronor ett till landstinget jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 1 september 1922 tillsvidare upplåtet område om cirka 2,787 hektar, vilket är närmare utmärkt inom röda gränslinjer å en av distriktslantmätaren E. C. Blombergsson år 1922 över egendomen upprättad karta samt omfattar ägofigurerna nr 38—40 och 43—50 å kartan, under villkor i övrigt, *att* köpeskillingen för området skall vid tillträdet kontant erläggas till länsstyrelsen i länet, som har att utfärda köpebrev å detsamma, *att* förbehåll göres för de jämkningar i områdets gränser och areal, som må föranledas av avstyckningsförrättning, *samt att* landstinget skall svara för kostnaderna för områdets avskiljande genom avstyckning, lagfart och övriga med köpet förenade utgifter,

dels ock egendomen i övrigt jämlikt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. mot ett saluvärde av 68,370 kronor och med hembuds rätt enligt 9 § i förordningen för egendomens arrendator, Svea Johansson, för vilken försäljning skola gälla följande villkor i övrigt, nämligen *att* endast kronan tillhöriga byggnader och anläggningar ingå i densamma, *att*, därest egendomen förvärfvas av Svea Johansson, det mellan kronan och henne gällande arrendeavtalet skall upphöra att gälla från och med tillträdesdagen, därvid samtliga å arrendekontraktet grundade rättsanspråk mellan kronan och henne, med undantag av eventuella anspråk på oguldna arrendavgifter och skatter, skola anses vara reglerade genom försäljningen, *att* Stratomta sanatorium såsom innehavare av den från egendomen avsöndrade lägenheten Björkliden jämte utvidgning förbehålles rätt att nyttja en å egendomen befintlig brunn jämte vatten- och avloppsledning, utan rätt för köparen till annan ersättning än för skada å mark eller gröda, som föranledes genom framtida reparation å brunnen eller ledningarna, *att* patienterna vid sanatoriet med iakttagande av de ordningsföreskrifter, om vilka överenskommelse kan träffas mellan sanatoriet och köparen, tillförsäkras rätt till tillträde till egendomens skog, *samt att* köparen av ett av kronan å egendomen utstämplat och försålt virkesparti (auktionspost nr 88/1938) förbehålles rätt att intill den 1 juni 1941 avverka och från egendomen bortföra virkespartiet.

11:o.

Örminge Hovslagaregård nr 2 i Östergötlands län.

Kronoegendomen 1 mantal Örminge Hovslagaregård 2¹ i Vårdsbergs socken av Östergötlands län är utarrenderad för tiden till den 14 mars 1941 mot en årlig avgäld av 1,370 kronor.

Arrende- och saluvärderingsförrättning har med anledning av den förestående arrendeledigheten hållits å egendomen den 1 september 1938. Av det därvid förda protokollet jämte övriga till ärendet hörande handlingar samt en av förste lantmätaren J. E. Linder år 1908 över egendomen upprättad karta inhämtas i huvudsak följande.

Egendomen, som är belägen 11 kilometer från Linköping och 5 kilometer från Vårdsbergs järnvägsstation och vars ägor äro förlagda i två skiften, har, då arealen av dels den jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 27 maj 1909 försålda lägenheten Karlslund nr 1 och dels med vägrätt i anspråk tagen mark icke medräknas, en areal av 53.2580 hektar, varav 28.5310 hektar åker och tomt, 3.3950 hektar äng, 20.3980 hektar avrösningsjord samt 0.9340 hektar impediment. Åkerjorden, som till större delen är täckdikad, utgöres av styv ler- eller dungjord på lerbotten. Ängsmarken utgöres av s. k. sidvallsäng, som betas. Av avrösningsjorden ha 6.97 hektar natur av betesmark. Å egendomen finnes skog, av vars avkastning arrendatorn för egendomens behov erhåller utsyning av 20 m³ fast mått årligen. Egendomen har icke del i allmänning. Å kvarvarande delar av egendomen finnas icke några torp eller lägenheter.

Av åbyggnaderna är boningshuset gammalt och motsvarar ej nutida fordringar. Övriga åbyggnader äro i medelgott stånd. Den elektriska anläggningen å egendomen tillhör arrendatorn. Egendomen, som är väl hävdad, är delaktig i Vårdsbergsåns regleringsföretag av år 1931.

Taxeringsvärdet är 42,400 kronor, varav 39,400 kronor jordbruksvärde och 3,000 kronor skogsvärde.

Uppskattningsnämnden har ansett att egendomen borde försälas. Vid förnyad utarrendering av egendomen syntes det nämligen bliva nödvändigt att uppföra ny arrendatorsbostad å densamma. Nämnden åsatte egendomen ett saluvärde av 50,000 kronor, varav 11,600 kronor för skogsmark och växande skog enligt vederbörande jägmästares värdering. Arrendevärdet uppskattades till 1,960 kronor. Framställning om förvärvande av eget hem å egendomen hade icke gjorts, och nämnden ansåge den ej heller lämplig för sådana upplåtelser. Då nuvarande arrendatorn, Einar Isaksson, hävdade egendomen väl, borde densamma försälas med hembuds rätt för honom.

Genom beslut den 21 september 1939 har *domänstyrelsen* lämnat berörda av jägmästaren verkställda värdering av skog och skogsmark utan erinran.

Vederbörande *skogsstatstjänstemän* ha i likhet med uppskattningsnämnden ansett, att egendomen bör försälas.

Arrendatorn Isaksson har skriftligen förklarat sig villig inköpa egendomen för en köpeskilling, motsvarande det åsatta saluvärdet.

I skrivelse den 23 januari 1940 har *domänstyrelsen* underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning samt därvid för egen del anfört följande.

Domänstyrelsen biträder uppskattningsnämndens förslag om egendomens försäljning. Mot det åsatta saluvärdet synes icke vara något att erinra. Arrenderätten till egendomen har den 15 mars 1932 överlåtits å nuvarande arrendatorn Isaksson. Ehuru denne vid arrendeperiodens utgång den 14 mars 1941 icke innehaft egendomen mer än 9 år i följd och hembud i författningens ordning sålunda icke torde kunna beredas honom, har styrelsen icke något att erinra emot att egendomen försäljes direkt till Isaksson, vilken väl hävdar densamma. Med hänsyn såväl härtill som till storleken av egendomens arrendevärde torde riksdagens medverkan vara erforderlig för försäljningens genomförande.

Med biträdande av det föreliggande försäljningsförslaget hemställer jag, *Departementets chefen.* att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronoegendomen 1 mantal Örminge Hovslagaregård 2¹ i Vårdsbergs socken av Östergötlands län må för 50,000 kronor försäljas till egendomens arrendator, Einar Isaksson, under följande villkor, nämligen att egendomen försäljes med tillträdesrätt för köpare den 14 mars 1941 i det skick, vari den vid tillträdet befinner sig, att endast kronan tillhöriga hus och anläggningar å egendomen ingå i försäljningen, att, därest arrendatorn Isaksson kommer att förvärva egendomen, samtliga på arrendekontraktet grundade rättsanspråk mellan honom och kronan, med undantag av eventuella anspråk på oguldna arrendeavgälder och skatter, skola i och genom försäljningen anses vara reglerade, att, därest egendomen kommer att förvärfvas av annan än Isaksson samt kronan nödgas till arrendatorn utgiva ersättning för av denne å egendomen utförd elektrisk anläggning eller verkställd höstplöjning, trädesberedning och sådd, egendomens köpare skall vara skyldig gottgöra kronan, vad kronan i sådant hänseende utgivit, att köpare ansvarar för å egendomen för tiden efter tillträdesdagen belöpande annuiteter och övriga kostnader för egendomen berörande vattenavledningsföretag, att innehavare av över egendomen med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska ledningar förbehålles rätt att ha ledningarna kvarstående å egendomen och nyttja desamma utan rätt för köpare till annan ersättning än av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation eller tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som förorsakas å kreatur, samt att bestämmelserna i förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

12:o.

Holmesberg nr 1 med Enaboda nr 1 i Jönköpings län.

Kronoegendomen $\frac{3}{4}$ mantal Holmesberg 1¹ med utjorden Enaboda 1¹ i Vetlanda socken av Jönköpings län är utarrenderad till den 14 mars 1940 mot en årlig avgäld av dels 18 hektoliter råg och 94 kilogram smör att lösas med penningar efter senast för länet fastställda pris enligt litt. A i markgångstaxan, dels ock därutöver 375 kronor. För arrendeåret 14 mars 1939—14 mars 1940 utgör arrendet 888 kronor 86 öre.

Kronojordstyckningssakkunniga förordade i utlåtande den 31 december 1930, att, då någon särskild anledning att behålla egendomen med dess jämförelsevis obetydliga jordbruk i kronans hand icke syntes föreligga, inägorna med lämplig tilldelning av jord skulle försäljas. Vid uppskattningsförrättning å egendomen den 16 november 1932 föreslog emellertid uppskattningsnämnden, att då egendomens arrendator, Remond Fredriksson, icke såge sig i stånd att inköpa egendomen, egendomen ånyo utarrenderades till Fredriksson. Med anledning härav har egendomen utarrenderats till den 14 mars 1940.

På uppdrag av domänstyrelsen har domänintendenten i länet föranställt om ny uppskattningsförrättning, som hållits den 22 november 1937. Av protokollet över förrättningen jämte övriga till ärendet hörande handlingar inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen 9 kilometer från Vetlanda, har en areal av 103.192 hektar, varav 21.715 hektar tomt och åker, 6.953 hektar äng, 73.374 hektar avrösningsjord och 1.15 hektar impediment. Åkerjorden består av cirka 13 hektar fullt medelgod, delvis stenbunden sandmylla på alv- eller jetterbotten och närmare 9 hektar mossodlingar, som delvis äro svåra att avdika och delvis äro avlägset belägna. Ängen är knappt medelgod. Betesmarken lämnar icke nämnvärt bete. Skogsmarken är god. Smålands Kraftaktiebolag har elektriska högspänningsledningar framdragna över egendomen.

Taxeringsvärdet för inägorna uppgår till 24,800 kronor. Utmarken är samtaxerad med annan fastighet.

Genom en den 17 augusti 1939 fastställd avstyckning har från Holmesberg 1¹ avskilts ett område om 34.3 hektar, bestående huvudsakligen av skogsmark. Den avstyckade fastigheten har åsatts jordregisterbeteckningen Holmesberg 1³.

Uppskattningsnämnden har ansett, att kronoegendomen med undantag av fastigheten Holmesberg 1³ borde försäljas. Salulotten hade en areal av 68.892 hektar, varav 21.715 hektar tomt och åker, 6.846 hektar äng och odlingsmark, 39.181 hektar avrösningsjord samt 1.15 hektar vägmark. Nämnden har åsatt lotten ett saluvärde av 40,100 kronor, varav 17,000 kronor för skogsmark och växande skog, samt ett arrendevärde av 815 kronor. Då Fredriksson brukat egendomen som underarrendator sedan år 1923 och som arrendator sedan år 1932 och alltid skött densamma väl — under arrendetiden hade Fredriksson verkställt stenbrytning av åkern i stor omfattning utan ersättning — tillstyrkte nämnden hembuds rätt för Fredriksson jämlikt 9 § första stycket i 1929 års försäljningsförrättning.

Överjägmästaren och jägmästaren ha icke haft något att erinra mot uppskattningsnämndens förslag.

Arrendatorn Fredriksson har förklarat sig önska inköpa salulotten för det föreslagna saluvärdet.

I skrivelse den 27 januari 1940 har domänstyrelsen underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning och därvid för egen del anfört, att styrelsen i likhet med uppskattningsnämnden ansåge, att huvudgården borde för det föreslagna saluvärdet försäljas till egendomens arrendator, Remond Fredriksson. Då denne arrenderat egendomen av kronan endast sedan år 1932, syntes riksdagens medverkan erfordras för försäljning direkt till honom. Kostnaderna för avstyckningen utgjorde 185 kronor.

Med biträdande av domänstyrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. *Departements-* Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, *chefen.*

att kronoegendomen $\frac{3}{4}$ mantal Holmesberg 1¹ med utjorden Enaboda 1¹ i Vetlanda socken av Jönköpings län, numera omfattande 68.892 hektar, må försäljas enligt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. för en köpeskillning av 40,285 kronor, varav 185 kronor utgöra avstyckningskostnader, med hembuds rätt enligt 9 § i förordningen för egendomens arrendator, Remond Fredriksson, samt under villkor i övrigt, att egendomen försäljes i befintligt skick med tillträdes rätt räknat från den 14 mars 1940, att köparen utöver köpeskillningen skall erlägga ett belopp, motsvarande 4 procent å densamma från den 14 mars 1940 till dess köpekontrakt undertecknas, att endast kronoegendomen tillhöriga hus och anläggningar ingå i försäljningen, att kronan och Fredriksson ej äga att efter tillträdesdagen framställa ersättningsanspråk mot varandra på grund av arrendeavtalet, med undantag dock för eventuellt oguldna arrendeavgälder och skatter för egendomen, samt att innehavare av elektriska ledningar, som med vederbörligt tillstånd framdragits över egendomen, förbehålles rätt att ha ledningarna kvar över egendomen och nyttja desamma utan rätt för köpare till annan ersättning än av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation eller tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som förorsakas å kreatur.

13:o.

Mellanängen nr 1 och Österängen nr 2 inom Jönköpings län.

Kronolägenheterna Mellanängen nr 1 och Österängen nr 2 i Jönköpings stad äro utarrenderade till den 14 mars 1940 mot viss årlig arrendeavgäld, som för arrendeåret 14 mars 1939—14 mars 1940 utgör 7,525 kronor 86 öre.

Med anledning av egendomens förestående arrendeledighet infordrade domänstyrelsen år 1935 från domänintendenten och länets hushållningssällskaps egnahemsnämnd upplysningar angående egendomens lämplighet till upplåtelse i egnahemslägenheter eller åbolägenheter samt huruvida efterfrågan å dylika lägenheter funnes i orten, varefter vederbörande jägmästare och överjägmästare utlätto sig över domänintendentens och egnahemsnämndens förslag. Av de sålunda inkomna yttrandena inhämtas följande.

Domänintendenten har framhållit, att egendomen vore den ojämförligt bästa i distriktet, belägen inom Jönköpings stad intill landsvägen Jönköping—Huskvarna. Då egendomen hade goda byggnader och värdet ständigt ökades borde den bibehållas i kronans ägo. I sammanhang med blivande värdering borde förslag till upplåtelse av byggnadstomter upprättas beträffande vissa delar av egendomen.

Egnahemsnämnden har förordat egendomens bibehållande i kronans ägo till dess Jönköpings stad kunde inköpa densamma.

Jägmästaren i Jönköpings revir har framhållit, att egendomen ej nu måtte försäljas, då den säkerligen komme att bliva begärlig framdeles för bebyggelse.

Överjägmästaren i Västra distriktet har anfört följande. Lägenheterna borde i sin helhet med hänsyn till läge och värde för framtiden behållas i kronans ägo. Då Jönköpings stad tills vidare torde hava tillräckligt med mark för tomtupplåtelse, borde icke någon dylik för närvarande ske från egendomen.

I anslutning till de avgivna yttrandena uppdrog domänstyrelsen åt domänintendenten att föranstalta om uppskattningsförrättning för egendomens arrendevärdering, därvid dock förslag om försäljning i lämplig omfattning av byggnadstomter borde upprättas och därav betingade saluvärderingar verkställas. Sedan drätselkammaren i Jönköping i en av domänintendenten med skrivelse den 31 mars 1938 till domänstyrelsen överlämnad skrift meddelat, att drätselkammaren vore villig att träda i underhandling angående förvärv av vissa av domänintendenten till försäljning föreslagna delar av egendomen, samt ifrågasatt huruvida icke förhandling kunde föras angående förvärv av hela egendomen, därest staden skulle finna det vara förenligt med dess intresse att förvärva egendomen, uppdrog styrelsen åt domänintendenten att vid uppskattningsförrättning saluvärdera hela egendomen. Med anledning av de domänintendenten sålunda lämnade uppdragen har uppskattningsförrättning hållits å egendomen den 21 november 1938 samt i juli 1939. Av instrument över dessa förrättningar

ävensom av övriga ärendet tillhörande handlingar och kartor med beskrivningar inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen i Jönköpings stad, har en areal av omkring 165 hektar, varav 115 hektar åker, 4 hektar äng, 42 hektar betesmark och 4 hektar impediment.

Elektriska hög- och lågspänningsledningar finnas framdragna över egendomen, varjämte vattenfallsstyrelsen har en omformarstation inom egendomens område.

Taxeringsvärdet utgör 202,800 kronor jordbruksvärde och 10,100 kronor för skogsmark med växande skog.

Under arrendetiden har arrendatorn täckdikat omkring 40 hektar, vartill erforderliga verk erhållits av styrelsen. Dessutom har arrendatorn på egen bekostnad verkställt täckdikning i betydlig omfattning.

Uppskattningsnämnden har anfört i huvudsak följande.

Vid bedömandet av egendomens värde bör hänsyn tagas till dels den blivande sträckningen av vägen Jönköping—Nässjö och genomfartsvägen mellan Stockholm och sydligaste delarna av landet, då båda dessa vägar torde komma att framgå över egendomen, dels att stora områden av egendomen — på grund av densamma storlek och områdenas belägenhet ganska långt från allmän väg — icke med fog kunna beräknas bliva föremål för livlig bebyggelse under överskådlig tid.

Nämnden framhåller vidare, att, innan försäljning av egendomen komme till stånd, kronan borde inlösa vissa arrendatorn tillhöriga byggnader och anläggningar m. m. för ett sammanlagt belopp av 21,675 kronor. Vidare borde arrendatorn erhålla ersättning med 3,000 kronor för verkställd täckdikning, varför han icke kunnat tillgodogöra sig mot arbetskostnaden svarande nytta vid arrendetidens slut den 14 mars 1940.

Med hänsyntagande till ovan angivna synpunkter anger nämnden saluvärdet å egendomen till 1,340,000 kronor, varav 41,800 kronor för växande skog. Köpesumman bör erläggas kontant vid tillträdet. Egendomen arrendevärderas till 7,500 kronor. Nämnden framhåller att, då nuvarande arrendatorn, David Werthén, skött egendomen på ett utomordentligt förtjänstfullt sätt och dessutom nedlagt betydliga kostnader på jordbruket i avsikt att öka avkastningen på lång sikt, arrendatorn — oavsett försäljningsfrågan — borde erhålla nytt arrende under tio år. Vid ett dylikt arrende borde dock fästas sådana förbehåll, att Jönköpings stad efter förvärvande av egendomen icke förhindrades att disponera de delar av densamma, som staden kunde finna önskvärda för väg- och gatuaneläggningar, tomtupplåtelse och dylikt.

Överjägmästaren har i sak ej något att erinra mot försäljningen, men framhåller att, därest icke lägst ett à-pris av 1 krona 25 öre per kvadratmeter kunde erhållas, endast inågojorden borde försäljas. Skogsmarken skulle då tills vidare behållas i kronans ägo.

På föranstaltande av domänstyrelsen har länsarkitekten i Kronobergs och Blekinge länsarkitektsdistrikt, Olof Lundgren, avgivit yttrande rörande egendomens saluvärde den 19 januari 1940. Av detta yttrande inhämtas, att Lundgren saluvärderat egendomen till 1,393,200 kronor, exklusive värdet av växande skog, samt att Lundgren vid åsättandet av detta värde tagit hänsyn särskilt till bland annat egendomens läge, vägnätet över densamma, terrängen, avloppsförhållandena, utvecklingsriktningarna för bebyggelsen inom Jönköpings stad, stadsplanen samt taxeringsvärdena å marken för

omkringliggande fastigheter. Med det av skogsstatstjänstemännen föreslagna saluvärdet å den växande skogen, 41,800 kronor, skulle egendomens saluvärde komma att utgöra 1,435,000 kronor.

Med skrivelse den 9 februari 1940 har *domänstyrelsen* underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning och därvid anfört följande.

Då Jönköpings stad för sin utveckling torde vara i behov av att äga ifrågavarande egendom eller delar av densamma anser styrelsen, att kronan ej bör ställa sig avvisande häremot. Beträffande saluvärdet anser styrelsen det av länsarkitekten Lundgren föreslagna, starkt motiverade saluvärdet böra läggas till grund för underhandlingarna rörande egendomens försäljning till staden. Därest staden ej önskar förvärva hela egendomen för detta värde, böra arkitekten Lundgrens saluvärden tjäna som utgångspunkt vid uppgörelse om försäljning av delar av egendomen.

Nu löpande arrendeperiod utgår den 14 mars 1940. Något beslut om försäljning med tillträdesrätt den 14 mars 1940 torde ej kunna föreligga före sistnämnda dag. På grund härav har styrelsen uppdragit åt domänintendenten att föranstalta om utarrendering av egendomen till den 14 mars 1941. Uppskattningsnämndens förslag, att egendomen skulle oavsett försäljningsfrågan utarrenderas till nuvarande arrendatorn under 10 år, torde, för den händelse staden förvärvar egendomen, kunna genomföras endast i den utsträckning staden lämnar medgivande härtill. Beträffande förslaget att kronan före försäljningen skulle inlösa arrendatorn tillhöriga byggnader och anläggningar, anser styrelsen, att det bör åligga staden att inlösa dessa byggnader av arrendatorn med det beräknade beloppet, 21,675 kronor, eller, därest arrendatorn ej är villig godtaga detta anbud, med belopp, vilket i händelse av tvist bestämmes i den ordning, som stadgas i 2 kap. 8 § i lagen om nyttjanderätt till fast egendom.

Styrelsen ifrågasätter huruvida ej Kungl. Maj:t ville söka inhämta riksdagens medgivande till försäljning av egendomen eller delar av densamma till Jönköpings stad samt därvid utverka bemyndigande att slutligen fastställa köpeskilling ävensom övriga villkor vid försäljningen.

Styrelsen hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att kronolägenheterna Mellanängen nr 1 och Österängen nr 2 i Jönköpings stad skola försäljas antingen i deras helhet eller ock till viss del till Jönköpings stad mot köpeskilling och under villkor, vilka bestämmas av Kungl. Maj:t.

*Departements-
chefen.*

Med hänsyn till det intresse Jönköpings stad synes hava att förvärva ifrågavarande kronolägenheter eller åtminstone delar därav har jag icke något att erinra mot domänstyrelsens förslag, att lägenheterna eller delar därav skola försäljas till staden. För att undvika att försäljningsärendets avgörande uppskjutes förordar jag, att ärendet underställes riksdagens prövning, oaktat förslag till försäljningsvillkor nu ej kunna framläggas. Därest riksdagen lämnar bifall till den föreslagna försäljningen, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att, efter förslag av domänstyrelsen, fastställa köpeskilling och övriga försäljningsvillkor. I enlighet med vad domänstyrelsen föreslagit torde såsom utgångspunkt vid bestämmandet av köpeskillingen böra tjäna det av länsarkitekten Lundgren angivna saluvärdet. Senast i samband med försäljningen torde även frågan om ersättning till nuvarande

arrendatorn Werthén för vissa byggnader och anläggningar böra regleras. Jag utgår vidare från att staden, i den utsträckning densamma ej anser sig böra omedelbart exploatera förvärvat egendom, beaktar den företrädesrätt till nytt arrende, som må tillkomma arrendatorn.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronolägenheterna Mellanängen nr 1 och Österängen nr 2 inom Jönköpings stad må försäljas antingen i deras helhet eller ock till viss del till Jönköpings stad mot köpeskilling samt på de villkor i övrigt, som Kungl. Maj:t efter förslag av domänstyrelsen bestämmer.

14:o.

Nelhammar nr 1 i Kalmar län.

Landsfiskalsbostället $\frac{3}{4}$ mantal Nelhammar nr 1 i Ukna socken av Kalmar län har genom kammarkollegii och statskontorets gemensamma beslut indragits till statsverket från den 14 mars 1937. Med anledning härav har domänstyrelsen föranstaltat om uppskattningsförrättning å egendomen, vilken emellertid av styrelsen utarrenderats till den 14 mars 1940 mot en årlig avgäld av 1,400 kronor. Av instrumentet över förrättningen, vilken hållits den 11 juli 1938, ävensom av övriga till ärendet hörande handlingar samt en av distriktslantmätaren G. Sundblad år 1938 över egendomen upprättad karta med beskrivning inhämtas bl. a. följande.

Egendomen, som är belägen 30 kilometer från Valdemarsvik samt 1 kilometer från Nelhammars järnvägsstation, har en areal av 114.3975 hektar, varav 33.6143 hektar åker och 80.7832 hektar avrösningsjord.

Åkerjorden består huvudsakligen av lermylla och i övrigt av dyjord eller sandmylla. Den lägst belägna åkerjorden översvämmas vid högt vattenstånd. Hävden är medelmåttig.

Egendomen har ej andel i allmänning.

De kronan tillhöriga byggnadernas allmänna tillstånd är, ehuru byggnaderna äro nöjaktigt underhållna, knappt medelgott. Undantagas bostadsutrymmena, som äro mycket otillräckliga, äro byggnaderna emellertid tillräckliga för egendomens behov. Arrendatorn äger ett större boningshus, kallare invid boningshuset, hönshus, två garagebyggnader m. m.

Elektriska högspänningsledningar, vilka tillhöra abonnenter i Nelhammar, finnas framdragna över egendomens skogsmark. Dessutom finnas lågspänningsledningar tillhöriga förre landsfiskalen A. G. Högsell.

Taxeringsvärdet utgör för inägorna 32,300 kronor och för skogsmarken 9,600 kronor.

Egendomen har ej andel i avdikningslån.

Å egendomen finnas tre bebyggda lägenheter, belägna vid järnvägsstationen, nämligen Skönaro, som brukats av förre banvakten A. G. Lindberg, Mejeritomten, som innehas av Nelhammars mejeriförening, och en tomt, som innehas av handlanden J. Vidén. Dessutom finnas vid ladugården ett boningshus tillhörigt V. Davidssons stärbhus och en rävgård, kallad Opphem.

Uppskattningsnämnden, som till en början antecknat, att någon framställning om förvärvande av jord från kronoegendomen till förstärkning av närbeläget jordbruk icke gjorts, har verkställt saluvärdering av egendomen från följande utgångspunkter. Hela egendomen borde försälas, då egendomens skogsmark vore av relativt ringa omfattning och de byggnader, som tillhörde egendomen, med undantag av ladugården vore i mindre gott skick. Härvid borde de tre bebyggda lägenheter, som innehades av A. G. Lindberg, Nelhammars mejeriförening och J. Vidén, försälas till innehavarna. Där emot vore det icke lämpligt att avstycka rävfarmsområdet, som vore beläget inuti egendomen. För övrigt utginge icke någon avgäld för området. Nämnden hade även prövat frågan om reserverande av ytterligare mark för tomtändamål men kommit till det resultatet, att avstyckning för sådant ändamål icke borde förekomma i detta fall, då Nelhammars stationssamhälle saknade industri eller andra inrättningar, som skulle kunna bereda arbetstillfälle åt ökad befolkning, samt då bebyggelse med sommarbostäder icke kunde påräknas.

Med ledning härav har nämnden saluvärderat egendomen i följande lotter:

1. *Huvudgården med trädgårdsområdet* vilken lott omfattar ägofigurerna nr 1—134 samt 144—152 med en areal av 113,361 hektar, därav 33,026 hektar tomt och åker samt 80,335 hektar avrösningsjord. Lotten har äsatts ett saluvärde av 48,200 kronor, varav 17,000 kronor belöpa å skogsmark med växande skog, samt ett arrendevärde av 1,440 kronor.

Nuvarande arrendatorn av egendomen, A. G. Högsell, hade innehaft densamma som löneboställe under åren 1913—1937, varvid han på grund av sin skyldighet såsom indelningshavare byggt ladugård å egendomen; sedan 1937 hade han arrenderat densamma. Han ägde huvudbyggnaden därstädes och önskade förvärva egendomen. Då Högsell alltid skött egendomen på nöjaktigt sätt, tillstyrkte nämnden i första hand, att huvudgårdslotten med tillämpning av 9 § första stycket i 1929 års försäljningsförordning försälldes med hembuds rätt för Högsell. Köpeskillingen för lotten borde erläggas enligt 21 § och 22 § B i förordningen. Om emellertid detta förslag icke kunde vinna bifall, borde Högsell hembjudas det trädgårdsområde, där hans böningshus vore beläget. Detta område omfattade ägofigurerna nr 148—152 och hade en areal av 1.145 hektar, varav 0.628 hektar tomt och 0.517 hektar avrösningsjord. Saluvärdet utgjorde 5,000 kronor, arrendevärdet 200 kronor. Högsell, som delgivits nämndens båda förslag, hade förklarat sig önska inköpa hela huvudgårdslotten för det föreslagna saluvärdet.

2. *J. Vidéns tomt*, vilken omfattar ägofigurerna nr 135—137 med en areal av 4,450 kvadratmeter. Saluvärdet hade uppskattats till 2,670 kronor, arrendevärdet till 125 kronor. Tomten vore bebyggd med en handelslägenhet, tillhörig J. Vidén.

3. *Mejeritomten*, vilken omfattar ägofigurerna nr 138—141 med en areal av 3,400 kvadratmeter. Saluvärdet utgjorde 1,700 kronor, arrendevärdet 100 kronor. Tomten vore bebyggd med en mejerianläggning tillhörande Nelhammars mejeriförening.

4. *Skönaro*, vilken lott motsvarar ägofigurerna nr 142 och 143 med en areal av 2,515 kvadratmeter. Saluvärdet utgjorde 1,006 kronor och arrendevärdet 50 kronor. Tomten vore bebyggd med böningshus och uthus, tillhöriga A. G. Lindberg.

De under 2—4 angivna lotterna borde för de föreslagna saluvärdena hembjudas innehavarna, vilka förklarat sig villiga inköpa dem på dessa villkor. Köpeskillingarna borde erläggas kontant.

Nämnden hade icke funnit skäl att beträffande någon av de fyra lotterna föreslå särskilda villkor angående lottens användning samt återköpsrätt. Om

föreskrift härutinnan likväl skulle anses böra meddelas, borde saluvärdet nedsättas med tio procent.

Vederbörande *jägmästare* och *överjägmästare* ha tillstyrkt uppskattningsnämndens förslag.

I skrivelse den 11 november 1939 har *domänstyrelsen* underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning och därvid anfört följande.

Styrelsen har ej något att erinra mot uppskattningsnämndens förslag om egendomens försäljning i angivna fyra lotter, nämligen huvudgårdsloten och tre tomtor. Beträffande huvudgårdsloten vill styrelsen — ehuru med viss tvekan, då förre boställshavaren och nuvarande arrendatorn A. G. Högsell enligt vad handlingarna upplysa endast nöjaktigt men ej väl hävdad egendomen — tillstyrka hembud för arrendatorn vid huvudgårdens försäljning. Styrelsen har härvid tagit hänsyn till dels att Högsell innehaft egendomen så lång tid som 27 år, dels att Högsell äger det boningshus å egendomen, som kan av köpare användas som mangårdsbyggnad. Då det ej torde vara utslutet att tomtor inom en ej alltför avlägsen framtid kunde komma att försälas från egendomen, anser styrelsen likväl för sin del, att förbehåll om återköpsrätt, därest köparen använder huvudgården för annat ändamål än jordbruk, bör föreskrivas. Någon nedsättning av köpeskillingen bör ej äga rum med anledning härav. Mot de föreslagna saluvärdena har styrelsen ej något att erinra. Högsell bör emellertid medgivas att erlægga köpeskillingen enligt bestämmelserna i 21 § och 22 § A i 1929 års försäljningsförordning. Köparna av tomtorna borde erlægga köpeskillingen enligt 21 § och 22 § B i förordningen. Beträffande det i ärendet omnämnda boningshus, som tillhör Verner Davidssons stärbhus, har styrelsen inhämtat, dels att detsamma är beläget mellan egendomens boningshus och ladugården, varför det ej vore lämpligt att försälja den tomt, varå det är beläget, dels ock att änkan Davidsson ej själv bebor huset utan har detsamma uthyrat. Domänintendenten har förordat, att förbehåll göres om rätt för änkan att ha huset kvarstående under hennes livstid. Å andra sidan har Högsell förklarat sig villig att, därest han komme att förvärva huvudgården, inköpa byggnaden för 1,400 kronor. För egen del biträder styrelsen domänintendentens förslag.

Slutligen får domänstyrelsen meddela, att styrelsen gått i författning om egendomens utarrendering för tiden till den 14 mars 1941, då tomtområdena ännu ej avstyckats och statsmakternas försäljningsbeslut icke synes kunna föreligga före den 14 mars 1940.

Efter övervägande av olika i ärendet framkomna förslag har jag funnit mig kunna tillstyrka försäljning av ifrågavarande kronoegendom på det sätt och mot de villkor, som av domänstyrelsen föreslagits. Därest den föreslagna försäljningen till Nelhammars mejeriförening bifalles, har föreningen att i vanlig ordning ansöka om tillstånd till förvärvet.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronoegendomen $\frac{3}{4}$ mantal Nelhammar nr 1 i Ukna socken av Kalmar län må, sedan avstyckning i vederbörlig ordning genomförts, försälas i fyra lotter, nämligen

huvudgårdsloten, motsvarande å en av distriktslantmätaren G. Sundblad år 1938 över egendomen upprättad karta ägofigurerna nr 1—134 samt 144—152, jämlikt förordningen

*Departements-
chefen.*

den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. för en köpeskilling av 48,200 kronor med hembuds rätt enligt 9 § i förordningen för A. G. Högsell samt med förbehåll om skyldighet för köparen att använda egendomen såsom självständigt jordbruk och om rätt för kronan att under en tid av tio år från tillträdet köpa egendomen åter enligt lagen om återköps rätt till fast egendom,

en lott om 2,515 kvadratmeter, motsvarande å samma karta ägofigurerna nr 142 och 143, för en köpeskilling av 1,006 kronor med hembuds rätt för A. G. Lindberg enligt 10 § i nämnda förordning nr 176/1929,

en lott om 4,450 kvadratmeter, motsvarande å kartan ägofigurerna nr 135—137, för en köpeskilling av 2,670 kronor till J. Vidén, samt

en lott om 3,400 kvadratmeter, motsvarande å kartan ägofigurerna nr 138—141, för en köpeskilling av 1,700 kronor till Nelhammars mejeriförening;

skolande vid försäljningarna i övrigt iakttagas, *beträffande samtliga lotter*, att desamma försäljas med tillträdes rätt den 14 mars 1941, att endast kronoegendomen tillhöriga byggnader och anläggningar ingå i försäljningarna, att lotterna försäljas i befintligt skick, samt att innehavare av över lotterna med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska ledningar förbehålles rätt att ha ledningarna kvarstående och desamma nyttja utan rätt för köpare till annan ersättning än av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation eller tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som förorsakas å kreatur, *beträffande huvudgårdslotten*, att kronan och Högsell icke skola äga framställa ersättningsanspråk mot varandra på grund av arrendekontraktet med undantag för till äventyrs oguldna arrendeavgifter och skatter, samt att änkan Davidsson, därest icke annan uppgörelse träffas med ägaren till huvudgårdslotten, förbehålles rätt att under sin livstid ha ett stärbhuset efter hennes avlidne man tillhörigt boningshus kvarstående å lotten utan ersättning till köparen, *beträffande lotten om 4,450 kvadratmeter*, att köpeskillingen skall erläggas på sätt stadgas i 21 § och 22 § B i förordningen nr 176/1929, samt att i övrigt bestämmelserna i denna skola gälla i tillämpliga delar, ävensom, *beträffande lotten om 3,400 kvadratmeter*, likaledes att köpeskillingen skall erläggas på sätt stadgas i 21 § och 22 § B i förordningen nr 176/1929 samt att i övrigt bestämmelserna i denna skola gälla i tillämpliga delar.

15:o.

Sandshult nr 5 i Kalmar län.

Jämlikt beslut den 9 mars 1934 förordnade Kungl. Maj:t med riksdagen (prop. nr 92, punkt 4, R. skr. nr 64), att av kronoegendomen Sandshult 5¹ i Döderhults socken av Kalmar län finge försäljas bland annat lotten litt. N (Skorpetorps huvudgård) med en areal av 167.596 hektar och ett saluvärde av 42,000 kronor, enligt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. med hembuds rätt enligt 9 § förordningen för arrendatorn Filip Brundin. Därjämte föreskrev Kungl. Maj:t, att, därest Filip Brundin icke begagnade sig av honom medgiven hembuds rätt till lotten, denna skulle utbjudas till salu å offentlig auktion enligt bestämmelserna i 15 § i förordningen. Såsom villkor vid försäljningen skulle bland annat gälla, att köparen skulle ensam svara för samtliga Skorpetorp nr 1 åvilande kostnader för egendomen berörande torrläggningsföretag. Lotten har härefter icke försålts. Sedan Brundin avlidit, övertogs arrendet av dennes hustru, som emellertid överlätit arrendet å Ernfrid Fingal från den 14 mars 1935.

Vid avstyckningsförrättning å egendomen har lottens areal angivits till 168.282 hektar, varav 68.626 hektar åker, 6.637 hektar äng och 93.019 hektar avrösningsjord.

I skrivelse till domänstyrelsen den 13 april 1937 anhöll *Ernfrid Fingal* att få inköpa egendomen för ett pris, motsvarande det åsatta saluvärdet. Såsom skäl för bifall till ansökningen anförde Fingal följande.

Fingals fader hade innehaft egendomen från år 1916 intill 1928, då han på grund av framskriden ålder och dödsfall inom familjen velat överlåta den på sonen, som dock vid den tiden på grund av annan verksamhet varit förhindrad övertaga densamma. Först år 1935 hade Ernfrid Fingal fått övertaga arrendet efter änkan Brundin och därvid inköpt inventarierna å egendomen samt iklätt sig därav följande förbindelser. Vid övertagandet hade den största och bästa delen av egendomens åkerjord varit försumpad varjämte diken och åkertegar varit beväxta med lövskog, vass och säv. Till följd därav hade Fingal måst gräva nya diken (omkring 1,000 m. täckdiken) samt taga upp den igenvuxna åkern (cirka 20 hektar), på grund varav nu mer än $\frac{2}{3}$ av den förut obrukade åkern vore under kultur. Någon ersättning härför i form av ökade skördar hade Fingal ännu ej kommit i åtnjutande av, då det toge minst 2 år innan dylik försumpad jord lämnade nöjaktig skörd. Förutom dessa förbättringsarbeten hade Fingal verkställt ganska omfattande underhållsarbeten å egendomens hus och gårdesgårdar.

Sedan domänstyrelsen genom beslut den 11 juni 1937 funnit förenämnda ansökning icke kunna bifallas, har Fingal i en till jordbruksdepartementet inkommen skrift den 7 juli 1937 — vilken skrift därefter överlämnats till domänstyrelsen — förnyat sin hemställan att få inköpa ifrågavarande egendom.

Landsfiskalen i Oskarshamns distrikt har i avgivet yttrande — under vitsordande av Fingals uppgifter rörande av honom verkställda förbättringsarbeten samt under framhållande av att Fingal vore en synnerligen skötsam, redbar och ordentlig man — tillstyrkt hembuds rätt för Fingal vid egendomens försäljning.

Med skrivelse den 31 december 1937 har *domänstyrelsen* underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning och därvid anfört följande.

Styrelsen hemställer, att egendomen måtte försäljas med hembuds rätt enligt 9 § i 1929 års försäljningsförordning för arrendatorn Fingal. Riksdagens medverkan därtill torde dock vara erforderlig. Beträffande saluvärdet bör detta, med hänsyn till den ökade åkerareal lotten genom avstyckning erhållit samt till kostnaderna för lottens avstyckning, bestämmas till 43,000 kronor, varav 728 kronor 12 öre för avstyckningskostnaderna.

Vidare torde jag få anmäla, att arbetsstyrelsen för *Skorpetorp-Skrika dikningsföretag av år 1929* i Fliseryds och Döderhults socknar av Kalmar län i skrivelse den 31 januari 1938 anhållit att såsom villkor vid försäljningen av ifrågavarande egendom måtte föreskrivas skyldighet för köparen att till företaget utbetala 59.208 procent av vid företagens utförande uppkommen merkostnad om 27,612 kronor 84 öre eller sålunda 15,980 kronor 26 öre eller att företaget måtte beviljas erforderligt anslag för täckande av nämnda del av samma merkostnad. Till stöd för ansökningen har anförts i huvudsak följande.

Efter vederbörligt förordnande för rättades av statens lantbruksingenjör i Kalmar län laga syneförrättning rörande sänkning av marker tillhöriga Skorpetorp, Skrika m. fl. hemman i Döderhults och Fliseryds socknar. För rättningen avslutades den 10 juni 1929. Företaget benämndes Skorpetorp—Skrika torrlägningsföretag. Den för företaget tillsatta arbetsstyrelsen antog sedermera entreprenör för företagens genomförande och entreprenadsumman bestämdes till 64,400 kronor. Under arbetets gång visade det sig, att lantbruksingenjörens kostnadsberäkningar voro felaktiga, då den mark där kanalen drogs fram, i stor omfattning bestod av berg och jordarter av mera svårarbetad beskaffenhet än lantbruksingenjörerna beräknat. Entreprenören begärde därför ytterligare ersättning för sitt arbete och tvisten blev hänskjuten till skiljenämnd, som genom beslut den 14 september 1933 tillerkände entreprenören ett belopp av 14,630 kronor. Sedan företaget slutförts och alla kostnader för detsamma kunnat exakt angivas, hade det nu visat sig, att en merkostnad utöver båtnadsvärdet uppkommit till ett belopp av 27,612 kronor 84 öre. Sökande till företaget voro en del småbrukare och lägenhetsägare med en i kostnadsförslaget upptagen sammanlagd delaktighet i kostnaderna av 27.269 procent. Staten, som tvångsvis inginge i företaget, skulle deltaga i kostnaderna med 59.208 procent, men kunde icke avkrävas större belopp än som motsvarade båtnaden. 59.208 procent av merkostnaden utgjorde 15,980 kronor 26 öre, vilket belopp alltså skulle fördelas på de småbrukare och lägenhetsägare, som stode såsom sökande till företaget. Om arbetsstyrelsen avkrävde dessa sökande deras andel i sistnämnda belopp, komme detta att medföra ekonomisk ruin för de flesta av dem.

I ansökningen framhålles vidare, att kronoegendomen Skorpetorp genom företaget vunnit en ökning i åkerarealen av 80 tunnland. Denna nya åker,

som förut var fullkomligt oduglig, vattendränkt sjöbotten, vore av prima beskaffenhet. Gårdens åkerareal hade genom företaget tredubblats. Den merkostnad intressenterna i avdikningsföretaget hade att ikläda sig procentuellt enligt kostnadsfördelningslängden utgjorde en oberäknad belastning. Skulle på dessa intressenter även fördelas den merkostnad, som procentuellt skulle falla på kronoegendomen Skorpetorp eller 15,980 kronor, bleve det som förut anförts för dessa ekonomiskt oöverkomligt.

Efter remiss har *domänstyrelsen* den 9 februari 1938 avgivit utlåtande i ärendet, därvid emellertid hemställt, att förevarande av arbetsstyrelsen för Skorpetorp—Skrika dikningsföretag gjorda hemställan, i vad den avsåge ett överflyttande å salulotten Skorpetorp av berörda merkostnad om 15,980 kronor 26 öre, icke måtte föranleda någon vidare åtgärd. Styrelsen anför vidare bland annat följande.

I yttrande till Kungl. Maj:t den 20 december 1935 över en framställning av arbetsstyrelsen för berörda dikningsföretag om anslag av statsmedel till ett belopp av 14,630 kronor för täckande av vissa kostnader, som företaget genom skiljedom ålagts att utbetala till entreprenören, hade domänstyrelsen motsatt sig bifall till sökandens hemställan, att Skorpetorp 1¹ skulle deltaga i täckandet av berörda merkostnader. Styrelsen hade emellertid tillika förklarat, att, därest Kungl. Maj:t skulle finna, att merkostnaderna borde på av sökanden anförda skäl täckas av statsmedel, styrelsen ej hade något att erinra häremot under förutsättning att särskilt anslag härför beviljades.

Genom beslut den 21 februari 1936 hade Kungl. Maj:t funnit ansökningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Styrelsen vidhåller helt sitt yttrande av den 20 december 1935 såväl beträffande det ifrågasatta överflyttandet å salulotten Skorpetorp av merkostnaderna för företaget som rörande dessa kostnaders gäldande genom särskilt anslag av statsmedel.

Angående kostnaderna för ifrågavarande dikningsföretag vore att märka, att domänstyrelsen hos Söderbygdens vattendomstol yrkat, att företaget icke måtte komma till stånd, att vattendomstolen genom utslag den 30 juni 1930 ogillat detta yrkande, att vattendomstolen, som genom samma utslag funnit de beräknade förbättringsvärdena för höga, nedsatt desamma med 20 procent samt fastslagit, att klagandena, bland dem kronan, icke vore pliktiga att vidkännas större bidrag till kostnaden för företaget än som svarade mot värdet av båtnaden, samt att den reducerade båtnaden för kronans del beräknats till 38,696 kronor 20 öre.

Beträffande Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 21 februari 1936 angående ifrågasatt ytterligare statsunderstöd till omförmälda dikningsföretag må i detta sammanhang nämnas, att till den i dikningsföretaget ingående kronoegendomen Skorpetorp 1¹ utgått statsunderstöd med belopp, motsvarande den genom företaget uppkomna båtnaden å kronoegendomen tillhörig mark, vilket statsunderstöd till lika stora delar bestått av statsbidrag från avdikningsanslaget och lån från avdikningslånefonden. Vidare hade 1934 års riksdag avslagit väckta motioner om ytterligare statsunderstöd till ifrågavarande företag (se 1934: motion I: 267 och II: 470; jordbr. utsk. utl. nr 74).

Med skrivelse den 28 februari 1938 har härefter domänstyrelsen överlämnat en till styrelsen ställd framställning av *Esaias Bengtsson, Påskalla-vik*, däri denne anmält sig som spekulant å salulotten samt erbjudit sig att för densamma betala 52,000 kronor samt att därutöver ansvara för egendomen åvilande andel i odlingslånet till Skorpatorp-Skrika dikningsföretag, under förutsättning att av köpeskillingen till dikningsföretaget utbetalades 9,000 kronor såsom bidrag till gäldande av den merkostnad, företaget dragit utöver båtnadsvärdet. Domänstyrelsen har härjämte överlämnat yttrande av *domänintendenten*. Denne har anfört i huvudsak följande.

Bengtsson har alltsedan ifrågavarande dikningsföretags tillkomst varit ordförande i arbetsstyrelsen för företaget och i denna egenskap nedlagt ett beaktansvärt arbete för företagets rationella bedrivande samt för att förhjälpa sökandena till företaget ur en oförskyllt iråkad ekonomiskt svår situation, uppkommen därigenom, att företaget vid grävningarnas utförande stött på betydande bergmassor, som icke medräknats i det för företaget ursprungligen upprättade kostnadsförslaget.

Kronan har i detta fall tillskyndats en betydligt större nytta av företaget än det vid saluvärderingen av egendomen år 1932 varit möjligt att uppskatta, varför saluvärdet för egendomen kommit väl mycket i underkant. Man torde kunna fastslå, att det verkliga värdet håller sig omkring 52,000 kronor.

Då Bengtsson icke förut är ägare till jordbruk eller annan fastighet och då han i övrigt torde vara väl skickad att handha och bruka ifrågavarande fastighet, anser domänintendenten sig böra tillstyrka antagande av det av honom avgivna anbudet. Skulle egendomens arrendator Ernfrid Fingal emellertid vara villig att friköpa egendomen i enlighet med det anbud, Bengtsson avgivit, bör företrädesrätt till förvärvet tillerkännas Fingal.

Skulle egendomen mot förmodan komma att försäljas för 43,000 kronor bör kronan förbehållas återköpsrätt till egendomen under tio år.

Domänstyrelsen har anfört bland annat följande.

Då av det avgivna anbudet samt domänintendentens yttrande torde framgå, att det lotten åsatta saluvärdet, 43,000 kronor, är för lågt med hänsyn till den förbättring, egendomen undergått genom berörda torrlägningsföretag, anser styrelsen sig icke längre kunna tillstyrka egendomens försäljning till Fingal för 43,000 kronor, utan förmenar, att egendomen bör ånyo saluvärderas samt därefter hembjudas Fingal för det saluvärde, som kan komma att bestämmas.

Beträffande förslaget, att en del av köpeskillingen skulle utbetalas till torrlägningsföretaget såsom bidrag till gäldande av den merkostnad företaget dragit utöver båtnadsvärdet, får styrelsen avstyrka detsamma, då markinköpsfonden givetvis bör bekomma den köpeskillning för egendomen, som motsvarar dess nuvarande värde.

Sedan *domänstyrelsen* härefter i skrivelse den 30 april 1938 anhållit, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om ny uppskattningsförrättning å ifrågavarande salulott (lotten N, Skorpatorps huvudgård), har Kungl. Maj:t den 14 maj 1938 anbefallt domänstyrelsen att — efter det förnyad saluvärdering av egendomen ägt rum — ånyo avgiva utlåtande i ärendet.

Med anledning härav har domänstyrelsen med skrivelse den 17 februari 1939 överlämnat protokoll över en den 21 juli 1938 verkställd *uppskatt-*

ningsförrättning å salulotten jämte övriga ärendet tillhörande handlingar. Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat följande.

Kronan tillhöriga byggnader å egendomen äro i mindre gott skick men nöjaktigt underhållna och tillräckliga för egendomens behov.

Åkerjorden består till största delen av lätt tämligen oförmultnad mossjord samt i övrigt av sandjord. Betesmarken är dålig, skogsmarken bergbunden men i övrigt god. Dikningsförhållandena äro för närvarande tillfredsställande, men de stora oförmultnade mossodlingarna komma snart att sjunka, varigenom avloppet försämras.

Taxeringsvärdet utgör för inägorna 59,300 kronor.

Uppskattningsnämnden har saluvärderat lotten till 73,558 kronor 1 öre, i vilket belopp ingår värdet av den båtnad, som uppkommit för kronoegendomen genom utförandet av det i ärendet omförmälda dikningsföretaget. Som köparen av lotten skulle svara för egendomen åvilande kostnader på grund av odlingslån till dikningsföretaget, borde för bestämmande av köpeskillning för lotten saluvärdet minskas med odlingslånets kapitalbelopp, vilket upptagits till beräknat maximibelopp, 38,696 kronor 20 öre, eller värdet av den båtnad, som genom företagets utförande tillskyndats egendomen. Köpeskillningen har därför beräknats till (73,558 — 38,696 =) i runt tal 34,900 kronor.

Uppskattningsnämnden har vidare uttalat, att den ojämförligt största delen av egendomens åkerjord uppkommit genom det egendomen berörande dikningsföretaget. Den vunna åkerjorden vore emellertid av sådan beskaffenhet, att den komme att undergå en mycket snabb förmultning och sjunkning efter torrläggningen, varav följde att torrläggningsförhållandena försämrades och jordfasta stenar i det övre jordlagret komme att framträda och försvåra brukningen. Då därtill komme, att blivande ägare måste vidkännas kostnaden för kanalens underhåll i den mån denna belöpte på egendomen, ansåge uppskattningsnämnden, att den för egendomen uppkomna båtnaden beräknats för högt.

Vederbörande jägmästare har hemställt om åtgärders vidtagande för fridlysning jämlikt lagen den 25 juni 1909 angående naturminnesmärkens fredande av 14 st. ekar, växande å områden, avsedda att försäljas från kronoegendomen Skorpatorp och närmare angivna å en av jägmästaren upprättad kartsbild.

Överjägmästaren har tillstyrkt jägmästarens framställning och angående ifrågakvarnande ekar anfört följande. Ekarna äro på grund av sin grovlek och kronans vackra utformning att anse såsom prydnadsträd. De äro, på ett undantag när, oskadade och livskraftiga och kunna därför under långa tider framåt förväntas bibehålla sin karaktär av prydnadsträd. Sedan den del av gamla kustlandsvägen från Kalmar till Oskarshamn, invid vilken 13 st. av träden växte, numera erhållit en annan sträckning, är förstnämnda vägsträcka ej längre huvudled, varför något hinder för trädens bibehållande ur trafiksynpunkt knappast torde kunna påvisas.

Domänstyrelsen har anfört följande.

Styrelsen har från lantbruksstyrelsen inhämtat, att arrendatorn Fingal ansökt om och erhållit del såväl i avdikningslån som i statsbidrag till förberörda torrläggningsföretag. För salulottens del hade avdikningslånet utgått med 19,347 kronor 27 öre och statsbidraget med 19,343 kronor 25 öre. 1938 års uppskattningsnämnd har saluvärderat egendomen till 73,500 kronor. Då köparen skall svara för annuiteterna å avdikningslånet, bör salu-

värdet minskas med 19,350 kronor till 54,150 kronor, vilket saluvärde styrelsen anser skäligt.

Av berörda ekar växa de å jägmästarens skiss med nr 1, 4 och 6—14 be-tecknade ekarna å nu ifrågavarande salulott, eken nr 2 å en försåld lott och ekarna nr 3 och 5 å salulotten litt O, Sjöändan. Då styrelsen har för av-sikt att vidtaga åtgärder för fridlysning av berörda i kronans ägo kvarva-rande ekar, böra ekarna nr 1, 4 och 6—14, som ej äro medtagna vid senaste uppskattningen av virkesförrådet, undantagas från försäljningen.

Domänstyrelsen har gått i författning om salulottens utarrendering till den 14 mars 1940, varför lotten bör försäljas med tillträdesrätt denna dag.

I skrivelse den 18 november 1939 har *domänstyrelsen* vidare anfört föl-jande.

Enligt till domänstyrelsen inkommet yttrande har Fingal nu beslutat sig för att till det föreslagna priset, 54,150 kronor, inköpa ifrågavarande fastighet. Dock har Fingal hemställt, att en till försäljning bestämd bygg-nadstomt av förevarande kronoegendom, litt. Th, finge utan förhöjning av köpeskillingen ingå i köpet. Beträffande denna tomt, som vore sankt be-lägen och ej lämpade sig till byggnadstomt, har Kungl. Maj:t jämlikt brev den 9 mars 1934 förordnat att densamma skulle med ett saluvärde av 500 kronor försäljas under hand enligt 13 § i försäljningsförrordningen, utan att den därefter funnit någon köpare. Med hänsyn till tomtens belägenhet i hag-marken till salulotten samt då ej mindre än elva oobbyggda tomter ännu äro osålda, har styrelsen ej något att erinra mot att lotten litt. Th, må ingå i kö-pet utan förhöjning av köpeskillingen.

Lantbruksstyrelsen, som härefter yttrat sig i ärendet i vad detsamma av-ser frågan om ytterligare statsbidrag till Skorpetorp—Skrika dikningsföre-tag, har i utlåtande den 15 februari 1940 anfört följande.

Med hänsyn till statsmakternas beslut i anledning av vid 1934 års riks-dag väckta motioner (I: 267 och II: 470) och av företagets arbetsstyrelse samma år gjord framställning om ytterligare statsbidrag till företaget fin-ner lantbruksstyrelsen sig icke kunna taga slutgiltig ställning till nu förelig-gande framställning i samma syfte, med mindre möjlighet beredes styrel-sen att göra ett bedömande av företagets verkningar på delägarnas ekono-miska ställning. Lantbruksstyrelsen anser sig därför böra hos vederbörande länsstyrelse hemställa om införskaffande av uppgifter i nämnda avseende. Detta kommer emellertid oundvikligen att medföra ett avsevärt försenan-nde av behandlingen av jämväl övriga i framställningen upptagna frågor. Med anledning härav och då frågan om ytterligare statsbidrag till företaget torde vara helt oberoende av övriga i ärendet omförmälda spörsmål, hemställer lantbruksstyrelsen, att behandlingen av bidragsfrågan måtte tillsvidare upp-skjutas. Därest denna hemställan bifalles, torde lantbruksstyrelsen få bliva i tillfälle att framdeles till fortsatt behandling upptaga den av arbetsstyrel-sen gjorda framställningen i nämnda del.

*Departements-
chefen.*

Jag är icke beredd att nu taga ståndpunkt till frågan, huruvida ytterligare statsbidrag bör utgå till Skorpetorp—Skrika dikningsföretag av år 1929 för täckande av vissa vid företagets utförande uppkomna merkostnader. Lös-ningen av denna fråga torde böra anstå i avvidan på ytterligare utredning rörande ifrågavarande företags verkningar på delägarnas ekonomiska ställ-ning samt rörande storleken av den båtnad, som genom dikningsföretagets

utförande verkligen uppkommit för kronoegendomen Skorpetorp. Nu angivna spörsmål torde jag alltså senare få ånyo anmäla för Kungl. Maj:t.

Emellertid synes det — för undvikande av att själva försäljningsärendets avgörande onödigtvis fördröjes — lämpligt, att ärendet i denna del nu underställes statsmakternas prövning. I detta avseende förordar jag, att salulotterna i fråga (Skorpetorps huvudgårdslott och obebyggda styckningslotten litt Th) försäljas såsom en lott med hembuds rätt enligt 9 § försäljningsförordningen för arrendatorn Fingal. Beträffande saluvärdet synes detta med hänsyn till den senast hållna uppskattningsförrättningen samt till den omständigheten att köparen skall svara för annuiteterna å kronoegendomen berörande avdikningslån böra bestämmas till av domänstyrelsen föreslaget belopp, 54,150 kronor.

Vad beträffar å salulotten befintliga ekar, vilka enligt vad i ärendet anförts synas böra skyddas genom fridlysning, torde det böra ankomma på domänstyrelsen att före försäljningen av salulotten vidtaga för fridlysningens genomförande erforderliga åtgärder.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att av kronoegendomen Sandshult 5¹ i Döderhults socken av Kalmar län lotterna litt. N (Skorpetorps huvudgård) och litt. Th må försäljas enligt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. för en köpeskilling av 54,150 kronor, varav 728 kronor 12 öre för avstyckningskostnader, med hembuds rätt enligt 9 § i förordningen för Ernfrid Fingal, under villkor *att* lotterna försäljas i befintligt skick med tillträdes rätt räknat från den 14 mars 1940, *att* endast kronan tillhöriga byggnader och anläggningar ingå i försäljningen, *att* köparen skall ensam ansvara för samtliga Skorpetorp nr 1 åvilande kostnader för egendomen berörande torrlägningsföretag, *att*, därest lotterna komma *att* försäljas till Fingal, varken denne eller kronan skall äga framställa ersättningsanspråk mot varandra på grund av arrendekontraktet rörande huvudgårds lotten med undantag för tilläventyrs oguldna arrendeavgälder och skatter, *samt att* innehavare av över lotterna med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska ledningar förbehålles rätt att hava ledningarna kvarstående och nyttja desamma utan rätt för köparen till annan ersättning än av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation eller tillsyn av ledningarna, ävensom för skada, som förorsakas å kreatur.

16:o.

Vickleby Lilla nr 1—3 i Kalmar län.

I skrivelse den 28 februari 1939 underställde domänstyrelsen Kungl. Maj:ts prövning frågan om dispositionen för tiden efter den 14 mars 1939 av kronoegendomen $\frac{3}{4}$ mantal Vickleby Lilla nr 1—3 i Vickleby socken av Kalmar län. Egendomen var intill nämnda tid utarrenderad mot ett årligt arrende av dels 17 hektoliter vete, 18 hektoliter korn och 243 kilogram smör att lösas med penningar efter senast för länet fastställda pris enligt litt. A i markgångstaxan, dels ock därutöver 1,200 kronor; för arrendeåret 14 mars 1938—14 mars 1939 utgick arrendet med 2,276 kronor 92 öre. Med anledning av egendomens förestående arrendeledighet hade domänstyrelsen från domänintendenten och länets hushållningssällskaps egnahemsnämnd infordrat upplysningar angående egendomens lämplighet till upplåtelse i egnahemslägenheter eller åbolägenheter samt huruvida efterfrågan å dylika lägenheter funnes i orten. Vidare hade överjägmästaren i Södra distriktet avgivit yttrande rörande egendomens disposition. Egnahemsnämnden hade icke inkommit med yttrande. Beträffande de från domänintendenten och överjägmästaren inkomna yttrandena må nämnas följande.

Domänintendenten anförde, att egendomen hade över medelgoda byggnader efter Ölandsförhållanden; år 1935 hade arrendatorn av egendomen gjort framställning hos domänstyrelsen om att få å densamma uppföra ny sädeslada och svinstallbyggnad mot en ersättning av 14,776 kronor, men domänstyrelsen hade avslagit ansökningen. Till egendomen hörde endast 16.5 hektar skogsmark, men då åkern vore av yppersta beskaffenhet, syntes egendomen kunna försäljas i befintligt skick till ett jämförelsevis gott pris. Egendomen borde försäljas med hembuds rätt för arrendatorn, Ejnar Johansson.

Överjägmästaren tillstyrkte, att egendomen försåldes odelad.

Sedan domänstyrelsen härefter uppdragit åt domänintendenten att i egenkap av ordförande i vederbörande uppskattningsnämnd föranstalta om egendomens saluvärdering, hade uppskattningsförrättning å egendomen hållits den 28 juli 1938. Av det med domänstyrelsens skrivelse överlämnade protokollet över förrättningen jämte övriga till ärendet hörande handlingar samt dels en av distriktslantmätaren P. O. Willén år 1925 upprättad karta över inägorna till egendomen och dels kopia av en av distriktslantmätaren C. E. Sjödell år 1937 upprättad avstyckningskarta över två med litt. A 1 och A 2 betecknade områden av egendomen framgick i huvudsak följande.

Egendomen, som är belägen 42 kilometer från Borgholms stad, 25 kilometer från Vickleby järnvägsstation och 15 kilometer från Färjestadens hamn, har enligt den år 1925 upprättade kartan en areal av 85.533 hektar, varav 54.323 hektar tomt och åker, 4.079 hektar äng- och odlingsmark, 26.072 hektar avrösningsjord och 1.059 hektar impediment; härtill komma 303 hektar alvarmark av vid utmarksdelning avsatt utmark. Åkerjorden består av tre något olika markslag, nämligen dels omkring 36 hektar lermylla, dels 8 hektar svartmylla — i båda fallen vilande på lerbotten och utan ovanjordiska ste-

nar samt av bästa beskaffenhet — och dels omkring 10 hektar sandjord, som är av mindervärdig beskaffenhet och huvudsakligen utlagd till bete. Ängen är av medelgod beskaffenhet och består dels av högt belägna betesmarker å landborgsslutningen och dels av åker- och betesrenar av hårdvallsnatur; ängsmarken användes endast till bete. Egendomens del av alvarmarken skulle i och för sig kunna lämna torftigt bete för cirka 30 hästar och ungdjur men är för närvarande i sitt oskiftade skick av betydligt mindre värde. Skogsmarken, som å nämnda karta är betecknad med nr 41, 48 och 60, är beväxt med äldre ekskog, insprängd med ask, men en överhandtagande undervegetation av hagtorn och hassel m. m. hindrar i hög grad skogens tillväxt. Hävden är god och jordbruket skötes på ett tidsenligt sätt. Dikningsförhållandena äro knappast fullt tillfredsställande; en del av den bästa åkerjorden är icke systematiskt täckdikad.

Byggnaderna äro genomgående av bättre beskaffenhet än vad i allmänhet är fallet beträffande Ölandsgårdar. De tre viktigaste husen, boningshuset, ekonomihuset samt stallet och ladugården äro nyuppförda och tidsenliga. Övriga byggnader äro ungefär medelgoda med undantag av två gamla och otidsenliga kalkstenshus, av vilka det ena innehåller loge och 2 lador samt det andra svinhus och vagnbod.

Taxeringsvärdet å egendomen utgjorde enligt 1933 års fastighetstaxering 65,000 kronor men är numera höjt till 72,000 kronor.

Domänstyrelsen förordnade ursprungligen om saluvärdering av egendomen i dess helhet. Emellertid anhöll i en till styrelsen överlämnad framställning *lektorn Rikard Sterner*, Göteborg, att vid försäljning av egendomen de till densamma hörande lövängsbestånd, vilka vore belägna väster och nordväst om gården på båda sidor om järnvägslinjen, måtte undantagas och avsättas såsom ett naturskyddsområde under vetenskapsakademiens naturskyddskommittés vård; till stöd för framställningen framhölls bland annat, att ifrågavarande skog vid Lilla Vickleby utgjorde enda återstoden av en stor lövskog, vilken fordom utbredd sig mellan Vickleby och Mörbylånga, att lövängarna i vårt land hörde till sällsyntheterna, att ifrågavarande löväng vore av stort skogshistoriskt intresse, då den utgjorde ett levande dokument från den postglaciala värmetiden samt att densamma vore av annan art än naturparken Borga hage och de ännu vidsträckta lövskogarna på det s. k. Mittlandet. Härefter förklarade *domänstyrelsen*, att saluvärderingen endast skulle avse egendomens inägor.

Uppskattningsnämnden avstyrkte efter samråd med vederbörande boställsnämndsordförande bifall till vissa ansökningar av byamän i Frö lilla i Resmo socken att få inköpa 250 eller åtminstone 100 hektar av den alvarmark om 635 hektar, som enligt 1811 års utmarksdelningskarta tillhörde kronoegendomen gemensamt med eklestastika lönebostället Vickleby nr 1. Genom att lövängsområdena fridlystes berövades kronoegendomen en del av den bästa betesmarken, och den återstående betesmarken erfordrades för den kreatursstock, som kunde vinterfodas å egendomen. Beträffande framställningen om förvärv av 100 hektar av alvarmarken borde beaktas, å ena sidan att gängse värde å likartad alvarmark vore 25 kronor per hektar eller alltså 2,500 kronor för 100 hektar och att hägnadskostnaden för den över 5 kilometer långa sträckan skulle draga en kostnad av minst 5,000 kronor, och å andra sidan att å sökandenas samtliga 12 hemman, vartdera om $\frac{1}{4}$ mantal, bedreves kreaturslöst lantbruk med enbart lök- och fröodlingar, vilka lämnade betydligt högre avkastning än vanlig jordbruksdrift, och att sökandena alltså endast vore i behov av ett eller annat unghästbete. Vidare borde uppmärksammas, att sökandena vid olika tillfällen av arrendatorerna på Vicklebygårdar

na erbjudits att mot en lega av 10 kronor per djur och år få bete på alvaret för ett begränsat antal djur, men icke antagit erbjudandet. Nämnden hade även undersökt möjligheterna att genomföra ett förslag, att ett mitt för sökandenas ägor i norr beläget område om cirka 55 hektar av alvarmarken skulle säljas med lika andel till varje ägare, men avstyrkte även detta. En sådan anordning skulle nämligen betinga en kostnad av 1,375 kronor för marken och minst 1,350 kronor för nyhågnaden och likväl endast medföra ett betestillskott av knappt ett halvt djur per fastighet. Beträffande samtliga alternativen gällde slutligen, att ifrågavarande alvarmark icke lämpligen kunde sammanläggas med Lilla Frös oskiftade alvarmark, då andelen utgjordes av mantalet, utan skulle avstyckas till en särskild betesfastighet, men att en dylik avstyckning enligt vad som inhämtats icke kunde genomföras, då området icke kunde brukas ensamt för sig. Boställsnämndsordföranden hade förklarat sig helt dela nämndens uppfattning.

Däremot ville nämnden beakta syftet med en av B. Jönsson och sju andra hemmansägare i byarna Frö stora och Frö lilla gjord anhållan att, innan lövängsområdena fridlystes, uthuggning måtte ske i sådan utsträckning, att sökandenas ägor icke komme att överskuggas av skogen å områdena; i detta syfte borde enligt nämndens mening en 5 meter bred remsa runt de fridlysta skogsskiftena hållas fri från större träd, så att beskuggning och oskäligen ut-sugning av närmast angränsande åkerjord undvekes, dock under förutsättning att grannarna själva först hölle sin egen mark odlad och alldeles fri från träd samt att skriftligt avtal därom före fridlysningen upprättades mellan parterna. Beträffande upplåtelsen av naturparksområdena borde i övrigt stipuleras, att omkring områdena skulle utan stamfastighetens betungande hållas laggilt stängsel i gränserna mot densamma samt att med upplåtelsen icke skulle följa delaktighet i alvarmark.

Nämnden åsatte egendomen med undantag av lövängsområdena ett saluvärde av 68,742 kronor 78 öre eller i runt tal 69,000 kronor, varav 57,961 kronor 50 öre beräknats för åkern, 1,223 kronor 70 öre för ängen, 1,976 kronor 40 öre för avrösningsjorden, 6,081 kronor 18 öre för impediment och alvarmark, 500 kronor för jakten, 500 kronor för ett grustag samt 500 kronor för ståndskogen; arrendevärdet utgjorde 2,800 kronor. Egendomen borde försäljas med hembuds rätt för den nuvarande arrendatorn, Ejnar Johansson, vilken brukat densamma sedan år 1928 och vars fader och farfader dessförinnan innehåft den sedan år 1888, under vilken tid egendomen alltid sköts väl. Saluvärdet hade beräknats något under i orten gängse pris samt med utgångspunkt från att egendomen skulle försäljas den 14 mars 1939 i då befintligt skick, att köparen skulle gälda alla kostnader för fångat, att köpskillingen skulle erläggas enligt 21 § och 22 § A i 1929 års försäljningsförordning och att vederbörande innehavare av naturskyddsområdena — nr 41, 48 och 60 å kartan — skulle tillförsäkras rätt att begagna utfartsvägarna nr 4, 8 och 37 antingen genom gården eller omedelbart norr om densamma. Därest arrendatorn icke önskade förvärva egendomen mot det åsatta saluvärdet, borde densamma försäljas enligt anbudsgivning till lägst detta värde.

Nämnden ifrågasatte icke förbehåll rörande egendomens användning och om återköpsrätt; skulle dylikt förbehåll göras, borde saluvärdet minskas med 5 procent till 65,500 kronor. Arrendatorn Johanssons fader, Johan Nikolaus Johansson, som ägde en mindre stuga mitt för gården å ägofigur nr 15, borde vid egendomens försäljning tillförsäkras avgäldsfri nyttjanderätt till plan och stuga under sin livstid.

Arrendatorn Johansson förklarade sig önska förvärva egendomen med äganderätt men till ett pris av högst 59,000 kronor.

Överjägmästaren förklarade sig anse, att den ifrågasatta avverkningen i lövängarnas kantområden icke borde medgivas under några förhållanden; däremot syntes det för bevarande av områdenas karaktär av löväng framdeles bli nödvändigt att företaga röjningar för gräs- och örtvegetationens bevarande samt att upplåta områdena till betesmark.

I övrigt tillstyrkte överjägmästaren uppskattningsnämndens förslag om egendomens försäljning och hade icke något att erinra mot det föreslagna saluvärdet. Med hänsyn till att egendomen brukats av den nuvarande arrendatorn och hans förfäder alltsedan år 1888 borde emellertid arrendatorn erbjudas förnyat arrende av densamma för en tid av högst 5 år, därest han icke ville förvärva egendomen för 69,000 kronor.

I en till domänstyrelsen inkommen skrift anhöll *lektor Sterner* om meddelande, huruvida det vore möjligt att vid egendomens försäljning antingen skapa ett servitut, varigenom ägarna av gården för all framtid ålades att i viss mindre utsträckning efter naturskyddsmyndighets anvisningar utföra beståndsvårdande arbeten i form av slätter och gallring i de avsatta naturskyddsområdena, eller ock tillförsäkra ägarna av gården att efter anvisningar nyttja skogarna för slätter och avverkning i mindre skala. Dylika stadganden skulle innebära en god lösning på de svåra problem, som brukade möta, då man önskade bevara en löväng med dess parkartade karaktär, sedan den genom naturskyddsbestämmelser avstängts från alla kulturflytelser; lövängen kunde i motsatt fall snabbt växa igen till ett tätt lundbestånd, i vilket ett flertal av lövängens buskslag och örter dödades av beskuggningen, och där lövängens väsentliga skönhetsvärden ginge förlorade.

Domänstyrelsen meddelade vidare i sin skrivelse, att styrelsen, särskilt med hänsyn till att arrendatorn förklarat sig icke kunna inköpa egendomen för det åsatta saluvärdet, anmodat nuvarande domänintendenten i länet, Bernhard Nilsson i Landeryd, att avgiva yttrande i ärendet. Denne hade i skrivelse den 27 februari 1939 till domänstyrelsen anfört i huvudsak följande.

Arrendatorn hade påstått, att någon sädeslada ej funnes å gården, därför att den förut befintliga vore »nedrasad». Vidare hade han sagt sig ha under de tre eller fyra sista åren använt och bekostat dräneringsrör för mellan 4,000 och 5,000 kronor. Även om byggnaderna å gården jämväl efter domänintendent Nilssons mening kunde betecknas såsom i genomsnitt mer än medelgoda, syntes det vara nödvändigt, att sädeslada och logebyggnad nybyggdes, så fort ske kunde, vilket komme att medföra stora kostnader, särskilt därför att å egendomen icke funnes någon skog. Av handlingarna framginge icke, att arrendatorn bekostat täckdikningen. Då emellertid arrendatorn icke under så kort tid som tre eller fyra år kunnat tillgodogöra sig någon nämnvärd fördel av dräneringen, finge såsom hans kostnader för denna beräknas en icke obetydlig del av arbetslönen för diskessgrävningen, rörens nedläggande och dikenas igenfyllning, och dessa kostnader vore sannolikt mycket större än inköpskostnaden för rören. Vid försäljning av egendomen till arrendatorn borde med hänsyn härtill till grund för saluvärderingen läggas åkerjordens beskaffenhet före täckdikningen. Ett pris av 1,200 kronor per hektar för 44 hektar åker syntes under denna förutsättning vara för högt.

Vid bedömandet av egendomens värde borde även beaktas att praktiskt taget ingen skog funnes å densamma. Härav föranleddes dels betydligt ökade kostnader för nybyggnad och dels en årligen återkommande relativt stor

utgiftspost för anskaffande av bränsle för gårdens och arbetsfolkets behov samt husbehovsvirke i övrigt. Medan å gårdar, där skog finnes, kunde till vedbrand och delvis till husbehovsvirke användas huvudsakligen avfallsvirke och värdelös skog, som utan särskilda kostnader vintertid upparbetats av gårdens folk, påverkades här egendomens värde icke obetydligt av kapitalvärdet av kostnaden för anskaffande av bränsle och årligt husbehovsvirke.

På grund av vad han sålunda anfört hade domänintendenten Nilsson ansett, att det föreslagna saluvärdet av 69,000 kronor vore för högt, medan å andra sidan det av arrendatorn erbjudna beloppet av 59,000 kronor vore för lågt, särskilt om det ytterligare minskades med ett belopp av mellan 4,000 och 5,000 kronor, motsvarande kostnaden för dräneringsrör. Sedan domänintendenten fördenskull uppmanat *arrendatorn Johansson* att höja sitt anbud, hade denne skriftligen höjt detsamma till 64,000 kronor, med villkor om rätt till avdrag å köpeskillingen med belopp, motsvarande kostnaderna för dräneringsrör, som han nedlagt »efter dräneringsplan under 3—4 sista åren för en beräknad kostnad av mellan 4—5,000 kronor». *Domänintendent Nilsson* har tillstyrkt antagande av ifrågavarande anbud; då dräneringsrören vore nedlagda efter plan, som torde vara utarbetad av utomstående sakkunnig person, borde inköpssummans storlek lätt kunna bestämmas.

För egen del anförde *domänstyrelsen* i huvudsak, att styrelsen icke hade något att erinra mot uppskattningsnämndens förslag att vissa avstyckade områden skulle ställas under vetenskapsakademiens naturskyddskommittés vård samt egendomen i övrigt försäljas med hembuds rätt för arrendatorn Johansson. Den ifrågasatta uthuggningen å lövängsområdena borde icke ifrågakomma, liksom ej heller någon hägnadsskyldighet omkring desamma. För övrigt borde frågan om dessa områdens avsättande till naturskyddsområden upptagas till behandling först sedan försäljningsbeslutet fattats; därvid kunde även beaktas vad *Sterners* anfört i sin senare skrivelse. Beträffande köpeskillingen för själva egendomen borde det av arrendatorn under viss förutsättning avgivna köpeanbudet antagas; därest egendomen sålunda komme att försäljas till arrendatorn, hade styrelsen för avsikt att medgiva honom ersättning för vad han med verifikationer kunde styrka sig ha utgivit för täckdikesrör.

Emellertid anhöll *Kalmar läns södra hushållningssällskaps förvaltningsutskott* i skrivelse till Kungl. Maj:t den 2 maj 1939, som av domänstyrelsen överlämnades med utlåtande den 19 maj 1939, att få förvärva ifrågavarande egendom i dess helhet. Såsom skäl härför anfördes, att under senare år från olika håll framhållits önskvärdheten av att en allmän institution disponerade ett för försöksändamål lämpligt jordbruk å Öland samt att ifrågavarande egendom ansåges lämplig såsom försöksgård med hänsyn till sitt läge och jordens beskaffenhet. *Domänstyrelsen* förklarade sig anse, att det ändamål, vartill egendomen enligt hushållningssällskapet mening skulle användas, vore av så allmän vikt, att hushållningssällskapet borde framför arrendatorn medgivas rätt att förvärva densamma. Styrelsen hemställde, att Kungl. Maj:t måtte anbefalla styrelsen att uppgöra och till Kungl.

Maj:t avgiva förslag till egendomens försäljning till hushållningssällskapet med tillträdesrätt den 14 mars 1940. Styrelsen hade föranstaltat om egendomens utarrendering för tiden 14 mars 1939—14 mars 1940.

Med anledning av vad sålunda förekommit överlämnades ärendet till domänstyrelsen för fortsatt handläggning.

I skrivelse den 19 december 1939 har domänstyrelsen ånyo underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning. Av skrivelsen framgår, att styrelsen uppdragit åt domänintendenten Bernhard Nilsson att i egenskap av ordförande i vederbörande uppskattningsnämnd föranstalta om ny förrättning för saluvärdering av såväl huvudgården som de båda lövängsområdena, vilka blivit avstyckade såsom en lägenhet, vilken införts i jordregistret under beteckningen Vickleby Lilla 4¹. Av det vid denna uppskattningsförrättning, som hållits den 13 november 1939, förda protokollet inhämtas bland annat följande.

Efter avstyckningen av Vickleby 4¹ utgör återstående egendomens areal 372.343 hektar, som — sedan viss åker utlagts till bete och nyodling verkstälts — fördela sig med 49.018 hektar å tomt och åker, 10.38 hektar å äng och odlingsmark, 8.886 hektar å avrösningsjord och 304.059 hektar å alvarmark. Lotten Vickleby 4¹ har en areal av 16.19 hektar skogsmark.

Uppskattningsnämnden har endast värderat huvudgårdslotten då nämnden under hand inhämtat, att hushållningssällskapet ej längre önskade förvärva egendomen. Nämnden har åsatt huvudgården ett saluvärde av 74,100 kronor inklusive skogsvärdet, nämligen 60,060 kronor för åker och tomt, 5,190 kronor för äng, 1,770 kronor för avrösningsjord, 6,080 kronor för alvarjord och impediment samt 1,000 kronor för jakträtten. Enligt företedda intyg av täckdikningsförman hade arrendatorn Johansson verkställt täckdikning för en beräknad kostnad av för rör 5,123 kronor 91 öre och för arbete 4,512 kronor 48 öre, eller sammanlagt 9,636 kronor 39 öre. Arrendatorn hade dessutom under den sista arrendeperioden odlat 0.996 hektar. Då arrendatorn vid arrendetidens slut icke kunnat tillgodogöra sig en mot hans utlägg svarande nytta samt huvudgården värderats med hänsyn till det förbättrade skick, vari den nu befunne sig, borde vid hembud av huvudgården till arrendatorn det beräknade saluvärdet nedsättas med 8,700 kronor till 65,400 kronor. Värderingen vore verkställd under förutsättning att lotten beträffande byggnader och hävd överlättes i det skick, vari den på grund av bestämmelserna i nu gällande arrendekontrakt skulle av arrendatorn å egendomen överlämnas, samt beträffande täckdikningen i nu befintligt skick.

I en till Kungl. Maj:t ställd, till domänstyrelsen inkommen skrivelse har *hushållningssällskapet* anhållit att få återtaga sitt köpeanbud.

Arrendatorn Johansson har förklarat sig villig att inköpa huvudgårdslotten för en köpeskillning av 65,400 kronor.

För egen del har *domänstyrelsen* anfört följande.

Det nu föreslagna saluvärdet överstiger det värde, som styrelsen tillstyrkte i sin skrivelse den 28 februari 1939, varjämte något avdrag å köpeskillningen nu ej skall göras för täckdikningsrör. Då arrendatorn önskar förvärva egendomen med tillträdesrätt den 14 mars 1940, men köpeavtal ej torde hinna avslutas förrän efter denna dag, bör likväl tillträdesdagen räknas

från den 14 mars 1940 med skyldighet för köparen att erlægga 4 procent ränta å köpeskillingen från sistnämnda dag intill dagen för köpebrevets utfärdande.

Departements-
chefen.

Efter övervägande av vad i ärendet förekommit anser jag mig böra biträda domänstyrelsens slutliga förslag. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronoegendomen $\frac{3}{4}$ mantal Vickleby Lilla nr 1—3 i Vickleby socken av Kalmar län må med undantag av därifrån avstyckade fastigheten Vickleby Lilla 4¹ om 16.19 hektar försäljas enligt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. för en köpeskillning av 65,400 kronor, med hembuds rätt enligt 9 § i förordningen för egendomens arrendator, Ejnar Johansson, samt under villkor i övrigt att egendomen försäljes i befintligt skick med tillträdes rätt räknat från den 14 mars 1940, att köparen skall erlægga ränta efter 4 procent å köpeskillingen från den 14 mars 1940 intill dagen för köpebrevs utfärdande, att endast kronoegendomen tillhöriga byggnader och anläggningar ingå i försäljningen, att, därest egendomen kommer att försäljas till arrendatorn Johansson, denne och kronan icke skola äga framställa ersättningsanspråk mot varandra på grund av arrendekontraktet, med undantag för eventuellt oguldna arrendeavgälder och skatter, att arrendatorns fader, Johan Nikolaus Johansson, skall äga att under sin återstående livstid ha en honom tillhörig stuga avgiftsfritt kvarstående å egendomen med rätt att nyttja densamma jämte lämplig plan utanför stugan, samt att innehavare av över egendomen med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska ledningar förbehålles rätt att ha ledningarna kvarstående och nyttja desamma utan rätt för köpare till annan ersättning än av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation eller tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som förorsakas å kreatur.

17:o.

Åkeryd nr 2—5 i Kalmar län.

Av kronoegendomen $1\frac{1}{8}$ mantal Åkeryd 2¹, 3¹, 4¹ och 5¹ i Mörlunda socken av Kalmar län är huvudgården jämte det s. k. Sandtorpet utarrenderad till den 14 mars 1940 mot en arrendeavgäld, som för arrendeåret 14 mars 1939—14 mars 1940 utgör 2,579 kronor 40 öre. Vidare äro de till egendomen hörande torpen Rosendal med Sunemo, Albohult och Johannesberg

samt lägenheterna Kristinelund och Bodal var för sig utarrenderade till den 14 mars 1940 mot avgälder av respektive 230, 100, 90, 62 och 60 kronor.

Med anledning av egendomens förestående arrendeledighet har domänstyrelsen från vederbörande hushållningssällskaps egnahemsnämnd och domänintendent infordrat upplysning angående egendomens lämplighet till upplåtelse i egnahemslägenheter och åbolägenheter samt huruvida efterfrågan å sådana lägenheter funnes i orten. Egnahemsnämnden har ej inkommit med begärd utredning. Över domänintendentens förslag angående egendomens disposition ha yttranden avgivits av vederbörande jägmästare och överjägmästare.

I anslutning till vad i nämnda yttranden anförts uppdrog styrelsen åt domänintendenten att i egenskap av ordförande i vederbörande uppskattningsnämnd föranstalta om saluvärdering av egendomens huvudgård samt av torp och lägenheter å densamma. På grund härav har å egendomen hållits uppskattningsförrättning den 27 juli 1938. Av instrumentet över denna förrättning jämte övriga till ärendet hörande handlingar ävensom en av distriktslantmätaren O. E. Johansson år 1917 kopierad karta över egendomen med beskrivning av den 22 januari 1918 och sex av extra lantmätaren N. Westergren år 1939 upprättade kartor och beskrivningar inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen 50 kilometer från Oskarshamn och 5 kilometer från Mörlunda järnvägsstation, har enligt den år 1918 upprättade beskrivningen en inägoareal av 132.748 hektar, varav 84.048 hektar utgöra tomt och åker, 18.272 hektar äng, 28.874 hektar avrösningsjord och 1.554 hektar impediment. Huvudgårdens åkerjord består till större delen av lerblandad sandmylla och till en mindre del av djord på lerbotten. Äng finnes ej och betesmarken användes icke för sådant ändamål. Skogsmarken är god. Jorden å Sandtorpet är i huvudsak lik huvudgårdens, men utgöres i övrigt av medelgod sandmylla på jätterbotten. Rosendal är mycket stenbundet och svårbrukat. Albohult och Johannesberg äro dåliga skogstorp.

Byggnadernas allmänna tillstånd är vid huvudgården gott, vid Rosendal fullt medelgott, vid Albohult medelgott och i övrigt bristfälligt. Byggnaderna äro tillräckliga för behovet, utom beträffande Sandtorpet, som måste nästan helt nybyggas. Å huvudgården tillhöra arrendatorn visthusbod, elektriska ledningar och innanfönster samt vid Sandtorpet en visthusbod.

Sydsvenska Kraftaktiebolaget har elektriska högspänningsledningar framdragna över egendomen. Egendomen besväras av avdikningslån för »Tigerstads kanals sänkningsföretag av år 1935».

Taxeringsvärdet för inägorna utgör 65,700 kronor. Skogsmarken med växande skog är samtaxerad med andra kronan tillhöriga skogsfastigheter inom kommunen.

Från egendomen ha i enlighet med av domänstyrelsen lämnade direktiv avstyckats vissa lotter.

Uppskattningsnämnden har salu- och arrendevärderat lotterna på följande sätt.

1. *Åkeryd 13¹* (Huvudgården litt. Aa) med en areal av 105.73 hektar, varav 46.838 hektar utgöra tomt och åker, 4.583 hektar äng samt 54.309 hektar avrösningsjord, har åsatts ett saluvärde av 55,010 kronor — därav 6,600 kronor för skogsmark med växande skog — samt ett arrendevärde av 2,220

kronor. Nämnden har framhållit, att egendomens arrendator, Johan Oskar Pettersson, brukat egendomen sedan år 1928 och att hans fader före honom under många år innehåft egendomen; under hela denna tid hade egendomen städse skötts väl.

2. *Åkeryd 12¹* (Sandtorpet) med en areal av 34.49 hektar, varav 15.883 hektar utgöra tomt och åker, 2,008 hektar äng och 16,599 hektar avrösningsjord, har åsatts ett saluvärde av 12,230 kronor — därav 2,300 kronor för skogsmark med växande skog — samt ett arrendevärde av 535 kronor. Nämnden har framhållit, att nuvarande innehavaren, Gottfrid Carlsson, som är son till förre arrendatorn av huvudgården, har brukat torpet under många år och därunder skött detsamma mycket väl.

3. *Åkeryd 14¹* (Rosendal med Sunemo) med en areal av 36.35 hektar, varav 5.421 hektar utgöra tomt och åker, 5.957 hektar äng och 24.972 hektar avrösningsjord, har åsatts ett saluvärde av 10,650 kronor — därav 7,150 kronor för avrösningsjord med växande skog — samt ett arrendevärde av 200 kronor. Nämnden har meddelat, att nuvarande arrendatorn, Edvin Johansson, brukat torpet under 21 år, samt ansett att torpet skötts väl, då hänsyn togs till åkerjordens svårbrukade och ovanligt dåliga beskaffenhet.

4. *Åkeryd 11¹* (Albohult) med en areal av 20.265 hektar, varav 2.145 hektar utgöra åker, 2.321 hektar äng och 15.799 hektar avrösningsjord, har åsatts ett saluvärde av 10,900 kronor — därav 7,900 kronor för växande skog — samt ett arrendevärde av 125 kronor. Nämnden har upplyst, att denna lott för närvarande brukades av arrendatorn av det till egendomen hörande torpet Långevik — vilket avses skola behållas i kronans ägo — Adrian Erlandsson; arrendatorn Erlandssons son, Karl Albert Erlandsson, som vore 30 år, arbetade tillsammans med fadern vid brukandet av båda torpen.

5. *Åkeryd 8¹* (Johannesberg) med en areal av 9.45 hektar, varav 1.928 hektar utgöra tomt och åker, 1.035 hektar äng och 6.487 hektar avrösningsjord, har åsatts salu- och arrendevärden av 1,850 respektive 75 kronor. Nuvarande arrendatorn, Ester Olsson, som jämte sin man brukat lotten under många år, är änka sedan 4 år och har 6 barn, vilka jämte modern önska bli ägare av torpet.

6. *Åkeryd 9¹* (Kristinelund) med en areal av 0.728 hektar, varav 0.177 hektar åker, 0.2755 hektar äng och 0.2755 hektar avrösningsjord, har åsatts salu- och arrendevärden av 350 respektive 30 kronor. Innehavaren, Oskar Johansson, som äger boningshus och uthus å fastigheten, önskade inköpa densamma.

7. *Åkeryd 10¹* (Bodal) med en areal av 0.574 hektar, varav 0.0025 hektar utgöra åker, 0.222 hektar äng och 0.3495 hektar avrösningsjord, har åsatts ett saluvärde av 175 kronor och ett arrendevärde av 25 kronor. Karl Eriksson, som äger boningshus och uthus å fastigheten, har förklarat sig vilig att inköpa densamma.

Uppskattningsnämnden har föreslagit, att ifrågavarande fastigheter borde försäljas för de angivna saluvärdena med hembuds rätt för respektive innehavare, dock med undantag för Åkeryd 11¹, som borde försäljas till Karl Albert Erlandsson. Johan Oskar Pettersson, Gottfrid Carlsson, Oskar Johansson och Karl Eriksson hade förklarat sig önska inköpa Åkeryd 13¹, 12¹, 9¹ respektive 10¹ för de föreslagna saluvärdena. Däremot hade Edvin Johansson och Adrian Erlandsson förklarat sig anse de föreslagna saluvärdena för höga, varför de icke önskade inköpa Åkeryd 14¹ respektive 11¹. Ester Olsson hade icke inkommit med meddelande huruvida hon önskade förvärva Åkeryd 8¹ för saluvärdet; det vore emellertid troligt att hon önskade köpa, då köpesumman icke vore högre än att hon borde kunna finansiera köpet.

Uppskattningsnämnden har beträffande saluvärdena å Åkeryd 13¹ och 12¹ framhållit, att dessa borde nedsättas med fastigheternas andel i avdikningslån, som anvisats till utförande av »Tigerstads kanals sänkningsföretag av år 1935». Statens lantbruksingenjör i länet hade meddelat, att, därest avstyckningarna Åkeryd 12¹ och 13¹ varit fastställda vid beviljande av nämnda lån, skulle å Åkeryd 12¹ ha belöpt 1,717 kronor 59 öre och å Åkeryd 13¹ 7,950 kronor 87 öre. Den årliga återbetalningen skulle ha börjat 1943 och slutliga inbetalningen ha verkställts år 1968.

I skrivelse den 25 januari 1940 har *domänintendenten* föreslagit, att av kronan från sänkningsföretaget tillkommande ersättning med 1,150 kronor 50 öre för breddning av dike samt för bortförande av jordupplag, som uppkommit vid grävning av kanal i samband med berörda sänkningsföretag, 467 kronor 79 öre skulle anses utgöra full ersättning till arrendatorn för arbete med den del av jordupplaget, som av honom bortförts eller utplanerats före värderingstillfället, samt att kronan skulle äga tillgodogöra sig ersättning med skillnaden mellan dessa belopp, eller 682 kronor 71 öre; sistnämnda belopp hade redan inbetalts till styrelsen.

Arrendatorn Pettersson har den 27 januari 1940 godkänt detta förslag till fördelning av ersättningsbeloppet.

Jägmästaren i Vimmerby revir har ej haft något att erinra mot försäljning av fastigheterna Åkeryd 13¹, 12¹, 9¹, 10¹ och 8¹ på föreslagna villkor. Åkeryd 14¹ och 11¹ borde, då arrendatorerna ej önskade förvärva fastigheterna för de åsatta saluvärdena, bibehållas under domänstyrelsens skogsförvaltning.

Överjägmästaren har tillstyrkt jägmästarens förslag.

I skrivelse den 13 februari 1940 har *domänstyrelsen* underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning och därvid anfört följande.

Styrelsen har ej något att erinra mot uppskattningsnämndens förslag till egendomens disposition eller mot de föreslagna saluvärdena. Ehuru det föreslagna arrendevärdet av Åkeryd 13¹ överstiger 2,000 kronor, synes fastigheten likväl böra hembjudas arrendatorn, som arrenderat egendomen sedan år 1928 och vilkens fader dessförinnan arrenderat egendomen sedan år 1906, under vilken tid egendomen sköts väl. Även om innehavarna av Åkeryd 14¹ och Åkeryd 11¹ förklarar, att de ej önskade inköpa fastigheterna för de föreslagna saluvärdena, samt innehavaren av Åkeryd 8¹ ej inkommit med meddelande, huruvida hon önskade förvärva denna fastighet, synes det styrelsen lämpligt, att fastigheterna hembjudas innehavarna till de föreslagna saluvärdena. Därest arrendatorerna ej vilja förvärva fastigheterna, böra dessa utarrenderas genom skogsstatens försorg.

Avdikningslånet »Tigerstads kanals sänkningsföretag av år 1935» synes visserligen endast beröra fastigheterna Åkeryd 12¹ och 13¹, men då avdikningslånet beviljats innan nu ifrågavarande fastigheter avstyckats från Åkeryd 2¹, 3¹, 4¹ och 5¹, torde någon fördelning av lånet å avstyckningsfastigheterna ej komma att verkställas. Det torde därför vara lämpligast att domänstyrelsen inbetalar det å kronoegendomen Åkeryd 2¹—5¹ belöpande lånet samt att köparna av avstyckade fastigheter befrias från gäldandet av annuiteter å lånet. Domänintendentens av arrendatorn biträdda förslag till ordnandet av frågan om ersättning för jordupplag biträdades av styrelsen.

Kostnaderna för avstyckning av förberörda fastigheter, vilka uppgå till sammanlagt 1,310 kronor 15 öre, böra fördelas sålunda, att 650 kronor belöpa å Åkeryd 13¹, 200 kronor å vardera av Åkeryd 12¹ och Åkeryd 14¹, 130 kronor å Åkeryd 11¹, 60 kronor å Åkeryd 8¹ samt 35 kronor å vardera av Åkeryd 9¹ och 10¹.

Departements-
chefen.

Mot det föreliggande försäljningsförslaget har jag ingen anledning att framställa någon erinran. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att de från kronoegendomen Åkeryd 2¹—5¹ i Mörlunda socken av Kalmar län avstyckade fastigheterna Åkeryd 13¹ (Huvudgården), Åkeryd 12¹ (Sandtorpet), Åkeryd 14¹ (Rosendal med Sunemo), Åkeryd 11¹ (Albohult), Åkeryd 8¹ (Johannesberg), Åkeryd 9¹ (Kristinelund) och Åkeryd 10¹ (Bodal) må försälas enligt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. för köpeskillingar av respektive 55,660, 12,430, 10,850, 11,030, 1,910, 385 och 210 kronor, av vilka belopp respektive 650, 200, 200, 130, 60, 35 och 35 kronor motsvara avstyckningskostnader, med hembuds rätt enligt 9 § i förordningen för Johan Oskar Pettersson till Åkeryd 13¹, för Gottfrid Carlsson till Åkeryd 12¹, för Edvin Johansson till Åkeryd 14¹, för Adrian Erlandsson till Åkeryd 11¹ eller om denne ej önskar förvärva fastigheten för Karl Albert Erlandsson, för Ester Olsson till Åkeryd 8¹ samt enligt 10 § i förordningen för Oskar Johansson till Åkeryd 9¹ och för Karl Eriksson till Åkeryd 10¹;

skolande vid försäljningarna i övrigt iakttagas *beträffande samtliga fastigheter*, att de försälas med tillträdes rätt räknat från den 14 mars 1940, med skyldighet för köpare att erlægga ränta å köpeskillingen efter 4 procent från sistnämnda dag till tillträdesdagen, att fastigheterna försälas i befintligt skick, att endast kronoegendomen tillhöriga byggnader och anläggningar ingå i försäljningarna, att kronan skall gälda å fastigheterna belöpande annuiteter å lån från avdikningslånefonden, vilket anvisats till utförande av »Tigerstads kanals sänkningsföretag av år 1935», samt att innehavare av över fastigheterna med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska ledningar förbehålles rätt att ha ledningarna kvarstående och nyttja desamma, utan rätt för köpare till annan ersättning än av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation eller tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som förorsakas å kreatur, *beträffande Åkeryd 13¹*, att, därest fastigheten kommer att försäljes till arrendatorn Johan Oskar Pettersson, dels denne och kronan icke skola äga framställa ersättningsanspråk mot varandra på grund av arrendekontraktet, i vad det avser Åkeryd 13¹, dock med undantag för eventuellt oguldna arrendeavgifter och skatter för hela egendomen, och dels mellanhavandet mellan Pettersson och kronan på grund av jordupplag m. m. för nämnda sänkningsföretag skall an-

ses vara reglerat genom det av Pettersson till kronan inbetalade beloppet 682 kronor 71 öre, ävensom *beträffande Åkeryd 8¹—12¹ samt 14¹*, att köpare skall vara skyldig att gälda vad kronan på grund av gällande arrendekontrakt kan få komma att utgiva till egendomens arrendator för trädesbruk, höstplöjning samt året före avträddandet verkställd sådd.

18:o.

Stora Mölleberga nr 4 i Malmöhus län.

Kronoegendomen $\frac{1}{3}$ mantal Stora Mölleberga nr 4 i Mölleberga socken av Malmöhus län har varit utarrenderad till den 14 mars 1937. Därefter har egendomen varit utarrenderad dels för tiden 14 mars 1937—14 mars 1939 och dels för tiden 14 mars 1939—14 mars 1940. Arrendet, som sedan år 1932 utgått med dels vissa persedlar att lösas med penningar efter senast för länet fastställda pris enligt litt. A i markegångstaxan och dels därutöver 750 kronor, uppgick för arrendeåret 14 mars 1938—14 mars 1939 till 1,090 kronor 53 öre.

Sedan domänintendenten och länets hushållningssällskaps egnehemsnämnd yttrat sig i anledning av egendomens arrendeledighet den 14 mars 1937 och därvid framhållit, att någon starkare efterfrågan på jord för bildande av egna-hems- eller åbolägenheter icke förmärkts inom länet, uppdrog domänstyrelsen åt domänintendenten att i egenskap av ordförande i vederbörande uppskattningsnämnd föranstalta om uppskattningsförrättning för egendomens förnyade utarrendering. Med anledning härav har uppskattningsförrättning å egendomen hållits den 27 september 1935. Av det vid förrättningen förda protokollet jämte övriga till ärendet hörande handlingar samt en av extra lantmätaren I. E:son Erichs år 1917 upprättad karta över egendomen inhämtas i huvudsak följande.

Egendomen, som är belägen 13 kilometer från Lund och 5 kilometer från Staffanstorps järnvägsstation, har en areal av 23.771 hektar, varav 20.679 hektar utgöra tomt och åker, 2.96 hektar äng och 0.132 hektar impediment. Åkerjorden består till övervägande del av lermylla på lerbotten; å ett område om ungefär 2 hektar förekommer grus och sand i mylla och alv. Ägofiguren är mycket långsträckt och byggnadernas belägenhet försvårar driften.

Byggnaderna å egendomen, som äro brandförsäkrade för 27,500 kronor, äro gamla, svaga och otidsenliga.

Egendomens taxeringsvärde utgör 44,000 kronor.

Uppskattningsnämnden har framhållit, att uthusen å egendomen vore i så dåligt skick, att det vore omöjligt att reparera dem, medan däremot boningshuset kunde ifrågakomma till fortsatt användning under en ny arrendeperiod. Nämnden hade haft under övervägande ett förslag, vilket vunnit arrendatorns anslutning, att å egendomen uppföra en stall- och logebyggnad, i vilket fall egendomen skulle kunna utarrenderas under ännu en arrendeperiod utan att nytt boningshus skulle behöva uppföras. Då emellertid å ena sidan byggnaderna låge inklämda i ett hörn av egendomen och utrymmet icke med-

gåve någon praktisk lösning av nybyggnadsfrågan på den nuvarande byggnadsplatsen, och å andra sidan boningshuset borde kunna inredas till en ganska god bostad, hade nämnden i stället ansett, att det med de nuvarande byggnaderna försedda området, som å kartan motsvarades av ägofiguerna nr 1—13 och som hade en areal av 1,914 hektar, lämpligen borde avskiljas från egendomen i övrigt och med byggnaderna försäljas för bildande av ett arbetarsmåbruk; den materiel, som befundes användbar vid nedrivning av uthusen, såsom tegel m. m., skulle kunna finna användning vid uppförande av ekonomibyggnader för småbruket. Området jämte byggnader åsattes ett saluvärde av 6,000 kronor. Vidare borde det s. k. Ramsmosseskiftet avskiljas från egendomen och förenas med fastigheterna Mölleberga nr 6 och 8. Återstoden av egendomen, å vilken skulle nybyggas såväl boningshus som uthus, borde ånyo utarrenderas under en 20-årsperiod samt arrendevärderades till 1,850 kronor. Egendomens nuvarande arrendator, Anders Nilsson, som väl hävdat egendomen, borde komma i åtnjutande av optionsrätt vid utarrenderingen.

Överlantmätaren har meddelat, att mot uppskattningsnämndens förslag icke syntes vara något att erinra ur lantmätarisynpunkt, under förutsättning att Ramsmosseskiftet avstyckades för sammanläggning med fastigheterna Mölleberga nr 6 och 8.

Ritningar till de ifrågasatta nybyggnaderna å egendomen samt kostnadsberäkningar till desamma ha på domänstyrelsens föranstaltande upprättats av Lantmännens byggnadsförening u. p. a. Enligt beräkningarna skulle kostnaderna för boningshus, stall- och logebyggnad samt vagn- och redskapshus uppgå till sammanlagt 48,436 kronor.

I skrivelse den 9 oktober 1939 har *domänstyrelsen* underställt frågan om egendomens fortsatta disposition Kungl. Maj:ts prövning. Styrelsen har därvid redogjort för framkomna alternativa förslag till disposition av egendomen.

Med hänsyn till de avsevärda kostnaderna för nybyggnaderna å egendomen har styrelsen undersökt lämpligheten av att överflytta egendomen till arrendegnehemsfonden för utläggande av densamma i två lotter. För detta ändamål har styrelsen efterhört, huruvida arrendatorn Nilsson vore villig att avstå från den honom vid egendomens förnyade utarrendering tillkommande optionsrätten. Nilsson har emellertid förklarat, att han icke vore villig härtill utan önskade inköpa egendomen.

Domänstyrelsen uppdrog härefter åt domänintendenten att föranstalta om saluvärdering av egendomen. I skrivelse den 8 september 1939 meddelade domänintendenten, att Nilsson förklarat, att han icke kunde betala högre köpeskillning för egendomen än 35,000 kronor, samt att Nilsson, sedan han erhållit meddelande om att uppskattningsnämnden torde komma att föreslå ett saluvärde, som överstege taxeringsvärdet, sedermera skriftligen avstått från såväl optionsrätten som den ersättning för arbete med trädesbruk samt höstplöjning, gräs-, frö- och höstsädessådd och för utsåde, vartill han kontraktsevenligt kunde vara berättigad, under förutsättning att han fritoges från skyldighet att bota å egendomen och dess byggnader befintliga brister eller att utgiva ersättning för desamma.

Med anledning av utav domänstyrelsen gjord förfrågan har egnahemsstyrelsen i skrivelse den 25 september 1939 meddelat, att styrelsen efter verkställd undersökning funnit egendomen passa för arrendegnehemsändamål. Under förutsättning att arbetet med att uppföra byggnader å egendomen kunde igångsättas före utgången av oktober månad 1939 förordade egnahems-

styrelsen, att egendomen från den 14 mars 1940 överfördes till arrendeegnehemsfonden. Styrelsen räknade härvid med ett bokfört värde för egendomen av högst 37,000 kronor.

Domänstyrelsen har hemställt om Kungl. Maj:ts förordnande, att egendomen skall från och med den 14 mars 1940 överflyttas till arrendeegnehemsfonden. Till stöd för sin hemställan har styrelsen anfört, att egendomen lämpade sig väl för uppförande av två arrendeegnahem samt att arrendatorn Nilsson, som vore gammal och sjuklig, icke kunde förvärva egendomen, i synnerhet som den vore i behov av nästan fullständig ombyggnad. Enligt vad styrelsen inhämtat hade Nilsson ej velat för egen del förvärva eller arrendera egendomen, utan detta skulle ha skett för en av hans söners räkning; även för denne skulle det emellertid ha mött svårigheter att övertaga egendomen i befintligt skick. Nilssons bemålde son syntes enligt vad domänstyrelsen erfarit från egnahemsstyrelsen komma att beredas tillfälle att få arrendera det ena av arrendeegnahemmen, ehuru någon utfästelse härutinnan ej kunde göras.

Arrendatorn Nilsson har sedermera i en den 25 oktober 1939 dagtecknad handling, som av domänstyrelsen överlämnats med skrivelse den 27 januari 1940, förklarat sig villig att för en köpeskilling av 38,000 kronor förvärva ifrågavarande kronoegendom med undantag av ett ängsskifte om 4 tunnland i Slevere. Domänstyrelsen har i sistnämnda skrivelse anfört, att vid försäljning av egendomen borde förutom nämnda andel i skiftet i Slevere även undantagas egendomens andel i Ramsmosse, vilken senare borde förenas med fastigheterna Mölleberga nr 6 och 8; därest Kungl. Maj:t skulle anse, att försäljning borde komma till stånd, borde densamma ske under vissa i skrivelsen närmare angivna villkor.

Av de olika förslag rörande den framtida dispositionen av kronoegendomen $\frac{1}{3}$ mantal Stora Mölleberga nr 4, vilka varit under övervägande i förevarande ärende, anser jag mig böra giva min anslutning åt det, enligt vilket egendomen med av domänstyrelsen angivna undantag bör försälas med hembuds rätt för egendomens nuvarande arrendator, Anders Nilsson. Jag vill därvid tillstyrka, att försäljningen sker mot den bjudna köpeskillingen av 38,000 kronor samt under de villkor i övrigt, vartill domänstyrelsen framlagt förslag. Departementis-
chefen.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronoegendomen $\frac{1}{3}$ mantal Stora Mölleberga nr 4 i Mölleberga socken av Malmöhus län må med undantag av egendomens andel i ängsskiftet i Slevere och i skiftet i Ramsmosse försälas enligt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. för en köpeskilling av 38,000 kronor, med hembuds rätt enligt 9 § i förordningen för Anders Nilsson samt under villkor i

övrigt, att egendomen försäljes med tillträdesrätt räknat från den 14 mars 1940, att köparen skall erlægga 4 procent ränta å köpeskillingen från sistnämnda dag till köpekontraktets undertecknande, att egendomen försäljes i befintligt skick, att endast kronoegendomen tillhöriga byggnader och anläggningar ingå i försäljningen, att kronan och Nilsson icke skola äga framställa ersättningsanspråk mot varandra på grund av arrendekontraktet, med undantag för eventuellt oguldna arrendeavgifter och skatter, samt att innehavare av över egendomen med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska ledningar förbehålles rätt att ha ledningarna kvarstående och nyttja desamma utan rätt för köparen till annan ersättning än av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation eller tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som förorsakas å kreatur.

19:o.

Kövlinge nr 1 i Hallands län.

Kronoegendomen Kövlinge nr 1 i Ysby socken av Hallands län är belägen mellan Laholms stad och Vallberga station å Väst kustbanan, vilken liksom riksvägen Göteborg—Hälsingborg genomkorsar densamma. Egendomen består av nio arrendelotter, litt. A—I, av vilka lotterna litt. G, H och I äro belägna öster om rikshuvudvägen, under det att — om man undantar en mindre betesfälla till litt. F — de övriga lotternas jord ligger väster om denna.

I särskilda skrivelser den 16 januari 1940 har domänstyrelsen underställt Kungl. Maj:ts prövning uppkommen fråga om den fortsatta dispositionen av *dels* lotten litt. F och *dels* lotterna litt. G, H och I.

A. Arrendelotten Kövlinge nr 1 litt. F.

Arrendelotten Kövlinge nr 1 litt. F är utarrenderad för tiden till den 14 mars 1945 mot ett årligt arrende, som för arrendeåret 14 mars 1938—14 mars 1939 utgick med 1,707 kronor 18 öre. Nuvarande arrendatorn av lotten är G. Appelbergs stärbhus.

Sedan fråga uppstått om nybyggnad av vissa byggnader å arrendelotten samt arrendatorn förklarar sig önska inköpa densamma, har domänstyrelsen föranstaltat om saluvärdering av lotten. Uppskattningsförrättning å lotten har hållits den 16 november 1939. Av protokollet vid denna förrättning jämte övriga till ärendet hörande handlingar samt en av distriktslantmätaren Å. Hassellund år 1938 över arrendelotterna litt. F, G, H och I inom Kövlinge 1¹ upprättad karta inhämtas bland annat följande.

Lotten litt. F är belägen cirka 2 kilometer från Vallberga station och 4 kilometer från Laholms stad. Enligt beskrivningen till kartan har lotten en

areal av 43.227 hektar, varav 41.624 hektar åker, 1.172 hektar äng och 0.431 hektar avrösningsjord. Härtill komma 1.947 hektar skogsmark, som stå under styrelsens skogsförvaltning, samt viss vägmark. Jorden är i allmänhet av lätt natur; i södra delen av lotten är jorden dock lerhaltig och av bättre kvalitet. Hävden är mycket god. Lotten är icke planmässigt dikad men svackorna äro försvarligt dränerade. Sydsvenska Kraft Aktiebolaget har elektriska högspänningsledningar framdragna över lotten.

Vid fastighetstaxeringen år 1938 föreslog beredningsnämnden ett taxeringsvärde å lotten förutom skogsmark och växande skog av 56,500 kronor; det föregående taxeringsvärdet hade varit 52,000 kronor. 1938 års taxeringsnämnd höjde emellertid värdet till 59,500 kronor i samband med en procentuell förhöjning av taxeringsvärdena å jordbruksfastigheter inom Ysby socken. Hos prövningsnämnden anförda besvär över denna höjning föranledde ej ändring i taxeringsvärdet.

Uppskattningsnämnden har meddelat, att till nämnden överlämnats en ansökning av Hilding Nilsson, Klägstorp, Ysby, att få inköpa ett område om cirka 5,000 kvadratmeter jord av arrendelotten för uppförande av ett bostadshus. Lottens arrendator hade förklarat, att han icke önskade att någon tomt upplättes från egendomen. För egen del ansåge nämnden, att en tomt möjligen skulle kunna anordnas i skogsbacken intill rikshuvudvägen, men att detta vore olämpligt, enär platsen vore mycket använd som väntplats för vägfarande. Då i varje fall en tomt om 5,000 kvadratmeter vore väl stor och skulle innebära ett visst intrång i fastigheten, avstyrkte nämnden bifall till ansökningen. Nämnden åsatte lotten ett saluvärde av 51,800 kronor, därav 1,800 kronor för skogsmark med växande skog. Värderingen hade skett under förutsättning, att lotten vore i sådant skick, som arrendatorn vid kontraktets slut hade att avlämna den. Då G. Appelbergs stärbhus under 17 år innehåft arrendelotten och ständigt hävdadt den mycket väl, vore stärbhuset hembudsberättigat, därest försäljning skulle medgivas. Vid försäljningen borde bland annat föreskrivas, att köparen skulle äga rätt att hämta grus i kronans grustag invid arrendelotten litt. E intill den 14 mars 1945, att alla nu stämplade träd å skogsmarken ej inginge i försäljningen, att kronan förbehölles ett års avforslingstid för bortförande av dessa träd, samt att tillträdet finge ske den 14 mars 1940.

Överjägmästaren har tillstyrkt försäljning av lotten till arrendatorn för det föreslagna saluvärdet.

Arrendatorn har förklarat sig villig att inköpa lotten för det föreslagna saluvärdet.

Domänstyrelsen har förklarat sig icke ha något att erinra mot den ifrågasatta försäljningen eller mot saluvärdet; den föreslagna bestämmelsen om rätt till grustäkt syntes emellertid icke böra intagas bland försäljningsvillkoren. Hilding Nilssons ansökan att få inköpa ett område borde icke föranleda någon åtgärd, då någon rätt för Nilsson att inköpa området icke föreläge och några särskilda skäl, som kunde motivera en försäljning direkt till Nilsson, ej heller förebragts.

B. Arrendelotterna Kövlinge nr 1 litt. G, H och I.

Arrendelotterna Kövlinge nr 1 litt. G, litt. H och litt. I äro utarrenderade till den 14 mars 1945 mot årliga arrenden, som för arrendeåret 14 mars 1938—14 mars 1939 utgingo med respektive 1,517 kronor 46 öre, 711 kronor 16

öre och 664 kronor 30 öre. Lotterna arrenderas för närvarande av Anton Jönsson, Nils Alfred Nilsson respektive Leander Åkesson.

Sedan fråga uppstått om nybyggnad av vissa byggnader å arrendelotterna litt. G och H har domänstyrelsen föranstaltat om saluvärdering av desamma. Med anledning härav har uppskattningsförrättning hållits den 12 november 1938 och den 25 januari 1939. Av protokollet vid denna förrättning jämte övriga till ärendet hörande handlingar samt en av distriktslantmätaren Å. Hassellund år 1938 över arrendelotterna litt. F, G, H och I inom Kövlinge 1¹ upprättad karta inhämtas bland annat följande.

Ehuru domänstyrelsen föranstaltat om saluvärdering av endast lotterna litt. G och H, har uppskattningsnämnden saluvärderat jämväl lotten litt. I, då denna lott med sin norr om Ysbyvägen belägna del är insprängd mellan litt. G och H och vidare alla byggnader utom ett bonings- och ekonomihus å lotten litt. I tillhöra arrendatorn av densamma.

Lotterna litt. G, H och I äro belägna omkring 4 kilometer från Laholms stad och cirka 1 kilometer från Vallberga station. Skolor ligga gräns i gräns med lotten litt. G, varjämte mejeri, kvarnar samt handelsaffärer ligga i omedelbar närhet av denna lott.

Lotten litt. G har enligt den år 1938 upprättade kartan en areal av 35,371 hektar, varav 1,326 hektar tomt, trädgård och park, 33,28 hektar åker, 0,061 hektar äng, 0,397 hektar ägovägar och 0,307 hektar diken och märgelgravar. Härtill komma 2,367 hektar skogsmark. Av åbyggnaderna å lotten äger kronan arrendatorsbostad, magasin, loglänga, stallbyggnad och hemlighus, samt arrendatorn gödselhus, hönshus, stathus och redskapsbod. Av kronans hus äro boningshuset och magasinet av utmärkt, samt stall och loge av god beskaffenhet. Taxeringsvärdet utgör 55,900 kronor.

Lotten litt. H har enligt nämnda karta en areal av 20,83 hektar, varav 0,547 hektar tomt och trädgård, 19,293 hektar åker, 0,413 hektar äng, 0,405 hektar ägovägar samt 0,172 hektar diken, bäck m. m. Samtliga åbyggnader å arrendelotten tillhöra kronan. Av dessa är arrendatorsbostaden av mycket svag beskaffenhet, loglängan, stallängen med körloge samt sådesgolvet och svinhuset goda, brygghuset mycket gott och hönshuset medelgott. Taxeringsvärdet utgör 27,300 kronor.

Lotten litt. I har enligt kartan en areal av 28,81 hektar, varav 0,58 hektar tomt och trädgård, 24,944 hektar åker, 1,238 hektar äng, 1,378 hektar odlingsmark, 0,483 hektar ägovägar samt 0,187 hektar diken, bäck m. m. Byggnaderna å denna lott tillhöra samtliga arrendatorn, utom ett år 1923 uppfört bonings- och ekonomihus, som inrymmer tre bostadsrum, brygghus och bakstuga. Arrendatorns byggnader utgöras av boningshus, stallbyggnad och loglänga. Stallbyggnaden är nyrestaureerad, men de övriga husen äro svaga. Taxeringsvärdet utgör 24,400 kronor.

Elektrisk högspänningsledning framgår över arrendelotterna. Vallberga mejeri har vattenledning framdragen över dem. Till samtliga hemman i Kövlinge hör ett grustag, beläget intill lotten litt. E. Å lotten litt. I finns en torvmosse, som tidigare utgjort gemensam torvtäkt för Kövlinge hemmanen; i mossen har icke på många år skurits någon torv.

Uppskattningsnämnden har åsatt lotterna följande saluvärden, nämligen lotten litt. G 59,800 kronor — därav 1,200 kronor för skogsmark med växande skog — lotten litt. H 28,500 kronor samt lotten litt. I 24,300 kronor. Värderingen hade skett med hänsyn till det skick, vari arrendatorerna hade att avlämna lotterna vid arrendetidens slut. Då byggnaderna å lotten litt. G låge alldeles intill västra gränsen av litt. I, borde av sistnämnda lott ägofigurerna

nr:ris 66 och 67 å kartan med en sammanlagd areal av 0,41 hektar och ett värde av 372 kronor läggas till lotten litt. G, samt saluvärdet av lotten litt. G ökas och av lotten litt. I minskas med detta värde. Skulle arrendatorn av lotten litt. I ej nu vilja köpa den av honom arrenderade lotten, kunde ändring ej ske förrän vid kontraktstidens utgång den 14 mars 1945, men i så fall borde frågan då upptagas till behandling. Torvmossen å litt. I borde upphöra att vara byallmänning och i stället helt läggas till denna lott.

Vallberga mejeriförening borde medgivnas servitutsrätt att ha berörda vattenledning framdragen över egendomarna. Beträffande rätten till grus i grustaget invid litt. E borde i händelse lotterna försålles till respektive arrendatorer grustäkt medgivnas endast till den 14 mars 1945 eller så länge samtliga lotter å kronoegendomen Kövlinge nr 1 vore utarrenderade. Ägaren av fastigheten Hov 3²¹, Anna Fagerholm, hade anhållit att, om nämnda egendomar skulle försäljas, få inköpa mark till utfartsväg från Hov 3²¹ till Göteborgsvägen. Nämnden avstyrkte ansökningen, men Anna Fagerholm borde hänvisas att på sätt lagen föreskriver söka sig rätt till utfartsväg.

Domänstyrelsen har anfört följande.

Styrelsen har infortrat förklaringar från arrendatorerna av lotterna, huruvida de önskade förvärva desamma för de föreslagna saluvärderna. Arrendatorn av lotten litt. G, Anton Jönsson, har förklarat sig villig att inköpa denna för saluvärdet, 59,800 kronor, men samtidigt anhållit att få inköpa egendomen den 14 mars 1940 i stället för den 14 mars 1941, då han önskade snarast möjligt påbörja vissa byggnadsarbeten å lotten. Vidare har Nils Alfred Nilsson meddelat, att han önskade förvärva lotten litt. H för 28,500 kronor. Arrendatorn av lotten litt. I, Leander Åkesson, har däremot på anförda grunder anhållit, att köpeskillingen för denna lott måtte nedsättas till ett belopp, som icke överstege 20,000 kronor. Domänintendenten har i skrivelse den 8 januari 1940 hemställt, att Åkessons skrivelse måtte lämnas utan avseende.

Styrelsen tillstyrker för sin del, att lotterna litt. G och H försäljas mot de föreslagna saluvärderna med hembuds rätt för respektive arrendator, men anser, att frågan om försäljning av lotten litt. I bör förfalla, då arrendatorn av denna lott ej vill inköpa densamma för det uppskattade värdet; den ifrågasatta gränsregleringen mellan lotterna litt. G och I bör då ej ifrågakomma. Ansökningen om rätt till väg från Hov 3²¹ bör ej föranleda någon åtgärd. Sökanden äger göra framställning enligt lagen om enskilda vägar.

Vid försäljning av lotterna litt. G och H bör Vallberga mejeriförening medgivnas rätt att utan ersättning ha vattenledningen framdragen över lotterna. Köparnas eventuella rätt till grustäkt bör icke inskränkas genom några villkor i försäljningsbeslutet. Sydsvenska kraftaktiebolaget har elektriska högspänningsledningar framdragna över egendomarna och bör bibehållas vid denna rätt.

Efter granskning av de av domänstyrelsen framlagda förslagen till disposition av arrendelotterna litt. F—I av kronoegendomen Kövlinge nr 1 har jag funnit mig kunna biträda desamma. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att av kronoegendomen Kövlinge nr 1 i Ysby socken av Hallands län arrendelotterna litt. F, litt. G och litt. H må, se-

dan de i vederbörlig ordning avstyckats från stamfastigheten, var för sig försäljas enligt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. för köpeskillingar av respektive 51,800, 59,800 och 28,500 kronor, med hembuds rätt enligt 9 § i förordningen för G. Appelbergs stärbhus till lotten litt. F, för Anton Jönsson till lotten litt. G och för Nils Alfred Nilsson till lotten litt. H samt under villkor i övrigt, *beträffande samtliga lotterna*, att lotterna må tillträdas omedelbart, att köparna skola erlagga den del av arrendeavgiften för tiden 14 mars 1940—14 mars 1941, som belöper å tiden efter den 14 mars 1940 till dess köpekontrakt utfärdas, att lotterna försäljas i befintligt skick, att endast kronoegendomarna tillhöriga byggnader och anläggningar ingå i försäljningarna, att, därest lotterna komma att försäljas till respektive arrendator, kronan och arrendatorerna ej skola äga framställa ersättningsanspråk mot varandra på grund av arrendekontraktet, med undantag för tilläventyrs oguldna arrendeavgifter och skatter, *samt att innehavare av över lotterna med vederbörligt tillstånd framdragna ledningar förbehålles rätt att ha ledningarna kvarstående och nyttja desamma utan rätt för köpare till annan ersättning än av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation eller tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som förorsakas å kreatur, beträffande lotten litt. F*, att i köpet ej ingå redan stämplade träd, *samt att kronan eller dess rättsinnehavare förbehålles rätt att avverka och bortforsla dessa träd till den 1 juli 1941 utan rätt för köparen till ersättning härför, ävensom beträffande lotterna litt. G och H*, att Vallberga mejeriförening medgives rätt att ha vattenledning framdragen över lotterna i den sträckning, vari den nu finnes framdragen, utan rätt för köparna till annan ersättning härför än som förut angivits beträffande elektriska ledningar.

20:o.

Trönninge nr 13 i Hallands län.

Kronoegendomen Trönninge nr 13 i Trönninge socken av Hallands län är utarrenderad till den 14 mars 1952 mot ett årligt arrende av 2,114 kronor.

Den 23 september 1939 nedbrunno av egendomens byggnader dels norra längan, inredd till port, vagnbod, svinhus med 3 kättar, loge med stengolv, rotfruktshus och mjölkkrum, dels ladugård och loge, och dels ett svinhus. Då därefter egendomens arrendator förklarar sig eventuellt önska inköpa egen-

domen, uppdrog domänstyrelsen åt domänintendenten i länet att i egenskap av ordförande i vederbörande uppskattningsnämnd föranstalta om uppskattningsförrättning för egendomens saluvärdering. Med anledning härav har uppskattningsförrättning hållits å egendomen den 30 september 1939. Av instrumentet över denna förrättning jämte övriga till ärendet hörande handlingar samt en av t. f. distriktslantmätaren E. Stigman år 1922 kompletterad karta över egendomen inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen 1 kilometer från Trönninge järnvägsstation och 8 kilometer från Halmstad, har en areal av 30.491 hektar, varav 29.432 hektar tomt och åker samt 1.059 hektar äng m. m. Åkerjorden är av tämligen enhetlig beskaffenhet och utgöres av sandmylla, delvis av ganska fuktig natur.

Å egendomen finnas efter branden följande kronan tillhöriga byggnader:

1) Boningshus av timmer med reveterad brädklädsel, under eternittak på brädbotten, inrett till 6 boningsrum och kök med skafferi samt förstuga. Å södra sidan finnes en arrendatorn tillhörig veranda. På vinden har arrendatorn i frontespis mot söder på egen bekostnad inrett tre boningsrum. Centralvärmeledning har arrendatorn jämväl på egen bekostnad anordnat från panna i köket till 10 radiatorer. Byggnaden är i utmärkt skick.

2) Östra längan av resvirke, täckt med eternit, inredd till dels bryggstuga med cementgolv, spismur med bakugn och inmurad gryta, dels bakstuga med trägolv, dels vedbod och dels materialbod. Magasinsloft finnes över samtliga dessa lokaler.

3) Stathus av plank under slamfärgad brädklädsel, på hög betongsockel under eternittak, inrett till två lägenheter om vardera två rum och kök, spiskammare, garderob och källare samt med två gavelrum å vinden.

4) Ekonomihus av trä under eternittak, inrett till brygg- och bakstuga, vedbod och hemlighus samt svinhus.

Egendomen har andel i Trönninge—Påarps dikningsföretag av 1932. Elektrisk ledning är framdragen till gården och ledningar för ljus och motorer inmonterade i husen.

Taxeringsvärdet utgör 52,200 kronor.

Uppskattningsnämnden har meddelat, att de efter branden befintliga byggnaderna å egendomen äro åsatta ett brandförsäkringsvärde av 35,500 kronor och äro i utmärkt skick. Brandskadeersättningen för de brunna byggnaderna är ännu icke slutgiltigt fastställd, men torde röra sig om cirka 21,000 kronor, i vilket belopp ingår ersättning för skador, som förorsakats å boningshus med bryggshus. Med beaktande av dessa omständigheter och med skäligt hänsynstagande till de förbättringar i form av hårda tak m. m., som arrendatorn vidtagit utan att kunna få framtida nytta av, har nämnden saluvärderat egendomen till 36,420 kronor. Då värderingen avsåge egendomen i befintligt skick men arrendatorn hade allt svara för återbetalningen av beviljat avdikningslån, borde från sagda saluvärde avgå ifrågavarande lånebelopp; storleken av detta hade icke kunnat utrönas, men lånet torde icke överstiga 800 kronor. Saluvärdet borde bestämmas till 36,420 kronor, minskat med nämnda lånebelopp, därvid utfallande brandskadeersättningar förutsatts skola tillkomma kronan.

I skrivelse den 23 januari 1940 har *domänstyrelsen* underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning och därvid anfört i huvudsak följande.

Styrelsen anser lämpligast att egendomen med hänsyn till nu föreliggande omständigheter försäljes. Uppskattningsnämnden har föreslagit saluvärdet

till 36,420 kronor minskat med kapitalbeloppet för berörda avdikningslån, i vad det avsåge egendomen, under förutsättning att kronan skulle bekomma utfallande brandskadeersättningsbelopp. Enligt länsstyrelsens i Hallands län utslag den 7 september 1935, varigenom ett jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 6 oktober 1933 från statens avdikningslånefond beviljat låneunderstöd å 2,450 kronor för torrläggning av mark inom Trönninge och Påarps byar i Trönninge socken fördelats, har ifrågavarande kronoegendom påförts ett oguldet kapitalbelopp av 527 kronor 83 öre, att gäldas genom inbetalningar av 31 kronor 67 öre för vart och ett av åren 1940—1964 samt slutlig inbetalning år 1965 av 28 kronor 77 öre. Beträffande ersättningen för de brunna byggnaderna har domänstyrelsen dels för skador å boningshuset uppburet ett belopp av 840 kronor från allmänna brandförsäkringsverket för byggnader på landet, och dels godkänt av Hallands läns ömsesidiga brandförsäkringsbolag föreslagen ersättning för de brunna byggnaderna med 19,500 kronor. Sistnämnda belopp fördelar sig med 10,800 kronor för byggnaden nr 3 (en väster om gården belägen uthusbyggnad, som var brandförsäkrad för 12,000 kronor), med 5,000 kronor för byggnaden nr 5 (en norr om gården belägen uthusbyggnad, som var brandförsäkrad för detta belopp) samt med 3,700 kronor för byggnaden nr 6 (en norr om gården belägen uthusbyggnad, som var brandförsäkrad för 4,000 kronor); ersättningsbeloppen för byggnaderna nr 3 och 6 hade reducerats med 1,200 respektive 300 kronor med hänsyn till att en del av murarna till dessa byggnader voro användbara vid byggnadernas nyuppförande. Beträffande den brandskadade byggnaden nr 4 hade uppdragits åt byggmästaren P. Andersson i Tönnersjö att avhjälpa bristerna å denna samt därefter inkomma med räkning till bolaget.

Saluvärdet å egendomen skulle sålunda utgöra omkring (36,420—530 =) 35,890 kronor. Arrendatorn av egendomen, Emil A. Jönsson, har i skrivelse den 3 oktober 1939 förklarat, att han vore villig att inköpa egendomen för en köpeskillning av 32,200 kronor under vissa i skrivelsen närmare angivna villkor. Under hand har domänintendenten förklarat sig tillstyrka det av Jönsson avgivna anbudet. Jämväl styrelsen tillstyrker anbudet under framhållande, dels att anbudssumman jämte brandskadeersättningen överstiger det nuvarande taxeringsvärdet, dels att kronan måste nedlägga avsevärda kostnader å egendomen, därest kronan skulle behålla densamma i sin ägo.

Departements-
chefen.

Även jag anser fördelaktigast, att ifrågavarande kronoegendom försäljes. De föreslagna villkoren synas mig antagbara. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronoegendomen Trönninge nr 13 i Trönninge socken av Hallands län må försäljas enligt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. för en köpeskillning av 32,200 kronor, med hembuds rätt enligt 9 § i förordningen för egendomens arrendator, Emil A. Jönsson, samt under villkor i övrigt, att egendomen försäljes i befintligt skick med tillträdes rätt räknat från den 14 mars 1940, därvid det gällande arrendekontraktet skall uppböra att gälla, att Jönsson skall erlägga 4 procent ränta å köpeskillningen från den 14 mars 1940 till dess köpekontrakt utfärdas, att utfallande brandskadeersättning med 19,500 kronor från Hallands läns ömsesidiga brandförsäk-

ringsbolag samt med 840 kronor från allmänna brandförsäkringsverket för byggnader på landet skall tillkomma kronan, att endast kronoegendomen tillhöriga byggnader och anläggningar ingå i försäljningen, att i försäljningen icke ingår kronans andel för egendomen i ett område om 1,250 kvadratmeter av till tångtäkt avsatt allmänning inom Trönninge bys skifteslag — beträffande vilket område Kungl. Maj:t den 31 augusti 1939 bemyndigat länsstyrelsen i länet att godkänna försäljning av detsamma — att Jönsson skall gälda egendomen åvilande andel i avdikningslån för företaget »torrläggning av mark inom Trönninge och Påarps byar i Trönninge socken», att Jönsson och kronan i övrigt ej skola äga framställa ersättningsanspråk mot varandra på grund av gällande arrendekontrakt rörande egendomen, med undantag för eventuellt oguldna arrendavgälder och skatter, samt att innehavare av över egendomen med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska stark- och svagströmsledningar förbehålles rätt att bibehålla över egendomen framdragna ledningar samt nyttja desamma utan rätt för Jönsson till annan ersättning än av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation eller tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som förorsakas å kreatur.

21:o.

Kedum Stommen nr 3 i Skaraborgs län.

Med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 29 maj 1931 och den 10 september 1936 har domänstyrelsen av kronoegendomen $\frac{1}{2}$ mantal Kedum Stommen nr 3 i Södra Kedums socken av Skaraborgs län försålt dels till fabrikören T. Kindström ett område om 1.2 hektar, att disponeras såsom grustag och byggnadsplats, dels ock till C. O. Gustafsson en salulott litt. Öq med en areal av 0.1476 hektar. Kindström och Gustafsson bedriva å respektive områden tillverkning av cementvaror.

I framställningar till domänintendenten har Kindström, som i sin fabriksrörelse för närvarande sysselsätter nio arbetare, framhållit, att han inom sitt nuvarande område (Kedum Stommen 3²⁰) saknade tillräcklig tillgång till grus och sand, samt med anledning härav hemställt att för fortsättande av rörelsen få inköpa ytterligare ett grusförande område om cirka 4,455 kvadratmeter av angränsande del av kronoegendomen. Vid framställningarna har fogats en av distriktslantmätaren G. Linde år 1934 vid avstyckningsförrättning å egendomen upprättad karta, vilken utvisar såväl Kindströms nuvarande fastighet som det till inköp ifrågasatta området av egen-

domen. Vidare har Gustafsson i framställning till domänstyrelsen den 7 mars 1939 anhållit om tillstånd att för erhållande av tillräckliga mängder grus få inköpa ett område om cirka 2,000 kvadratmeter av egendomen, vilket gränsar till den av honom tidigare inköpta salulotten litt. Öq (Kedum Stommen 3²²) och som av honom utmärkts å en av Linde vid avstyckning å egendomen år 1937 upprättad karta. Skaraborgs läns västra vägdistrikt har för erhållande av lämpligt grus för vägändamål anmält sig som spekulant å samma område, som Kindström önskade förvärva, men sedermera på anförda skäl återkallat sin framställning.

I yttranden över framställningarna har *domänintendenten* tillstyrkt bifall till desamma, då sökandena Kindström och Gustafsson i sin verksamhet vore i behov av tillgång till lämplig sand- och grustäkt. Den ifrågasatta utökningsslotten till fastigheten Kedum Stommen 3²⁰ har av domänintendenten saluvärderats till 1 krona för kvadratmeter, medan saluvärdet för den föreslagna utvidgningslotten till fastigheten Kedum Stommen 3²² upptagits till 90 öre för kvadratmeter.

Kindström och *Gustafsson* ha förklarat sig villiga att för respektive områden erlagga av domänintendenten föreslagna köpeskillingar.

Arrendatorn av egendomen, J. A. Johansson, i vars arrendelott ifrågavarande områden ingå, har genom en den 27 november 1939 dagtecknad handling i förhållande till domänstyrelsen förklarat sig villig att intill löpande arrendeperiods utgång den 14 mars 1952 avstå från nyttjanderätten till de båda områdena mot en årlig avkortning å arrendet med 55 kronor.

Överlantmätaren, vars yttranden i försäljningsärendena inhämtats, har meddelat, att hinder enligt jorddelningslagen icke syntes föreligga för avstyckning av ifrågavarande områden för sammanläggning med respektive Kedum Stommen 3²⁰ och 3²².

I skrivelse den 18 januari 1940 har *domänstyrelsen* underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning samt därvid anfört följande.

Därest den av sökandena å egendomen bedrivna cementvarutillverkningen skall kunna uppehållas i nuvarande omfattning, synes det önskvärt att de beredas möjlighet att förvärva ytterligare för grus- och sandtäkt lämpliga områden av egendomen. Sökandenas föreliggande framställningar synas med anledning härav böra tillmötesgå. De av domänintendenten för respektive områden föreslagna köpeskillingarna kunna av styrelsen lämnas utan erinran. Likaledes finner styrelsen icke skäl till erinran mot den av arrendatorn av egendomen för avstående av nyttjanderätten till områdena under återstående del av löpande arrendeperiod betingade ersättningen. Med hänsyn till det beräknade saluvärdet för det till försäljning till Kindström avsedda området lärer riksdagens medverkan till försäljning av denna lott vara erforderlig. Försäljningsärendena synas emellertid lämpligen böra avgöras i ett sammanhang.

Departements-
chefen.

Jag har intet att erinra mot bifall till domänstyrelsens förslag och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att av kronoegendomen $\frac{1}{2}$ mantal Kedum Stommen nr 3 i Södra Kedums socken av Skaraborgs län må försäljas följande två områden, nämligen

dels ett område om cirka 0.4455 hektar, vilket är närmare angivet å en av distriktslantmätaren G. Linde år 1934 över fastigheten Kedum Stommen 3²⁰ upprättad karta, till ägaren av sistnämnda fastighet, T. Kindström, Vara, för sammanläggning med denna fastighet mot en köpeskilling, beräknad efter 1 krona för kvadratmeter,

dels ock ett område om cirka 0.2000 hektar, vilket är närmare utmärkt å en av Linde år 1937 över fastigheten Kedum Stommen 3²² upprättad karta, till ägaren av sistnämnda fastighet, C. O. Gustafsson, Arentorp, för sammanläggning med denna fastighet mot en köpeskilling, beräknad efter 90 öre för kvadratmeter;

skolande för försäljningarna i övrigt gälla följande villkor, nämligen *att* områdena försäljas i befintligt skick med tillträdesrätt för köpare räknat från den 14 mars 1940 med rätt för arrendatorn av egendomen *att*, därest försäljning av områdena kommer till stånd, under återstående del av löpande arrendeperiod bekomma ersättning av kronan genom arrendeavkortning med ett årligt belopp av 55 kronor, *att* köpeskillingarna för områdena må erläggas enligt bestämmelserna i 21 § och 22 § B i förordningen den 5 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m., *att* i övrigt i tillämpliga delar skola gälla bestämmelserna i samma förordning, *samt att* förbehåll göres för de jämkningar i områdenas gränser och areal, som må föranledas av avstyckningsförrättningarna.

22:o.

Kleven nr 1 i Skaraborgs län.

I en den 20 januari 1933 dagtecknad proposition, nr 65, föreslog Kungl. Maj:t under punkten 5:o riksdagen medgiva, att av kronoegendomen $\frac{1}{2}$ mantal Kleven nr 1 i Bredviks socken av Skaraborgs län två å en av distriktslantmätaren S. Lindström år 1930 upprättad karta med litt. A₁ och A₂ betecknade områden om tillhopa 81.43 hektar finge enligt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. försäljas med ett saluvärde av 47,200 kronor, med hembuds rätt jämlikt 9 § första stycket förordningen för egendomens arrendator C. A. Pettersson samt under vissa i propositionen angivna villkor i övrigt. Beträffande innehållet i propositionen må erinras om följande.

Kronoegendomen $\frac{1}{2}$ mantal Kleven nr 1 är belägen cirka 23 kilometer från Hjo stad och cirka 3 kilometer från Mölltorps station. Den har en areal av 168.735 hektar, varav 45.975 hektar åker och tomt, 0.765 hektar odlingsmark, 120.55 hektar avrösningsjord och 1.445 hektar impediment. Åkerjorden är av naturen av mindre god beskaffenhet men genom intensivt bruk, djupkultur och stark gödsling i hög växtkraft. Byggnaderna äro i gott skick, men ekonomihusen äro på grund av egendomens högt uppdrivna avkastning otillräckliga. Egendomen har andel i häradsallmanningen V. Stöpen, som hittills ej lämnat någon avkastning. Elektrisk ledning finnes ej framdragen över egendomen. Taxeringsvärdet utgör 54,900 kronor för jordbruksfastigheten och 9,000 kronor för skogsmarken och växande skog.

Vid på domänstyrelsens föranstaltande hållen uppskattningsförrättning den 19 november 1931 hade vederbörande *uppskattningsnämnd* framhållit, att egendomen, då densamma år 1896 övertogs av Pettersson, födde 3 hästar och 15 nöt, varav 5 kor, hade dåliga åbyggnader samt var vattensjuk, mager och i dålig hävd, men att Pettersson »genom en sällspord energi, ovanlig arbetsamhet, mycket god beräkning och klart omdöme samt en väl avvägd och framgångsrik tillämpning av egna och andras rön» skapat ett avkastningsrikt mönsterjordbruk av den svaga egendomen. Avkastningen av egendomen hade därigenom stigit i så hög grad, att egendomens ekonomibyggnader blivit otillräckliga. Pettersson hade därför begärt att få nybygga ekonomihus, men då befintliga byggnader ännu vore i gott skick och i vanliga fall varit tillräckliga för egendomen, fast vid den intensiva driften för små, hade det ansetts lämpligare att egendomen med husbehovsskog försålles till Pettersson, som i så fall kunde fortsätta sin gagnande verksamhet under tryggare former. Med hänsyn till värdet av de Pettersson tillhöriga, å egendomen befintliga anläggningarna och hans å fastigheten nedlagda kostnader hade huvudgården med viss tilldelning av skogsmark — å 1930 års karta litt. A₁ och A₂ — med en areal av 81.43 hektar, varav 45.975 hektar åker, 0.765 hektar odlingsmark, 33.245 hektar avrösningsjord och 1.445 hektar impediment, av nämnden saluvärderats till 47,200 kronor, varav 12,600 kronor för avrösningsjord med växande skog och 500 kronor för kapitaliserat värde för andel i allmanning. Den återstående delen av egendomens skogsmark, utgörande en del av kronoparken Kleven, hade nämnden ansett böra behållas i kronans ägo.

Arrendatorn Pettersson hade förklarat sig villig att inköpa egendomen för det åsatta saluvärdet.

Kronofjordstyckningssakkunniga hade icke haft något att erinra mot egendomens försäljning till innehavaren. *Överlantmätaren* hade meddelat, att ur jorddelnings- och fastighetsbildningssynpunkt intet hinder syntes möta mot att genom avstyckning avskilja huvudgårdslotten från egendomen i övrigt; härvid borde dock egendomens hela andel i häradsallmanningen V. Stöpen försäljas tillsammans med den till försäljning föreslagna lotten, vilken vid avstyckningsförrättning borde bli stamfastighet med bibehållande av egendomens mantal. *Överjägmästaren* hade anslutit sig till försäljningsförslaget men beträffande värderingen anmärkt, att värdet å avrösningsmark med växande skog finge anses vara väl högt, varjämte det upptagna värdet av egendomens andel i allmanning i varje fall icke kunde anses vara för lågt.

Domänstyrelsen, som i skrivelse den 30 september 1932 underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning, hade biträtt uppskattningsnämndens förslag till egendomens försäljning och icke haft något att erinra mot saluvärderingen. Enligt domänstyrelsens mening borde arrendatorn om han så önskade få tillträda egendomen den 14 mars 1933.

I skrivelse den 24 februari 1933, nr 69, anmälde riksdagen, under åberopande av jordbruksutskottets av riksdagen godkända utlåtande nr 17, att riksdagen lämnat det begärda medgivandet. Genom brev den 10 mars 1933 meddelade Kungl. Maj:t domänstyrelsen statsmakternas belut i ämnet.

I skrivelse den 6 februari 1940 har domänstyrelsen meddelat, att ifrågasvarande försäljning icke genomförts, då Pettersson sedermera förklarar sig icke vilja förvärva salulotten på de av statsmakterna fastställda villkoren, samt underställt frågan om egendomens disposition för tiden efter den 14 mars 1940 Kungl. Maj:ts prövning. Av skrivelsen jämte övriga till ärendet hörande handlingar inhämtas i huvudsak följande.

I anledning av det år 1933 lämnade medgivandet hembjöd Pettersson egendomens huvudgårdsslott genom länsstyrelsens förmedling. Pettersson meddelade emellertid i skrivelse till länsstyrelsen den 12 maj 1933, att han med hänsyn till då rådande konjunkurläge ävensom de betydande kapitalinsatser, han för egen del nedlagt å egendomen, icke kunde erbjuda högre köpeskilling för salulotten än 35,000 kronor; efter underhandlingar med domänintendenten höjde Pettersson sedermera nämnda anbud till 40,000 kronor. I skrivelse till länsstyrelsen den 29 december 1933 förklarade domänstyrelsen, att, därest Pettersson icke önskade förvärva huvudgårdsslotten på de av statsmakterna fastställda villkoren, försäljningsfrågan måste anses förfallen. Pettersson fortfor härefter med brukningen av egendomen enligt det då gällande 20-åriga arrendekontraktet intill den 14 mars 1938. Sedermera har kontraktet prolongerats att gälla ytterligare två år intill den 14 mars 1940.

Sedan domänstyrelsens lokalförvaltning förhandsvis yttrat sig angående egendomens framtida disposition, därvid försäljning av egendomen ifrågasatts på nyssberörda tidigare fastställda villkor, har domänstyrelsen den 3 januari 1935 förordnat om ny uppskattningsförrättning å egendomen. Dylik förrättning har hållits den 30 november 1939. I det vid uppskattningen upprättade protokollet har beträffande egendomens läge, arealer, byggnadsbestånd och dylikt lämnats enahanda uppgifter som i uppskattningsprotokollet för uppskattningsnämndens sammanträde den 19 november 1931. Egendomens taxeringsvärde utgör för närvarande 54,100 kronor jordbruksvärde; i angivna taxeringsvärde torde ingå värdet av ett flertal arrendatorn enskilt tillhöriga byggnader och anläggningar å egendomen. Å de delar av egendomen, som för närvarande äro upplåtna under arrende, tillkommer därjämte ett taxeringsvärde för skogsmark med växande skog av 3,900 kronor. Särskilt taxeringsvärde finnes åsatt de delar av egendomen, som förvaltas under domänverkets skogsförvaltning under benämningen kronoparken Kleven.

Uppskattningsnämnden har framhållit, att egendomen hävdats sällsynt väl och måste betraktas som länets mest välskötta. Beträffande det nuvarande kronan tillhöriga byggnadsbeståndet å egendomen har uppskattningsnämnden framhållit, att detsamma finge anses som i stort sett gott samt mycket väl underhållet, dock att ekonomibyggnaderna med hänsyn till den intensiva driften av jordbruket å egendomen finge anses otillräckliga. Under framhållande av att arrendatorn vid försäljningstillfället år 1933 med hänsyn till då rådande osäkra jordbruksförhållanden icke ansett sig vara i stånd att fullfölja köpet av huvudgårdsslotten å egendomen (lotterna A₁ och A₂) mot det fastställda saluvärdet av 47,200 kronor har uppskattningsnämnden vid ny saluvärdering av samma huvudgårdsslott, med hänsyn tagen till värdet av

arrendatorn tillhöriga byggnader och anläggningar å egendomen, åsatt lotten ett saluvärde av 50,000 kronor, därav för skogsmark med växande skog 17,200 kronor. Arrendevärdet för lotten har av uppskattningsnämnden, under förutsättning att inlösen till kronan av arrendatorn tillhöriga byggnader och anläggningar å egendomen icke komme till stånd, uppskattats till 1,400 kronor. Nämnden har föreslagit, att huvudgårdslotten försålles med hembuds rätt för arrendatorn.

Arrendatorn Pettersson har förklarat, att han önskade förvärva salulotten mot det föreslagna saluvärdet.

Domänstyrelsen har i likhet med uppskattningsnämnden ansett, att den av nämnden föreslagna salulotten, omfattande till egendomen hörande inägor jämte erforderlig skogstilldelning, borde försäljas till arrendatorn, vilken enligt gällande försäljningsbestämmelser vore hembudsberättigad vid försäljningen, samt framhållit, att i förhållande till den under år 1931 verkställda saluvärderingen av salulotten andra jämkningar icke av uppskattningsnämnden nu företagits, än att saluvärdet för tomt- och åkermark sänkts med 40 kronor per hektar från tillhoppa 34,021 kronor 50 öre till 32,182 kronor 50 öre, medan saluvärdet av skogsmark med växande skog höjts från 12,600 till 17,200 kronor. Den sålunda företagna värderingen kunde av styrelsen lämnas utan erinran. För genomförande av försäljningen syntes riksdagens medverkan vara erforderlig.

Departementschefen. Med biträdande av det nu framlagda försäljningsförslaget hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att, sedan från kronoegendomen $\frac{1}{2}$ mantal Kleven nr 1 i Bredviks socken av Skaraborgs län i anslutning till ett av distriktslantmätaren S. Lindström den 30 augusti 1930 upprättat styckningsförslag med tillhörande karta genom avstyckning frånskilts en med litt. A ($A_1 + A_2$) betecknad salulott om tillhoppa omkring 81.43 hektar, nämnda lott må mot ett saluvärde av 50,000 kronor försäljas enligt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. med hembuds rätt jämlikt 9 § första stycket i förordningen för egendomens arrendator, C. A. Pettersson, och med bemyndigande för domänstyrelsen att, därest genom avstyckningsförrättningen ändring i salulottens gränser och areal kommer till stånd, fastställa härav föranledd jämkning i saluvärdet för salulotten; skolande för försäljningen gälla följande villkor i övrigt, nämligen att salulotten försäljes i befintligt skick med tillträdes rätt den 14 mars 1941, att endast kronan tillhöriga, å salulotten befintliga byggnader och anläggningar ingå i försäljningen, att kronan och arrendatorn efter tillträdesdagen icke skola äga framställa ersättningsanspråk gentemot varandra på grund av det för egendomen gällande arrendeavtalet, dock med undantag för tilläventyrs oguldna arrendeavgälder och skatter, samt att kostnaderna för förenämnda avstyckning skola fördelas lika mellan kronan och köparen av salulotten.

23:o.

Led Arvid Ersgården nr 2 i Skaraborgs län.

Kronoegendomen $\frac{5}{8}$ mantal Led Arvid Ersgården 2¹ i Gösslunda socken av Skaraborgs län är utarrenderad för tiden till den 14 mars 1940 mot en årlig avgäld, som från och med den 14 mars 1934 utgår med dels 25 hektoliter spannmål, hälften råg och hälften korn, samt 102 kilogram smör att lösas med penningar efter senast för länet fastställda pris enligt litt. A i markgångstaxan, och dels därutöver 500 kronor.

Sedan domänstyrelsen med anledning av egendomens förestående arrendeledighet inhämtat yttranden från styrelsens lokalförvaltning angående egendomens framtida disposition, anmodade styrelsen den 5 november 1937 domänintendenten i länet att föranstalta om uppskattningsförrättning för framläggande av förslag till försäljning av egendomens inägojord med erforderlig skogstilldelning. Den 18 december 1939 har dylik förrättning i vederbörlig ordning hållits å egendomen. Av det därvid förda protokollet jämte övriga till ärendet hörande handlingar och två kartor, den ena upprättad år 1927 av distriktslantmätaren O. Söderpalm och den andra år 1939 av distriktslantmätaren E. Törnegren, inhämtas bland annat följande.

Egendomen, som är belägen 9 kilometer från Lidköping, har vid laga skifte år 1869 erhållit sina ågor förlagda i sex skiften. Till egendomen hör bland annat vattenområden i sjön Vänern samt andel i fisket däri. Egendomen har enligt beskrivningen till den av Söderpalm upprättade kartan, sedan lägenheterna Arvidstorp nr 1 (Led Arvid Ersgården 2²) och Hejderidaretorpet nr 1 (Led Arvid Ersgården 2³) fränsålts densamma, en areal av 58.837 hektar, varav 28.663 hektar tomt och åker, 29.870 hektar avrösningsjord samt 0.304 hektar impediment. Åkerjorden utgöres av lermylla å lerbotten av god beskaffenhet samt av madjord av medelgod beskaffenhet, vilken senare trots invallning är beroende av stark nederbörd. Skogsmarken är godartad. Av skogen, som ingår i arrendet, har arrendatorn erhållit utsynning av 20 kubikmeter fast mått årligen. Egendomen har icke del i allmänning eller därmed likställd samfällighet.

Kronan tillhöriga byggnader å egendomen behöva nybyggas och moderniseras för att kunna motsvara nutida anspråk. Ett antal hus och tillbyggnader jämte brunn och vattenledning tillhöra arrendatorn. Å egendomen finnas därjämte några mindre hus, som tillhört en tidigare arrendator av egendomen, men som, enär de icke bortförts från egendomen inom föreskriven tid, anses ha tillfallit kronan. Den elektriska anläggningen tillhör kronan. Egendomen, som är väl hävdad, är delaktig i »Sunnersbergs invallningsföretag av år 1929».

Taxeringsvärdet å egendomen är 40,100 kronor, varav 26,400 kronor utgöra jordbruksvärde, 1,500 kronor skogsmarksvärde och 12,200 kronor skogsvärde.

Vid en den 26 juni 1939 påbörjad och den 7 december samma år avslutad avstyckningsförrättning ha från egendomen avstyckats två ägolotter, nämligen lotten litt. A, bestående av skiftena litt. A 1 och A 2, samt lotten litt. B, vilka äro närmare angivna å den av Törnegren upprättade kartan. Fastställelse har ännu icke meddelats å avstyckningsförrättningen.

Uppskattningsnämnden har föreslagit försäljning av *dels* huvudgårdslotten, motsvarande egendomen med undantag av lotterna litt. A och litt. B, till egendomens nuvarande arrendator, Sven Nilsson, *dels ock* skiftet litt. A 1 av styckningslotten litt. A till innehavaren av skiftet, Oskar Redman, för sammanläggning med den honom tillhöriga lägenheten Olofstorp (Led Hans Larsgården 1¹²), enligt uppgift innehållande omkring 1.5 hektar åker.

Huvudgårdslotten har efter avstyckningarna en areal av omkring 38.8 hektar, varav 26.1 hektar utgöra åker och tomt, 2.3 hektar äng, 10.0 hektar avrösningsjord samt 0.4 hektar impediment. Nämnden har åsatt densamma ett saluvärde av 29,200 kronor — därav 8,700 kronor för skogsmark och växande skog enligt vederbörande jägmästares värdering samt 500 kronor för tomtvärde i skogsmarken — samt ett arrendevärde i nuvarande skick av 800 kronor.

Skiftet litt. A 1, som innehåller omkring 2.06 hektar, varav 0.32 hektar utgöra åker och 1.74 hektar avrösningsjord, har i enlighet med en av vederbörande jägmästare verkställd okuläruppskattning åsatts ett saluvärde av 440 kronor. Arrendevärdet har uppskattats till 15 kronor.

Skiftet litt. A 2 samt ägolotten litt. B vore avsedda att tills vidare bibehållas i kronans ägo.

Arrendatorn Nilsson, vilken arrenderat egendomen i sju år samt därunder förbättrat och väl brukat densamma, har skriftligen förklarat sig önska inköpa huvudgårdslotten för en köpeskillning av 29,200 kronor.

Redman, vilken en lång följd av år brukat skiftet litt. A 1, har skriftligen anhållit att få inköpa detsamma för den föreslagna köpeskillningen av 440 kronor.

I skrivelse den 8 februari 1940 har domänstyrelsen underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning och därvid anfört följande.

Domänstyrelsen biträder uppskattningsnämndens förslag om egendomens disposition. Ägolotten litt. B, vilken är bebyggd med ett flertal sommarvillor och sportstugor, bör tills vidare behållas i kronans ägo för att sedermera uppdelas i enlighet med blivande styckningsplan. Vidare bör skiftet litt. A 2 bibehållas i kronans ägo och lyda under domänverkets skogsförvaltning. Återstoden av egendomen bör försälas på sätt uppskattningsnämnden föreslagit. De åsatta saluvärdena kunna av styrelsen lämnas utan erinran. Då riksdagens medverkan torde vara erforderlig för försäljningen av huvudgårdslotten bör frågan om försäljningen av skiftet litt. A 1 lämpligen avgöras i samband därmed.

Departements-
chefen.

Mot ifrågavarande försäljningsförslag har jag intet att erinra. Vad särskilt gäller försäljningen av skiftet litt. A 1 av styckningslotten litt. A för sammanläggning med lägenheten Led Hans Larsgården 1¹², har domänstyrelsen under hand meddelat, att hinder för den ifrågasatta sammanläggningen enligt vad vederbörande förrättningslantmätare meddelat icke syntes föreligga.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att, sedan från kronoegendomen $\frac{5}{8}$ mantal Led Arvid Ersgården 2¹ i Gösslunda socken av Skaraborgs län såsom avstyckningar fastställts två med litt. A och B betecknade ägo-

lotter, av vilka förstnämnda lott består av två såsom litt. A 1 och litt. A 2 betecknade skiften, på sätt närmare framgår av en av distriktslantmätaren E. Törnegren år 1939 över lotterna upprättad karta, försäljning må ske av följande delar av egendomen, nämligen

dels huvudgårdsslotten med en areal av omkring 38.80 hektar — motsvarande egendomen med undantag av angivna styckningslotter — för 29,200 kronor till egendomens arrendator, Sven Nilsson,

dels ock skiftet litt. A 1 om 2.06 hektar av styckningslotten litt. A enligt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. för 440 kronor och med hembuds rätt jämlikt 11 § i förordningen för Oskar Redman för skiftets sammanläggning med lägenheten Led Hans Larsgården 1¹²;

skolande vid försäljningarna i övrigt iakttagas *beträffande huvudgårdsslotten*, att endast kronan tillhöriga hus och anläggningar ingå i försäljningen, att, därest arrendatorn Nilsson kommer att förvärva lotten, samtliga på arrendekontraktet grundade rättsanspråk mellan honom och kronan, med undantag av eventuella anspråk på oguldna arrendeavgälder och skatter, skola anses vara reglerade i och genom försäljningen, att, därest lotten kommer att förvärfvas av annan än Nilsson samt kronan nödgas till arrendatorn utgiva ersättning för av denne å egendomen utförda anläggningar samt verkställd höstplöjning, trädesberedning och sådd. lottens köpare skall vara pliktig gottgöra kronan, vad kronan i sådant hänseende utgivit, att köpare ansvarar för å egendomen för tiden efter tillträdesdagen belöpande annuiteter och övriga kostnader för egendomen berörande torrlägningsföretag, samt att bestämmelserna i förenämnda förordning den 6 juni 1929 skola i tillämpliga delar lända till efterrättelse, ävensom *beträffande huvudgårdsslotten och skiftet litt. A 1*, att desamma försäljas i befintligt skick med tillträdesrätt för köpare, räknat från den 14 mars 1940, samt att innehavare av över dem med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska ledningar förbehålles rätt att ha ledningarna kvarstående och nyttja desamma utan rätt för köpare till annan ersättning än av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation eller tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som förorsakas å kreatur.

24:o.

Odensberg nr 2 i Skaraborgs län.

Förra landsfiskalsbostället kronoegendomen $\frac{5}{16}$ mantal Odensberg nr 1 med $\frac{3}{16}$ mantal Kullen nr 1 i Edsvära socken av Skaraborgs län indrogs från och med den 14 mars 1934 till statsverket. I samband härmed lämnade domänstyrelsen vederbörande domänintendent ävensom hushållnings-sällskapet egnahemsnämnd tillfälle att inkomma med yttrande rörande egendomens framtida disposition. I avgivna yttranden förklarade domänintendenten och egnahemsnämnden, att egendomen syntes väl lämpa sig för uppdelning i tre salulotter för försäljning till innehavarna av respektive huvudgården, torpet Kullen och ett tomtområde.

Sedan härefter domänstyrelsen i skrivelse till vederbörande domänintendent den 17 februari 1934 förordnat om uppskattningsförrättning å egendomen, därvid förslag skulle framläggas till egendomens försäljning i anslutning till vad sålunda ifrågasatts, har uppskattningsförrättning å egendomen i vederbörlig ordning hållits den 19 september 1939. Av det vid förrättningen förda protokollet jämte övriga till ärendet hörande handlingar ävensom en av distriktslantmätaren T. Hjertquist år 1934 över egendomen upprättad karta inhämtas bland annat följande.

Fastigheterna Odensberg nr 1 och Kullen nr 1 ha numera sammanlagts till en fastighet, benämnd Odensberg nr 2. Egendomen är belägen cirka 25 kilometer från Skara och 9 kilometer från Stora Hovs järnvägsstation samt har enligt en av Hjertquist åren 1934 och 1935 upprättad beskrivning en areal av 76.77 hektar, därav 21.05 hektar åker, 12.02 hektar äng och 43.7 hektar avrösningsjord. Egendomens ägor äro förlagda i fem skiften, hemskiftet, torvmosseskiftena I och II, skiftet Gryten och allmänningsskiftet. Åkerjorden består av sandjord på grusbotten och mossjord samt är av svag beskaffenhet och belägen i mindre och oregelbundna figurer. Ängs- och betesmarken är beväxt med lövskog och buskar samt lämnar ett svagt bete. Skogsmarken är av medelgod beskaffenhet. Hävden är god.

Inlösen till kronan har skett av förre boställshavaren, landsfiskalen K. A. Friberg, tillhöriga byggnader å egendomen. Arrendatorn äger inga byggnader å densamma. Å ägofigurerna nr 174 och 175 å förenämnda av Hjertquist upprättade karta finnes en ensittarlägenhet, vilken intill helt nyligen innehafts av förre sergeanten K. Friberg och hans hustru; byggnaderna å lägenheten, boningshus och uthus i dåligt skick, ägas numera, sedan Friberg avlidit, av stärbhuset.

Det under egendomen lydande torpet Kullen, vilket tidigare innehafts av särskild innehavare, står för närvarande öde och brukas till huvudgården. Egendomen är icke elektrifierad. Odlingsslån besväras densamma.

Taxeringsvärdet utgör 25,700 kronor, därav 12,400 kronor jordbruksvärde och 13,300 kronor värde av skogsmark med växande skog.

Uppskattningsnämnden har i anslutning till de av domänstyrelsen lämnade försäljningsdirektiven föranstaltat om erforderliga avstyckningsförrättningar å egendomen. Enligt två särskilda av distriktslantmätaren Hjertquist samtidigt handlagda förrättningar ha från egendomen avstyckats tre med

litt. Aa, Ab och Ac betecknade lotter, vilka numera, sedan förrättningarna vederbörligen fastställts, i jordregistret finnas upptagna under fastighetsbeteckningarna respektive Odensberg 2², 2³ och 2⁴. Före avstyckningsförrättningarnas avslutande ha de verkställda styckningarna godkänts av domänstyrelsen. Styckningslotterna litt. Aa och Ab ävensom den samtidigt i avstyckningshandlingarna redovisade stamfastigheten, motsvarande lotten litt. A (A1 + A2 + A3 + A4) finnas angivna å en av Hjertquist år 1938 upprättad avstyckningskarta. Styckningslotten litt. Ac, omfattande skogsskiftet Gryten i dess helhet om 8.03 hektar, som avstyckats för att bibehållas under domänverkets skogsförvaltning, finnes närmare utmärkt å särskild av Hjertquist år 1938 upprättad avstyckningskarta.

Uppskattningsnämnden har ansett, att, då innehavaren av den för bostadsändamål avstyckade lotten litt. Ab, förre sergeanten K. Friberg, numera avlidit, och hans efterlämnade änka, som intagits på ålderdomshem, förklarat sig icke önska förvärva styckningslotten, denna bör disponeras till stamfastigheten. Uppskattningsnämnden har sålunda, då styckningslotten litt. Ac (Gryten) ansetts böra bibehållas i kronans ägo under domänverkets skogsförvaltning, föreslagit att återstoden av egendomen bör försäljas i två lotter, i uppskattningsprotokollet redovisade såsom salulotterna litt. A + Ab och litt. Aa. För underlättande av försäljningarna har i enlighet med direktiv, som lämnats av domänstyrelsen, före verkställande av saluvärderingarna mogen skog i lämplig omfattning uttagits å egendomen.

Salulotten litt. A + Ab omfattar stamfastigheten, Odensberg 2¹, jämte styckningslotten Odensberg 2³. Den har enligt avstyckningsbeskrivningen en areal av 49.264 hektar, därav 14.645 hektar åker, 7.273 hektar äng och betesmark samt 27.346 hektar avrösningsjord. Nämnden har åsatt lotten ett saluvärde av 23,600 kronor, därav för skogsmark med växande skog 13,900 kronor, samt ett arrendevärde av 450 kronor.

Salulotten litt. Aa motsvarar den under samma litterabeteckning avstyckade och för ägor tillhörande förra torpet Kullen utlagda ägolotten, jordregisterbetecknad Odensberg 2². Enligt avstyckningsbeskrivningen har salulotten en areal av 19.476 hektar, därav 6.405 hektar åker, 5.096 hektar äng och 7.975 hektar avrösningsjord. Lotten har av nämnden saluvärderats till 6,600 kronor, därav för skogsmark med växande skog 2,300 kronor. Arrendevärdet har beräknats till 150 kronor.

Nämnden har beträffande genomförandet av försäljningarna framhållit, att nuvarande arrendatorn, Anders Gustafsson, av kronan arrenderat egendomen sedan år 1934 samt att den direkta skötseln av det underlydande torpet Kullen, sedan förutvarande innehavaren avflyttat från egendomen, numera jämväl handhades av Gustafsson. Gustafsson, som hade stor familj — 9 hemmavarande barn, varav det äldsta 17 år gammalt — hade, bland annat för att kunna bereda arbete åt barnen i hemmet, hos uppskattningsnämnden anhållit att få inköpa bägge salulotterna. Nämnden har, under vitsordande av önskvärdheten att möjligheter skapades för den sparsamma och duktiga familjen att så vitt möjligt arbeta gemensamt, varmt tillstyrkt Gustafssons framställning. Gustafsson har i yttranden över saluvärderingarna den 5 september 1939 förklarat sig villig att erlægga de för en var av lotterna av uppskattningsnämnden föreslagna saluvärdena och har samtidigt hemställt att få erlægga köpeskillingarna för de båda salulotterna å s. k. egnehemsvillkor.

Vederbörande *jägmästare* har förklarat sig kunna lämna de verkställda skogsvärderingarna utan erinran.

Överjägmästaren har däremot i yttrande i ärendet framhållit, att saluvärdet för till salulotten litt. A + Ab hörande skog och skogsmark borde höjas till lägst 15,200 kronor.

I skrivelse den 6 februari 1940 har *domänstyrelsen* underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning samt därvid anfört följande.

Styrelsen biträder i anslutning till vad i ärendet förekommit uppskattningsnämndens förslag om försäljning av såväl salulotten litt. A + Ab som ock salulotten litt. Aa till egendomens nuvarande arrendator Anders Gustafsson. De av nämnden föreslagna saluvärdena för lotterna kunna av styrelsen lämnas utan erinran. För genomförande av försäljningarna i anslutning till bestämmelserna i 9 § i förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. läser riksdagens medverkan vara erforderlig.

Departements- Jag biträder ifrågavarande försäljningsförslag och hemställer alltså, att
chefen. Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kronoegendomen $\frac{1}{2}$ mantal Odenberg nr 2 (Odenberg 2¹) i Edsvära socken av Skaraborgs län jämte därifrån avstyckade områdena Odenberg 2² och 2³, vilka fastigheter äro närmare angivna å två av distriktslantmätaren T. Hjertquist år 1938 upprättade avstyckningskartor samt därå betecknade med respektive litt. A, Aa och Ab, må försäljas i två salulotter jämlikt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m., med hembuds rätt beträffande båda lotterna enligt 9 § i förordningen för egendomens arrendator Anders Gustafsson, nämligen dels *salulotten litt. A + Ab* (Odenberg 2¹ och Odenberg 2³) om tillhoppa 49.264 hektar mot ett saluvärde av 23,635 kronor, därav 35 kronor utgöra å lotten belöpande avstyckningskostnader, och dels *salulotten litt. Aa* (Odenberg 2²), benämnd Kullen, om 19.476 hektar mot ett saluvärde av 6,723 kronor, därav 123 kronor utgöra å lotten belöpande avstyckningskostnader; skolandet för försäljningarna gälla följande villkor i övrigt, nämligen *att* salulotterna försäljas i befintligt skick med tillträdes rätt för köpare räknat från den 14 mars 1940, *att* endast kronan tillhöriga byggnader och anläggningar ingå i försäljningarna, *att* kronan och arrendatorn efter tillträdesdagen icke skola äga framställa ersättningsanspråk gentemot varandra på grund av det gällande arrendekontraktet med undantag dock för eventuellt oguldna arrendeavgälder och skatter, *samt att* köparen av salulotten litt. A + Ab ansvarar för å egendomen för tiden efter tillträdesdagen belöpande utgifter för torrlägningsföretag.

25:o.

Orrevalla nr 1 i Skaraborgs län.

Den 13 juni 1930 förordnade Kungl. Maj:t med riksdagen (prop. nr 251 p. 23:o; jordbr. utsk. utl. nr 79; R. skr. nr 341), att, sedan kronoegendomen 1 mantal Orrevalla nr 1 i Lavads socken av Skaraborgs län blivit uppdelad i lotterna litt. A—G, lotterna litt. A—F skulie mot angivna saluvärden samt under vissa villkor i övrigt utbjudas till försäljning, lotterna litt. A—E med hembuds rätt vid försäljning för vissa angivna personer samt lotten litt. F enligt 13 § i förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. Sedan det visat sig omöjligt att genomföra de ifrågasatta försäljningarna, bemyndigade Kungl. Maj:t genom beslut den 14 augusti 1931 domänstyrelsen att föranstalta om utarrendering av lotterna litt. A—F under ytterligare tio år. I anslutning härtill är egendomen för närvarande utarrenderad till Sven Nilsson för tiden intill den 14 mars 1940 mot en arrendeavgift, som utgår med dels 68 hektoliter spannmål, $\frac{1}{3}$ råg och $\frac{2}{3}$ korn, och 303 kilogram smör att lösas med penningar efter senast för länet fastställda pris enligt litt. A i markegångstaxan, dels därutöver 1,250 kronor.

Sedan domänstyrelsen år 1935 lämnat lokalförvaltningen samt hushållnings-sällskapet egnahemsnämnd tillfälle inkomma med förslag till egendomens framtida disposition, uttalade sig såväl domänintendenten och överjägmästaren som egnahemsnämnden för en styckning och försäljning av egendomen i anslutning till den tidigare härför uppgjorda planen. Den 29 november 1935 förordnade domänstyrelsen om ny uppskattningsförrättning å egendomen, som därefter förrättats den 7 augusti 1939. Vidare har enligt en av distriktslantmätaren E. Törnegrén år 1938 handlagd förrättning från egendomen avstyckats fem med litt. B—F betecknade lotter, vilka numera, sedan avstyckningarna fastställts, införts i jordregistret under beteckningarna Orrevalla 1²—1⁶. Av det över uppskattningsförrättningen upprättade protokollet jämte övriga till ärendet hörande handlingar inhämtas följande.

Ifrågavarande kronoegendom, som är belägen cirka 22 kilometer från Lidköping och 3 kilometer från Tådene järnvägsstation, innehåller i areal 231.555 hektar, varav 133.474 hektar tomt och åker, 8.053 hektar äng, 84.535 hektar skogsmark och 5.493 hektar impediment.

Egendomens åkerjord består av lera och lermylla samt cirka 5 hektar sandjord, allt av medelgod beskaffenhet och i sin helhet odränerad. Ängs- och betesmarken består av bäckstränder, gärdesbackar, renar m. m., varav bäckstränderna lämna ett medelgott bete. Dikningsförhållandena äro otillfredsställande, då den genom egendomen rinnande bäcken vid stark nederbörd svämmar över.

Jämlikt resolution den 7 oktober 1921 har vattenfallsstyrelsen medgivits rätt att hava elektriska ledningar framdragna över egendomen.

Enligt det för egendomen gällande arrendekontraktet finnas särskilda bestämmelser meddelade rörande innehavet av de under egendomen lydande torpen Rödjorna, Myggebo och Slätten, bebyggda med i huvudsak kronans hus.

Därjämte brukas under egendomen en lägenhet Kvarnbotten med arrendatorn tillhöriga åbyggnader.

Egendomens taxeringsvärde utgör 134,600 kronor, därav 106,800 kronor jordbruksvärde och 27,800 kronor värdet av skogsmark med växande skog.

Uppskattningsnämnden anser, att av egendomen bör försäljas dels huvudgårdslotten (litt. A), dels de genom avstyckning bildade lotterna litt. B—E. Återstoden av egendomen eller lotten litt. F, innehållande skogsmark, anses böra bibehållas i kronans ägo under domänverkets skogsförvaltning. Uppskattningsnämnden framhåller, att saluvärderingarna av styckningslotterna verkställt under förutsättning att före genomförandet av försäljningarna inlösen till kronan komme till stånd av vissa arrendatorn av kronoegendomen enskilt tillhöriga byggnader å de mindre styckningslotterna.

Salulotten litt. A (huvudgården). Areal 137.2250 hektar, därav 97.5970 hektar tomt och åker, 6.4785 hektar äng och 33.1495 hektar avrösningsjord. Lotten saluvärderas av nämnden till 87,000 kronor, varav för skogsmark med växande skog beräknats 17,700 kronor. Arrendevärde 1,800 kronor. Nämnden framhåller, att nuvarande arrendatorn Sven Nilsson arrenderat egendomen i åtta år efter fadern och dennes stärbhus, vilka brukat den sedan år 1864. Nilsson har förklarat sig villig förvärva salulotten mot det föreslagna saluvärdet; detta anbud tillstyrkes av nämnden.

Salulotten litt. B, motsvarande den av ägor tillhörande torpet Rödjorna bildade lägenheten Orrevalla 1², innehåller en areal av 4.5100 hektar, därav 2.5400 hektar åker, 0.1465 hektar äng och 1.8235 hektar avrösningsjord. Lotten saluvärderas av nämnden till 4,750 kronor, varav för skogsmark med växande skog beräknats 950 kronor. Arrendevärde 200 kronor. Lotten brukas sedan 2 år tillbaka av Karl Sjöstedt, vilken tidigare under 8 år haft anställning som arbetare vid huvudgården. Sjöstedt har anhållit att få inköpa lotten mot det föreslagna saluvärdet, vilken ansökan tillstyrkes av nämnden. Under hand har domänintendenten framhållit, att lotten med dess utmärkta belägenhet invid vägskalet för vägarna från Lidköping till Tranum och Grästorp betraktas såsom ett typiskt arbetarsmåbruk.

Salulotten litt. C, motsvarande lägenheten Orrevalla 1³, benämnd Kvarnbotten, har en areal av 17.5800 hektar, därav 10.6420 hektar tomt och åker, 0.0780 hektar äng och 6.8600 hektar avrösningsjord. Nämnden saluvärderar lotten till 10,000 kronor, varav för skogsmark med växande skog beräknats 2,700 kronor. Arrendevärde 400 kronor. Nuvarande innehavaren av torplägenheten Kvarnbotten, Edvin Karlsson, har meddelat sig icke vara spekulant å lotten. Arrendatorn av huvudgården Sven Nilsson har emellertid anhållit att få inköpa lotten till det föreslagna saluvärdet för att där uppföra en bostad för sin ålderdom. Denna ansökning tillstyrkes av uppskattningsnämnden.

Salulotten litt. D, motsvarande lägenheten Orrevalla 1⁴ med ägor tillhörande bland annat torpet Myggebo, innehåller i areal 22.8200 hektar, därav 15.2350 hektar tomt och åker, 0.1350 hektar äng och 7.4500 hektar avrösningsjord. Lottens saluvärde beräknas av nämnden till 12,000 kronor, därav för skogsmark med växande skog upptagits 2,900 kronor. Arrendevärde 400 kronor. Å salulotten, som på grund av sitt dåliga husbestånd sista året stått obebodd, har ingen köpare anmält sig. Nämnden föreslår, att lotten utbjudes till försäljning.

Salulotten litt. E, motsvarande lägenheten Orrevalla 1⁵, omfattar för torpet Slätten utlagda ägor. Areal 17.8500 hektar, därav 7.4600 hektar tomt och åker, 1.2150 hektar äng och 9.1750 hektar avrösningsjord. Lotten saluvärderas till 11,400 kronor, därav för skogsmark med växande skog beräknats 6,400 kronor. Arrendevärde 250 kronor. Nuvarande innehavaren av torpet Slätten,

Gustav Andersson, vilken brukat torpet i 24 år, har gjort framställning om tillstånd att inköpa salulotten. För möjliggörande härav har han emellertid hemställt, att 200 kubikmeter skog från lottens skogsmark omedelbart måtte få utstämplas och försäljas samt att inflytande försäljningssumma måtte få avräknas å köpeskillingen. Uppskattningsnämnden framhåller, att jämväl efter ett dylikt skogsuttag tillräckligt med skog torde återstå för salulottens behov, samt tillstyrker framställningen.

Med skrivelse den 27 februari 1940, har *domänstyrelsen* underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning och därvid för egen del anfört följande.

Domänstyrelsen biträder uppskattningsnämndens förslag till disposition av egendomen. För genomförande av försäljningsförslaget, som synes bära avgöras i ett sammanhang, läser riksdagens medverkan vara erforderlig. I avslutning till den av innehavaren av torpet Slätten, Gustav Andersson, gjorda framställningen om uttag av 200 kubikmeter rotstående skog från salulotten litt. E kan styrelsen vitsorda, att ett dylikt skogsuttag, som lämpligen bör ske genom styrelsen, kan äga rum utan olägenhet för salulottens fortsatta brukande. Styrelsen har med anledning härav uppdragit åt jägmästaren att föranstalta om utstämpling och försäljning av 200 kubikmeter skog från salulotten; och synes domänstyrelsen bära bemyndigas att vidtaga den jämkning i det av uppskattningsnämnden för salulotten i fråga beräknade saluvärdet, som må anses motiverad på grund av att sagda virkesparti icke skall ingå i försäljningen av salulotten.

Jag har icke något att erinra mot bifall till det av domänstyrelsen fram- *Departements-*
lagda förslaget till disposition av ifrågavarande kronoegendom och hemstäl- *chefen.*
ler alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att av kronoegendomen 1 mantal Orrevalla nr 1 i Lavads socken av Skaraborgs län, följande lotter må försäljas jämlikt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m., nämligen

lotten litt. A (huvudgården) om 137.225 hektar mot ett saluvärde av 87,000 kronor samt *lotten litt. C (Orrevalla 1³)* mot ett saluvärde av 10,111 kronor, därav 111 kronor utgöra å lotten belöpande avstyckningskostnader, med hembuds rätt beträffande båda lotterna enligt 9 § i förordningen för egendomens arrendator, Sven Nilsson,

lotten litt. B (Orrevalla 1²) mot ett saluvärde av 4,785 kronor, därav 35 kronor utgöra å lotten belöpande avstyckningskostnader, med hembuds rätt enligt 9 § i förordningen för Karl Sjöstedt,

lotten litt. D (Orrevalla 1⁴), mot ett saluvärde av 12,144 kronor, därav 144 kronor utgöra å lotten belöpande avstyckningskostnader, genom utbud under hand enligt 13 § i förordningen,

lotten litt. E (Orrevalla 1⁵), mot ett saluvärde av 11,512 kronor, därav 112 kronor utgöra å lotten belöpande avstyckningskostnader, med hembuds rätt enligt 9 § i förordningen för

Gustav Andersson, med bemyndigande för domänstyrelsen att, sedan försäljningsvärdet för ett från försäljning av lotten undantaget virkesparti om 200 kubikmeter bestämts, fastställa den jämkning i det för lotten bestämda saluvärdet, som må finnas påkallad;

skolande för försäljningarna i övrigt gälla, att lotterna försäljas i befintligt skick med tillträdesrätt för köpare å dag, som domänstyrelsen bestämmer, att endast kronan tillhöriga byggnader och anläggningar ingå i försäljningarna, dock att vid försäljningarna av lotterna litt. B—E ingå vissa till inlösen av kronan avsedda byggnader i enlighet med en med arrendatorn Nilsson den 18 januari 1940 träffad uppgörelse, att efter försäljningen av lotten litt. A varken kronan eller arrendatorn efter tillträdesdagen skall äga framställa ersättningsanspråk gentemot varandra på grund av det för egendomen gällande arrendekontraktet med undantag dock för tilläventyrs oguldna arrendeavgifter och skatter, att därest kronan nödgas till egendomens arrendator utgiva ersättning för av denne å lotterna litt. B—E eventuellt verkställd höstplöjning m. m., köparna av nämnda lotter ha att ersätta kronan vad kronan i angivna hänseende erlagt, att vid försäljning av salulotten litt. E icke ingår ett å lotten utstämplat och till försäljning avsett virkesparti om 200 kubikmeter, att köparen till nämnda virkesparti förbehålles rätt att avverka och avforsla detsamma från egendomen inom av domänstyrelsen föreskriven tid, att köpare av lotterna i den mån de därav beröras, medgiva vattenfallsstyrelsen för Kungl. Maj:t och kronan såsom ägare av en strömfallsfastighet i Trollhättans stad rätt att dels kostnadsfritt för all framtid bibehålla en över den försålda fastigheten framdragen högspänningsledning, dels borttaga för ledningen hinderliga och för dess säkerhet farliga träd och buskar med skyldighet för vattenfallsstyrelsen att ersätta därvid uppkommande skada och intrång, dels ock för styrelsens personal att erhålla obehindrat tillträde till den försålda fastigheten för ledningens tillsyn och underhåll samt reparation av densamma, därvid möjligen uppkommande skada skall av styrelsen ersättas; skolande i fråga om sagda rättigheter vidare gälla, att de träd och buskar, som fällas för ledningens bibehållande, skola tillhöra ägaren till respektive fastighet och av denne tillvaratagas, att till säkerhet för nämnda upplåtelse in-teckning må meddelas i de försålda fastigheterna, och att, innan sådan in-teckning meddelats, ägaren av försåld fastighet skall vara skyldig att vid överlåtelse av fastigheten eller del därav göra förbehåll om beståndet härav och förbinda ny ägare att vid överlåtelse göra enahanda förbehåll.

26:o.

Kronparken Garphyttan i Örebro län.

Sedan fråga uppkommit om försäljning av arrendelägenheten Södra Ånnaboda och förra kronojägarebostället Södra Ånnaboda under kronparken Garphyttan i Tysslinge socken av Örebro län, har på domänstyrelsens föranstaltande uppskattningsförrättning hållits den 13 juni 1939. Av det vid förrättningen förda protokollet jämte övriga till ärendet hörande handlingar och två av distriktslantmätaren A. Torvald åren 1936—1939 och 1938—1939 upprättade kartor inhämtas i huvudsak följande.

Lägenheterna, som bilda ett sammanhängande område, äro belägna i Kilsbergen, 23 kilometer från Örebro, 8 kilometer från Latorps järnvägsstation och 3.5 kilometer från allmän väg. Utfartsväg finnes.

Lägenheterna ha numera avstyckats. De ha i jordregistret betecknats Ånnaboda 2² (förra kronojägarebostället Södra Ånnaboda) och Ånnaboda 2³ (arrendelägenheten Södra Ånnaboda).

Arealerna omfatta:

Lägenhet	Åker m. m. hektar	Äng hektar	Skogsmark hektar	Impediment hektar	Summa areal hektar
2 ²	1,175	—	4,851	0,414	6,440
2 ³	13,529	1,246	23,449	3,224	41,448
Summa	14,704	1,246	28,300	3,638	47,888

Virkesförråd, saluvärden och arrendevärden ha uppskattats till:

Lägenhet	Virkesförråd m ³	Saluvärde kr.	Härav förskot- terad kostnad för avstyckning kr.	Arrendevärde kr.
2 ²	312	8,000	77.50	300
2 ³	1,677	15,500	389.72	450
Summa	1,989	23,500	467.22	750

Å lägenheterna finnas kronan tillhöriga byggnader, vilka äro för respektive lägenheters behov tillräckliga.

Arrendelägenheten Södra Ånnaboda är för tiden till den 14 mars 1940 utarrenderad till Edvin Gustavsson mot en årlig avgift av 425 kronor. Arrendet omfattar huvudsakliga delen av den lotterna tillagda inägojorden. Gustavsson har innehaft arrendet sedan år 1936.

Den å förra kronojägarebostället Södra Ånnaboda belägna manbyggnaden är enligt kontrakt den 31 december 1938 för en tid av ett år från den 1 januari 1939 till den 1 januari 1940 uthyrd till Skidfrämjandets lokalkommitté i Örebro mot en hyresavgift av 300 kronor med bestämmelse, att kontraktet förlänges med tre månader i sänder, därest ej uppsägning sker inom tre månader före hyrestidens utgång.

Skidfrämjandets lokalkommitté i Örebro, en underavdelning av Föreningen för Skidlöpnings Främjande i Sverige, har i skrivelse till domänstyrelsen den 12 januari 1938 anmält sig som spekulant å förra kronojägarebostället Södra Ånnaboda under framhållande att terrängen i Kilsbergen vore lämplig för skidutflykter, att kommittén för anordnande av sådana utflykter vore i behov av en fast replipunkt samt att högplatån vid Södra Ånnaboda skulle erbjuda en idealisk lösning av frågan. Kommittén har sedermera anhållit att få förvärva jämväl arrendelägenheten Södra Ånnaboda. Med hänsyn till att skolbarn beräknades komma att i stor utsträckning använda den tilltänkta sportplatsen skulle det vara av stort värde för föreningen att få disponera även de i sluttning liggande inägorna å sistnämnda lägenhet.

Uppskattningsnämnden har anfört, att lägenheten Ånnaboda 2³ kunde anses lämplig att bilda en jordbruksegnahemslägenhet. Emellertid ville nämnden med hänsyn till den gagneliga verksamhet Skidfrämjandets lokalkommitté i Örebro utövade för stadens befolkning och då nuvarande arrendatorn av lägenheten, vilken skött lägenheten på ett mindre tillfredsställande sätt, icke kunde anses berättigad till hembud därå, föreslå att lägenheten försåldes till nämnda lokalkommitté. Även lägenheten Ånnaboda 2² borde försäljas till lokalkommittén. Den sammanlagda köpeskillingen borde utgöra 23,500 kronor och tillträdet av lägenheten ske den 14 mars 1940. Anledning föreläge icke att vid försäljningen föreskriva särskilda villkor angående lägenheternas användning samt återköpsrätt.

Skidfrämjandets lokalkommitté i Örebro har förklarat sig villig att inköpa lägenheterna på föreslagna villkor.

Vederbörande *jägmästare* och *överjägmästare* ha tillstyrkt försäljningsförslaget.

Med skrivelse den 15 november 1939 har *domänstyrelsen* underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning och därvid anfört att styrelsen för egen del icke hade något annat att erinra mot uppskattningsnämndens förslag än att lägenheterna borde försäljas såsom en lott med ett saluvärde av 23,500 kronor samt att ärendet icke torde kunna avgöras utan riksdagens medverkan.

Härefter har *kronoarrendatorn Edvin Gustavsson, S. Ånnaboda*, i en till jordbruksdepartementet ställd skrift den 29 november 1939 hemställt om företagande av ytterligare utredning i ämnet, innan försäljningsärendet genom proposition framlades för riksdagen. Gustavsson har därvid anfört i huvudsak följande:

År 1936 hade Gustavsson arrenderat lägenheten Södra Ånnaboda för en tid av tre år till den 14 mars 1939, då lägenheten skulle försäljas. Vid avtalets ingående hade han erhållit löfte att i första hand bli hembjuden att köpa den. Vid arrendeavtalets förlängning den 14 mars 1939 hade han tillfrågats om han fortfarande vore spekulant, vilket han bejakat för det fall att priset på lägenheten bleve rimligt. Han hade nu erhållit en direkt uppmaning att avflytta och stode inför utsikten att bli ställd på bar backe med hela sin familj (hustru, föräldrar och fem minderåriga barn), oaktat han innehade tillräckligt med djur och inventarier för egendomens bruk. Ifrågasvarande lägenhet, som vid Gustavssons tillträde varit synnerligen dåligt hävdad, hade av honom upparbetats, så att den nu lämnade minst 75 procent bättre skörd än tidigare. Vid utförandet av reparationsarbeten å lägenheten hade han med tanke på framtida nytta genom arbete och kontanta utlägg bidragit med lågt räknat 300 kronor. Gustavsson kunde icke tänka sig, att den största, bärkraftigaste och enda stenfria egendomen i hela bevaknings-

trakten skulle utläggas på föreslaget sätt, då det funnes andra ställen i närheten, som bättre lämpade sig för sportändamål. Om vid den föreslagna affären förbehåll gjordes, att jordbruket ej finge läggas ned och Gustavsson fortfarande finge kvarsitta som arrendator på oförändrade eller rimliga arrendevillkor, hade han ej velat framställa någon anmärkning, enär sporten mycket väl kunde förenas med jordbruket, om ömsesidig hänsyn toges. Hade Gustavsson av domänverket erbjudits annat jordbruk, skulle han ej heller haft skäl till anmärkning. På grund av sin ekonomiska ställning skulle det erbjudas svårigheter för honom att inköpa lägenheten till det pris som uppgivits för honom. Att märka vore att han till alla delar fullgjort sina förpliktelser till domänverket enligt gällande arrendekontrakt, vilket med syn när som helst kunde med lätthet bevisas.

I anledning härav har *domänstyrelsen* — med överlämnande av yttranden av vederbörande jägmästare och överjägmästare samt ordföranden i Skidfrämjandets lokalkommitté i Örebro — den 11 januari 1940 avgivit förnyat utlåtande i ärendet.

Jägmästaren har föreslagit, att intet avseende måtte fästas vid Gustavssons skrift samt vidare anfört följande. Ifrågavarande lägenhet utarrenderades till Gustavsson från den 14 mars 1936 för endast 3 år med anledning av att den skulle bli föremål för avstyckning och försäljning. För Gustavsson klagjordes redan då att han ej vid försäljningen kunde få någon hembuds rätt eller förhandsrätt till köp. Då avstyckningen ej blev färdig så att försäljning kunde ske från den 14 mars 1939, förlängdes Gustavssons kontrakt på 1 år till den 14 mars 1940, detta dock efter stor tvekan från revirförvaltningens sida, enär Gustavsson ej fullgjort sina arrendebetalingar enligt kontraktet. Av arrendeavgiften för tiden 14 mars 1938—14 mars 1939, som förföll till betalning den 15 mars 1938, betalades sista delen, 200 kronor, så sent som 17 mars 1939, och först därefter blev kontraktet förlängt.

Gustavsson har haft mycket god tid att förbereda sin avflyttning från lägenheten. Dels har han redan från tillträdet av arrendet haft klart för sig, att det endast gällde några få år, dels har förvaltaren i hans ännu pågående konkurs i skrivelse den 29 juli 1939 uppsagt arrendekontraktet från den 14 mars 1940, dels har Gustavsson i skrivelse den 20 november 1939 erhållit meddelande, att lägenheten sannolikt komme att försälas från den 14 mars 1940 och att Gustavsson därför borde göra sig beredd att avflytta från lägenheten vid nämnda tidpunkt.

För de reparationer, som Gustavsson utfört å lägenheten, har han erhållit full ersättning.

Då skidfrämjandet under föregående vinter förhyrde och som raststuga öppnade f. kronojägarbostaden Ännaboda, som ligger i rå med den av Gustavsson arrenderade lägenheten, förbjöd han de skidåkare, som i rätt stora skaror drogos däråt, att åka å de av honom disponerade ägorna.

Det har framgått av yttranden från Gustavsson i denna sak, att hans avsikt är att söka fördröja försäljningen ännu ett år. Gustavsson har, om han skulle få ännu ett års förlängning, arrenderat lägenheten i 5 år, och han tror sig då kunna få hembuds rätt och därigenom lättare kunna få inköpa egendomen. Hans avsikt torde vara att sedan i så stor utsträckning som möjligt avstycka och fränsälja småtomter till sportstugor.

Överjägmästaren har, under framhållande att Gustavsson vore olämplig såsom arrendator, avstyrkt dennes framställning.

Ordföranden i skidfrämjandets lokalkommitté i Örebro, G. Strandell har anfört följande. Under nuvarande omständigheter är det kommitténs av-

sikt att fortsätta brukandet av i varje fall viss del av jorden genom utarrendering åt grannar eller på annat sätt, som kan befinnas lämpligt. Den till arrendelägenheten hörande mangårdsbyggnaden ämnar kommittén ta i anspråk för sin verksamhet. När projektet om en större anläggning av friluftsgårds karaktär kan komma till utförande torde en stor del av åkerarealen behöva förvandlas till ängsmark för att kunna begagnas till lek- och övningsplatser. I detta sammanhang må påpekas, att skidfrämjandet driver sin verksamhet året runt med en sund utveckling av friluftslivet som riktlinjen för sitt arbete.

Domänstyrelsen har hemställt, att Gustavssons framställning icke måtte föranleda någon åtgärd.

I skrivelse till jordbruksdepartementet den 20 februari 1940 har vederbörande *jägmästare* meddelat, att arrendatorn Gustavsson, som förvärvat fastighet å annan ort, inom kort komme att avflytta från Ånnaboda.

*Departements-
chefen.*

Med hänsyn till vad i ärendet förekommit anser jag mig böra biträda det av domänstyrelsen framlagda försäljningsförslaget, innebärande att de båda lägenheterna Ånnaboda 2² och 2³ försäljas till Skidfrämjandets lokalkommitté i Örebro för en sammanlagd köpeskillning av 23,500 kronor.

Jag förutsätter, att de ersättningsanspråk på grund av utförda förbättringsarbeten, som av nuvarande arrendatorn till arrendelotten Södra Ånnaboda Edvin Gustavsson må framställas mot Kungl. Maj:t och kronan, bli va vederbörligen beaktade i samband med avträddandet av arrendelotten. Vid bifall till försäljningsförslaget torde lokalkommittén ha att i vanlig ordning söka tillstånd till förvärv av ifrågakomna fastigheter.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva

att av kronoparken Garphyttan i Tysslinge socken av Örebro län lägenheterna Ånnaboda 2² (förra kronojägarebostället Södra Ånnaboda) och Ånnaboda 2³ (arrendelägenheten Södra Ånnaboda) må såsom en lott försäljas till Skidfrämjandets lokalkommitté i Örebro för en köpeskillning av 23,500 kronor och med tillträdesrätt för köparen räknat från den 14 mars 1940 samt under villkor i övrigt, att köpeskillingen erlägges kontant till länsstyrelsen i länet, som har att utfärda köpebrev å lotten, att lotten överlåtes i det skick, vari den vid tillträdet befinnes, att i köpet ingå endast kronan tillhöriga, å lotten befintliga byggnader och anläggningar, att kommittén svarar för alla å lotten efter tillträdesdagen belöpande onera och utskylder, samt att kommittén ensam vidkännes kostnad för lagfart å fånget och andra med köpet förenade utgifter.

27:o.

Kronoparken Karlsdal i Örebro län.

Enligt beslut av Karlskoga kyrkofullmäktige anhöll Karlskoga kyrkoråd i skrivelse till domänstyrelsen den 10 november 1939, att Karlsdals kapell jämte omkringliggande område av kronoparken Karlsdal i numera Karlskoga stad av Örebro län måtte avgiftsfritt överlätas till Karlskoga församling. Med anledning härav har på domänstyrelsens föranstaltande extra jägmästaren F. Carlbom verkställt utredning rörande villkoren för eventuell överlåtelse till församlingen av berörda kapell m. m. Av de till ärendet hörande handlingarna samt en av Carlbom år 1939 upprättad karta inhämtas följande.

Överlåtelse till församlingen har ifrågasatts beträffande ett å kartan med A—B—C—D—A utmärkt område, vilket är beläget 18 kilometer från Karlskoga järnvägsstation och 0.3 kilometer från allmän väg samt har en areal av omkring 0.41 hektar, varav 0.34 hektar kyrkogård (ägofigur 1), 0.007 hektar tomt (ägofigur 2) och 0.063 hektar skogsmark (ägofigur 3). Den å ägofigur 1, som begränsas av en 3 meter hög granhäck, befintliga kapellbyggnaden tillhör kronan; byggnaden, som sannolikt uppförts i mitten av 1800-talet, är av trä på stensockel, reveterad och i medelgott skick. Den del av området, som motsvarar ägofigur nr 2 enligt kartan, ingår i hyreslägenheten Montörsbostaden, som upplåtits tillsvidare enligt muntligt avtal. Å ägofigur 3 finnes omkring 3 kubikmeter skog. Området tillhör fastigheten Karlsdal 1¹, som av kronan förvärvats i samband med år 1934 verkställt inköp av det s. k. Karlsdalskomplexet. Kapellbyggnaden och kyrkogårdsområdet ha såväl före som efter kronans förvärv av ifrågavarande komplex avgiftsfritt disponerats av Karlskoga församling.

Förrättningsmannen har uppskattat områdets värde till 6,230 kronor, varav 1,230 kronor belöpa å marken och 5,000 kronor å kapellbyggnaden. Förrättningsmannen har emellertid framhållit, att byggnaden syntes sakna egentligt försäljningsvärde. Förrättningsmannen har tillstyrkt, att området och kapellbyggnaden måtte avgiftsfritt överlätas å församlingen, att tillträdas den 1 juli 1941, samt föreslagit vissa villkor i övrigt för överlåtelsen.

Vederbörande jägmästare och överjägmästare ha tillstyrkt kyrkorådets framställning.

Överlantmätaren har meddelat, att hinder ej syntes möta mot områdets avstyckning.

Församlingen har förklarat sig villig att bekosta ifrågavarande avstyckning.

I skrivelse den 13 februari 1940 har domänstyrelsen underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning samt därvid anfört, att styrelsen för egen del icke hade något annat att erinra mot förrättningsmannens förslag än att området borde tillträdas vid överlåtelsehandlingens upprättande. Ärendet syntes icke kunna avgöras utan riksdagens medverkan.

Det synes även mig lämpligt, att äganderätten till ifrågavarande kapell med tillhörande markområde överlätas till Karlskoga församling. Mot do-

Departements-
chefen.

mänstyrelsens förslag, att överlåtelsen skall ske utan vederlag för kronan, har jag icke något att erinra. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att av fastigheten Karlsdal 1¹ under kronoparken Karlsdal i Karlskoga stad av Örebro län ett å en av extra jägmästaren F. Carlbom år 1939 upprättad karta med A—B—C—D—A betecknat område om omkring 0.41 hektar må jämte å området befintlig kapellbyggnad genom domänstyrelsens försorg avgiftsfritt överlätas till Karlskoga församling under villkor, att området och kapellbyggnaden tillträdas i befintligt skick vid överlåtelsehandlingens upprättande, att församlingen är skyldig att dels ombesörja och ensam bekosta avstyckning av området samt den hägnad i rågången mot angränsande kronopark, som vederbörande jägmästare kan finna erforderlig, dels ock tåla de mindre jämkningar beträffande områdets areal, gränser och eljest, vilka kunna komma att bestämmas vid nämnda avstyckning, att vid avstyckningen området tillförsäkras rätt till nödig utfartsväg fram till allmän väg samt att församlingen svarar för å området efter tillträdesdagen belöpande skatter och onera.

28:o.

Ybby nr 1 i Örebro län.

Kronoegendomen 1 mantal Ybby nr 1 litt. A i Viby socken av Örebro län har genom domänstyrelsens den 5 augusti 1927 upprättade kontrakt varit utarrenderad för tiden 14 mars 1928—14 mars 1938 mot en årlig avgäld, utgående med dels 12 hektoliter vete, 31 hektoliter havre och 147 kilogram smör att lösas med penningar enligt senast för länet fastställda markegångstaxa litt. A och dels 850 kronor. Sedermera har egendomen mot samma avgäld utarrenderats till den 14 mars 1940.

Uppskattningsförrättning har hållits å egendomen under år 1938. Av det vid förrättningen förda protokollet jämte övriga till ärendet hörande handlingar samt en av förste lantmätaren O. Tengvall vid laga skifte år 1889 upprättad karta över inägora till 2 mantal Ybby inhämtas i huvudsak följande.

Egendomen, som är belägen 6 kilometer från Vretstorps och 3 kilometer från Östansjö järnvägsstation, har en areal av 110.5260 hektar, därav 30.4310 hektar åker och tomt, 1.0960 hektar äng, 3.7290 hektar odlingsmark, 75.2340 hektar skogsmark och 0.0360 hektar impediment. Åkerjorden består av godartad lermylla, sandmylla och sandjord. Ängen utgöres av bäckdalar samt ängsbackar i åkern. Betesmarken är delvis skogbevuxen men av god beskaffenhet. Skogsmarken, av vilken rätteligen ej mindre än 26.27 hektar böra redovisas såsom impediment, är god. Egendomen har del i Grimstens häradsallmanning. Å egendomen finnas två torp, Yberget och Klintorn,

vilka numera brukas under huvudgården; å torpen befintliga boningshus användas såsom arbetarbostäder. Egendomen är taxeringsvärderad till 38,400 kronor, därav 28,300 kronor för jordbruk och 10,100 kronor för skog och skogsmark.

Byggnaderna å egendomen äro väl underhållna och i gott eller medelgott skick. Byggnadsbeståndet är emellertid delvis otillräckligt. Sålunda äro de å förutvarande torpet Yberget befintliga uthusen förstörda genom brand och behöva vid fortsatt utarrendering av egendomen nybyggas. Egendomens arbetarbostäder äro trånga och gammalmodiga samt behöva grundligt justeras och utvidgas. Vidare erfordras ökat utrymme i egendomens ladugård, vilket kan åstadkommas genom ominredning av det med ladugården sammanbyggda häststallet; i så fall påkallas nybyggnad av stall. Därjämte farvas gödselstad med urinbrunn. Slutligen erfordras anläggande av vatten- och avloppsledningar till egendomens manbyggnad och arbetarbostäder ävensom av brunn för dricksvatten.

Uppskattningsnämnden har med hänsyn till den jämförelsevis betydande byggnadskostnaden, vilken nämnden beräknat till sammanlagt 15,500 kronor — för kostnadens bestridande funnos visserligen tillgängliga brandstodsmedel å 2,000 kronor — föreslagit försäljning av egendomen. Denna har av nämnden saluvärderats till 58,927 kronor, vilket belopp innefattar det av vederbörande revirförvaltare uppskattade värdet av skog och skogsmark, 24,200 kronor, ävensom kapitalvärdet av egendomens andel i häradsallmänning, beräknat till 6,500 kronor. Egendomen borde till angivna saluvärde, avrundat uppåt till 59,000 kronor, hembjudas nuvarande arrendatorn, Levi Larsson, som innehaft egendomen sedan år 1922 och skött densamma på ett tillfredsställande sätt. Härvid skulle egendomen överlåtas i befintligt skick och utan avträdesyn. Särskilda villkor för egendomens användning eller om återköpsrätt syntes icke nödvändiga; skulle sådana villkor likväl anses böra uppställas, borde saluvärdet nedsättas med tio procent.

Arrendatorn Larsson har förklarat sig villig att förvärva egendomen mot det föreslagna saluvärdet av 59,000 kronor.

I skrivelse den 27 januari 1940 har *domänstyrelsen* underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning samt därvid anfört, att styrelsen delade nämndens uppfattning, att det för statsverket vore förmånligast att få egendomen försåld, men att styrelsen icke funnit sig kunna godkänna det av uppskattningsnämnden föreslagna saluvärdet. Styrelsen beräknade för sin del värdet av andelen i häradsallmänningen till 7,600 kronor och ansåge att saluvärdet med hänsyn därtill borde höjas till 60,027 kronor eller i runt tal 60,000 kronor. Då arrendatorn Larsson efter förda förhandlingar numera förklarat sig höja anbudet å egendomen till nämnda belopp, tillstyrkte styrelsen att egendomen hembjödes honom.

Mot domänstyrelsens förslag har jag icke något att erinra och hemställer *Departements-* alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, *chefen.*

att kronoegendomen 1 mantal Ybby nr 1 litt. A i Viby socken av Örebro län må med ett saluvärde av 60.000 kronor försäljas enligt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m., med hembuds rätt jämlikt 9 § i förordningen för arrendatorn av egen-

domen, Levi Larsson, och under villkor i övrigt, att egendomen försäljes i befintligt skick med tillträdesrätt för köpare räknat från den 14 mars 1940, att endast kronan tillhöriga hus och anläggningar ingå i försäljningen, att såväl kronan såsom ägare av egendomen Ybby nr 2 litt. B som ägaren av ifrågavarande egendom Ybby nr 1 litt. A äga rätt att för tillträde till respektive egendom tillhörande skogsskiften begagna den väg, som leder till dessa över de till Ybby nr 1 respektive Ybby nr 2 hörande skiftena, att, därest Levi Larsson kommer att förvärva egendomen, samtliga på arrendekontrakt om egendomen grundade rättsanspråk mellan honom och kronan med undantag av eventuella anspråk på oguldna arrendeavgälder och skatter skola anses vara reglerade i och genom försäljningen, att, därest egendomen kommer att förvärfvas av annan än Larsson samt kronan nödgas till arrendatorn utgiva ersättning för av denne å egendomen utförd elektrisk anläggning eller verkställd höstplöjning, trädesbruk och sådd, egendomens köpare skall vara pliktig att gottgöra kronan, vad kronan i berörda hänseende erlagt, att köparen såsom ägare av egendomen medgiver vattenfallsstyrelsen för Kungl. Maj:t och kronan såsom ägare av strömfallsfastigheten Ekenäs 2² i Vinnerstads socken av Östergötlands län att för all framtid dels kostnadsfritt bibehålla en över egendomen framdragen elektrisk ledning, dels borttaga för ledningen hinderliga och för ledningens säkerhet farliga träd och buskar, med skyldighet för vattenfallsstyrelsen att ersätta därvid uppkommande skada och intrång, dels ock erhålla obehindrat tillträde till den försålda fastigheten för ledningens tillsyn, underhåll och reparation av densamma, därvid möjligen uppkommande skada skall ersättas av vattenfallsstyrelsen, beträffande vilka rättigheter vidare skall gälla, att de träd och buskar, som fällas för ledningens bibehållande, skola tillhöra ägaren av den försålda fastigheten och av denne tillvaratagas, att kronan till säkerhet för rättigheterna må erhålla inteckning i den försålda fastigheten och att innan sådan inteckning meddelas ägaren av den försålda fastigheten skall vara skyldig att vid överlåtelse av fastigheten eller del därav göra förbehåll om ifrågavarande rättigheters bestånd och förbinda ny ägare att vid överlåtelse göra samma förbehåll, samt att innehavare av andra över egendomen med vederbörligt tillstånd framdragna elektriska ledningar förbehålles rätt att ha ledningarna kvarstående och nyttja desamma utan rätt för egendomens köpare till annan ersättning än av ledningarnas innehavare för skada till följd av förändring, reparation eller tillsyn av ledningarna ävensom för skada, som förorsakas å kreatur.

29:o.

Kronoparken Skinnskatteberg i Västmanlands län.

Sedan fråga uppkommit om försäljning av lägenheten Skinnskattebergs trädgård under kronoparken Skinnskatteberg i Skinnskattebergs socken av Västmanlands län, har på domänstyrelsens föranstaltande uppskattningsförrättning å lägenheten i vederbörlig ordning hållits den 29 mars 1939. Av det vid förrättningen förda protokollet jämte övriga till ärendet hörande handlingar samt en av extra lantmätaren E. Pettersson åren 1936 och 1937 upprättad karta inhämtas i huvudsak följande.

Lägenheten, som numera avstyckats och införts i jordregistret under beteckningen Emthyttan 4¹³, är belägen vid allmän väg i Skinnskattebergs samhälle, 1 kilometer från Skinnskattebergs järnvägsstation och 45 kilometer från Köping. Den har en areal av 1.0453 hektar tomt och trädgård. Å lägenheten finnas boningshus och källare, vilka tillhöra kronan. Hävden är god.

Skinnskattebergs trädgård är för tiden till den 1 november 1940 utarrenderad till trädgårdsmästaren Fredrik Edvard Malm. Arrendeområdet omfattar i huvudsak salulotten samt dessutom ett mindre område öster om lotten med ett därå befintligt mindre växthus. Arrendeavgiften utgår i naturaprestationer. Malm, som innehåft arrendet sedan år 1926, har alltid skött lägenheten väl.

Förrättningsmannen har åsatt lägenheten ett saluvärde av 5,000 kronor, därav 125 kronor utgjorde av kronan förskotterad avstyckningskostnad, samt ett arrendevärde av 250 kronor. Lägenheten borde efter riksdagens hörande försälas enligt 1929 års försäljningsförrättning med tillträdesrätt för köparen den 1 november 1940 och med hembuds rätt jämlikt 10 § i förordningen för arrendatorn Malm.

Vederbörande jägmästare och överjägmästare ha tillstyrkt försäljningen.

Arrendatorn Malm har förklarat sig önska inköpa lägenheten på föreslagna villkor.

I skrivelse den 22 januari 1940 har domänstyrelsen underställt ärendet Kungl. Maj:ts prövning samt därvid anfört, att styrelsen icke hade något att erinra mot förrättningsmannens förslag.

Ej heller jag har någon erinran att framställa mot det framlagda försäljningsförslaget utan hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, *De partements-
chefen.*

att av kronoparken Skinnskatteberg i Skinnskattebergs socken av Västmanlands län lägenheten Emthyttan 4¹³ (Skinnskattebergs trädgård) må med ett saluvärde av 5,000 kronor, därav 125 kronor motsvara förskotterad avstyckningskostnad, försälas enligt förordningen den 6 juni 1929 (nr 176) angående försäljning i vissa fall av kronoegendom m. m. med hembuds rätt jämlikt 10 § i förordningen för ar-

rendatorn Fredrik Edvard Malm samt under villkor i övrigt, att lägenheten försäljes i befintligt skick med tillträdesrätt för köpare den 1 november 1940, att i köpet ingå endast kronan tillhöriga, å lägenheten befintliga byggnader och anläggningar, att i köpet ingå dels ett kronan tillhörigt växthus, som är beläget å stamfastigheten omkring 50 meter sydost om bostadshuset å lägenheten, dels ock vissa kronan tillhöriga inventarier enligt en i ärendet företedd förteckning, att köparen medgives rätt att till den 1 januari 1942 fritt disponera berörda växthus å dess nuvarande plats jämte erforderligt tomtområde och vägar till detsamma, samt att köparen och framtida ägare av lägenheten skola dels ensamma svara för uppförande och underhåll av de hägnader kring lägenheten, som kunna bliva erforderliga, dels ock tåla skada och intrång, som förorsakas lägenheten genom en över densamma framdragen, telegrafverket tillhörig telefonledning.

Vad departementschefen ovan under punkterna 1:o—29:o hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtats till riksdagen.

Ur protokollet:

Allan Tigerschiöld.